

pp *XIX* *naisas*

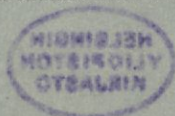
FÖRHANDLINGARNA
VID
FINSK QVINNOFÖRENING
MÖTE

den 7—9 Jan. 1892.

KESKUSTELEMUKSET
SUOMEN NAISYHDISTYKSEN
KOKOUKSESSA

Tammikuun 7—9 p. 1892.

HELSINGFORS,
FINSKA LITTERATUR-SÄLLSKAPETS TRYCKERI, 1892.

Diskussionsprogram

vid

Finsk Qvinnoförenings sammanträde

d. 7, 8 och 9 Januari 1892.

Torsdagen d. 7 Januari

kl. 12 f. m.

Föredrag (Fru *E. Stenius*).

Föredrag (Fröken *T. Topelius*).

kl. 6 e. m.

från Kuopio filial:

Huru kunde Finsk Qvinnoförening lämpligast arbeta för
höjandet af qvinnans af folket ställning?

(Referent: Fru *E. Stenius*).

Ordinarie
diskussions-
frågor.

från Viborgs filial:

Hvilka skäl berättiga qvinnan att fordra kommunal val-
barhet, samt röst- och valrätt till landtdagen?

(Referent: Fröken *A. Sallmén*).

Fredagen d. 8 Januari

kl. 12 f. m.

från Tammerfors filial:

Höjandet af qvinnans äktenskapsålder.

(Referent: Fröken *N. Lisitzin*).

från Centralföreningen:

Har Finsk Qvinnoförening arbetat i rätt riktning?
(Referent: Fröken *A. Gripenberg*).

Lördagen d. 9 Januari

kl. 12 f. m.

Extra
diskussions-
frågor.

Huru kunde Finsk Qvinnoförening på det mest verk-
samma sätt befordra sedlighetssträfvandena i vårt
land?

(från Kuopio filial, referent: fru *M. Canth*).

Huru bereda qvinna tillträde till Skolöfverstyrelsen och
folkskoledirektionen i städerna?

(från Viborgs filial, referent: Fröken *W. Simolin*).

Huru kunde förhållandet mellan matmödrar och tjänarin-
nor förbättras?

(från Jorois filial, referent: fru *E. Grotenfelt*).

Huru skola qvinnorna fås mera intresserade för kvinno-
saken och qvinnosakssträfvandena snabbast förverk-
ligas i vårt land?

(från Centralföreningen, referent: fru *A. Aspelin*).

Borde Finsk Qvinnoförenings stadgar undergå ändring?

(från Centralföreningen, referent: Fröken *Alma Hjelt*).

Sammanträdena ega rum i Finska Samskolans fest-
sal, Georgsg. N:o 24.

Mötets kansli, i Finska Samskolans hus, 1 trappa
upp, der mötesdeltagare från landsorten behagade anmäla
sig, mötesmärken, upplysningar m. m. erhålles, hålles
öppet:

Torsdagen d. 7 Jan. kl. 10—12 f. m.

Fredagen d. 8 Jan. kl. 11—12 f. m.

Keskusteluohjelma

Suomen Naisyhdistyksen kokouksessa

Tammik. 7, 8 ja 9 päivänä 1892.

Torstaina, Tammik. 7 p:nä

k:lo 12 e. p. p.

Esitelmä (Rouva *E. Stenius*).

Esitelmä (Neiti *T. Topelius*).

k:lo 6 j. p. p.

Kuopion haaraosastolta:

Millä tavalla voisi Suomen Naisyhdistys parhaiten työkennellä kansannaisen hyväksi?

(alustaa rouva *E. Stenius*).

Varsinaisia
keskustelu-
kysymyksiä.

Viipurin haaraosastolta:

Mitkä syyt oikeuttavat naista vaatimaan kunnallista vaalikelpoisuutta, sekä äänestys-oikeutta ja vaalikelpoisuutta valtiopäivämiesvaaleissa?

(alustaa neiti *A. Sallmén*).

Perjantaina, Tammik. 8 p:nä

k:lo 12 e. p. p.

Tampereen haaraosastolta:

Naisen naimai'an korottamisesta.

(alustaa neiti *N. Lisitzin*).

Keskusyhdistykseltä:

Onko Suomen Naisyhdistys työskennellyt oikeassa suunnassa?

(alustaa neiti *A. Gripenberg*).

Lauantaina, Tammik. 9 p:nä

Ylimääräisiä
keskustelu-
kysymyksiä.

k:lo 12 e. p. p.

Miten voisi Suomen Naisyhdistys tehokkaammin vaikuttaa siveellisten harrastusten elpymiseksi maassamme?

(Kuopion haaraosastolta, alustaa rouva *M. Canth*).

Miten saataisiin naisia valituiksi kouluylihallitukseen ja kansakoulujohtokuntiin kaupungeissa?

(Viipurin haaraosastolta, alustaa neiti *W. Simolin*).

Miten voisi saada korjatuksi emäntien ja palvelijain keskinäinen väli?

(Joroisten haaraosastolta, alustaa rouva *E. Grotenfelt*).

Kuinka voisi naisia enemmän harrastuttaa naisasiaan ja kuinka naisasian pyrintöjä joutuisemmin voisi toteuttaa maassamme?

(Keskusyhdistykseltä, alustaa rouva *A. Aspelin*).

Olisiko syytä tehdä muutoksia Suomen Naisyhdistyksen sääntöihin?

(Keskusyhdistykseltä, alustaa neiti *Alma Hjelt*).

Kokoukset pidetään Suomalaisen yhteiskoulun juhlasalissa, Yrjönk. 24.

Kokouksen kanslia on Suomalaisen yhteiskoulun talon toisessa kerroksessa, ja pyydetään kokoukseen osaaottavien maaseutulaisten suosiollisesti täällä ilmoittamaan itsensä. Täällä saadaan juhلامerkkejä, tarpeellisia tietoja y. m. ja pidetään kanslia avoinna:

Torstaina, Tammik. 7 p:nä k:lo 10—12 e. p. p.

Perjantaina, Tammik. 8 p:nä k:lo 11—12 e. p. p.

FÖRHANDLINGARNA

VID

FINSK QVINNOFÖRENING

MÖTE

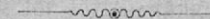
den 7—9 Jan. 1892.

KESKUSTELEMUKSET

SUOMEN NAISYHDISTYKSEN

KOKOUKSESSA

Tammikuun 7—9 p. 1892.

HELSINGFORS,

FINSKA LITTERATUR-SÄLLSKAPETS TRYCKERI, 1892.

Finsk Qvinnoförenings möte med dess filialer begynte den 7 Januari 1892 kl. 12 f. m. i Finska Samskolans hus.

Sedan mötesdeltagarena på kansliet i första våningen erhållit mötesmärken och diskussionsprogram, samlades man efterhand i skolans festsal, som var dekorerad med granar och flaggor. Midt framför ingångsdörren vid ändan af salen, var en fond bildad af grönt, framför hvilken talare-estraden och bord för protokollisterna voro uppställda. Sittplatser voro anordnade i långa rader såväl i midten af salen, som på sidorna. I ena ändan af salen var uppdukadt ett långt bord med förfriskningar. Utom centralföreningens medlemmar, som voro talrikt närvarande, sågos medlemmar från filialerna i Kuopio, Wiborg, Tammerfors och Jorois, och uppgingo de närvarandes antal till närmare nittio.

Något efter kl. 12 bestogs talare-estraden af ordföranden i centralföreningen, fröken Alexandra Gripenberg, som på finska och svenska helsade filialernas representanter välkomna med följande ord:

„I dag är fest i Finsk Qvinnoförening, den största och betydelsefullaste hon ännu firat under sin korta tillvaro. Ty i dag för första gången äro Finsk Qvinnoförenings medlemmar från olika delar af landet förenade till gemensamt möte om gemensamma angelägenheter. Det är med så mycket större glädje vi helsa Eder, våra kära gäster, välkomna, som vi i filialernas tillvaro

se ett livsvilkor för att vårt arbete skall beröra qvinnorna i hela landet och icke blott en liten grupp i hufvudstaden. Filialernas arbete skall bidraga att gifva vårt arbete must och mærg, liksom landsorten representerar hela folkets must och mærg. Klarare än någonsin skola vi under denna sammankomst finna huru väl vi behöfva hvarandra, ty vi skola helt visst under våra öfverläggningar inse huru mycket som finnes att göra och huru litet vi kunna göra. Därför är det ordnade samarbetet, *organisationen*, nödvändig, på det enhet och följdriktighet måtte genomgå det lilla vi kunna uträtta. Till ernående af denna enhet behöfva vi Eder hjälp, våra kära gäster i dag. Hjelpen oss att vårda den lilla telning af kulturarbetets jätteträd, som kallar sig Finsk Qvinnoförening! — Vi bära alla i dag det gula band som är de anglosaxiska qvinnosaksföreningarnas kännemärke. Gult är solens färg, upplysningens färg. Må den påminna oss om att äfven qvinnosaken, för hvilken vi alla vilja arbeta, i likhet med andra ädla idéer afser mensklighetens upplysning och utveckling i det goda, och att således vårt mål är högt, om än vårt arbete är bristfälligt. Må det lilla märket framför allt påminna oss om att vi icke stå ensamma i våra sträfvanden, utan att tusenden af våra systrar öfver allt, bland alla folk, räcka oss sin hand till trofast hjälp. Må det tala till oss om samarbetets stora hemlighet, påminna oss om att

„först då alla sig förena,
når hvar enskild fram.“

Derefter förklarade ordföranden mötet öppnadt.

På filialernas vägnar besvarades helsningstalet på svenska af fru L. Genetz, ordf. i Tammerfors filial och

på finska af fru E. Åkerman, ordf. i Wiborgs filial, hvardera i de varmaste ordalag betygande centralföreningen sin sympati och erkänsla för dess trofasta arbete i qvinnosaken.

Enligt programmet för förmiddagens sammanträde, hölls sedan följande föredrag af fru E. Stenius, vice-ordf. i Kuopio filial.

Silmäys naisen asemaan.

Kun minulla ensi kertaa pitkällä iälläni on onni nähdä edessäni niin suuri joukko oman sukupuolemme kohottamiseksi työskenteleviä naisia, tunnen samanlaista iloa kuin vanha matkustaja, joka väsyneenä on istautunut tien varrelle ja yht'äkkiä näkee edessään iloisen ihmisjoukon rohkeasti astuvan samaa päämaalia kohti, johonka hän pyrkii. — Näinkö monta meitä kuitenkin on, täytyy minun yhä uudelleen ajatella, näinkin monta, jotka pyrimme eteenpäin, ei itseämme ajatellen, vaan koko sukupuolta, isänmaata, ihmiskuntaa. Enkä voi muuta kuin ilolla huudahtaa jokaiselle: me edistymme, me edistymme todellakin suuresti, vaikka usein väsyneinä ollessamme kaikki tuntuu taantumiselta. — Mutta voidaksemme tuntea tätä edistymisen iloa, täytyy meidän välistä — matkustajan tavoin — seisahtaa ja katsoa taaksemme. Ei mikään ole niin virvoittavaa.

Pyydän teitä siis hetkeksi unhottamaan kaikki nykyiset olot etuineen ja vastuksineen, sekä luomaan katseemme taaksepäin maailman hämärään aamuhetkeen. Koko vanha aika ei tarjoa meille monta iloista kuvausta naisen elämästä. Kaikkialla oli nainen vaipunut niin alhaiseen sortotilaan, että hänen oli mahdoton kehittyä.

Missä hän naitetaan jo lapsena, poltetaan leskenä, missä ryöstetään, ostetaan, lahjotetaan tai lainataan. Hän on kerrassaan miehen omaisuutena, hän ja hänen lapsensa. Jos isä ei huoli lapsesta, tapetaan se heti synnyttyänsä. Jalossa Kreikassakaan ei yhteiskunta välitä vähääkään naisen ihmisarvosta; nainen on vaan lapsien äiti, mutta isän yhteiskunnallinen asema määrää, syntyvätkö lapset orjiksi vai vapaiksi; miehet ja valtio kasvattavat hänen poikiaan. Vanhan ajan historiassa on kunnianhimo suunnitettu yhteen ainoaan tehtävään: synnyttää niin paljon lapsia kuin suinkin — varsinkin poikia. — Sitä varten täytyi esim. Juutalaisten lain mukaan yhden naisen olla vaikka 7 veljeksen vaimona, niinkuin me kaikki olemme lukeneet. Sitä varten menivät Lothin tyttäret salaa yöllä vanhan isänsä luo. Sitä varten luuli Judan pojan vaimo olevansa oikeutettu portoksi puettuna istautumaan maantien varrelle virokotellakseen vanhaa ohitse kulkevaa appiansa, kunnes sai tämän suostumaan itseensä ja hänelle sitten tuli kauan ikävöitty perillinen. Sitä varten suostui Lea menemään Jakobille hunnun varjossa, vaikka tiesi tämän Rachelia rakastavan. Sitä varten asettui tuo hurskas ja nöyrä Ruth yöllä Boaksen jalkojen juureen. Sitä varten antoivat sen ajan vaimot nykyisten mormonien tapaan palveluspiikansa miehilleen apusynnyttäjiksi, kuten esim. Sara Hagarin, ja suuttuivat sitten heihin, jos nämä orjaparit lapsia saatuaan uskalsivat ylpeillä. Surkea näky! Rachel ja Lea synnyttivät kilvan palvelijattariensa kanssa — vuoroon kadehtien, toisin vuoroin riemuiten — poikia patriarkka Jakobille, ja ettei näistä ketään pidetty äpärälapsena todistaa se seikka, että nuo kaikki 12 poikaa (tyttärestä tietysti ei puhetta) pidetään vielä nytkin kunniaissa Israelin kansan esi-isinä ja heidän nimensä vielä tänäkin päivänä tarkasti ope-

tetaan koko kristikunnan lapsille*). Me tiedämme, että nainen Roomassa pääsi jonkunmoiseen arvoon ja vapauteen, että hänellä yhteen aikaan oli omistusoikeuskin, vaikka oli naimisissa, mutta muut olot olivat juuri silloin niin huonot, naiset niin turmeltuneet, sydämen sivistystä ja siveellisyyttä vailla, ettei tähänkään aikaan katsoen ilolla saata puhua naisen edistymisestä, vaikka tietysti joitakuita jaloja tyyppejä kaikkina aikoina on löytynyt.

Keskiaikana, jolloin Kristinopin olisi pitänyt ennättää mieliä valaista, emme vieläkään huomaa sanottavaa edistystä tässä suhteessa. Nainen on milloin jumalatar kuten neitsyt Maria, milloin pyhimys kuten Brigitat ja hänen kaltaisensa, milloin ritarien sydämen „dami“, mutta kansan nainen — se on suuri enemmistö — kärsii sanomattomasti köyhyyttä, hän raataa ras-kaassa työssä ja kantaa orjan taakkaa. Hän on m. m. alinomaa herrain himojen esineenä. Löytyihän monta kuuluisaa linnaa, joista ei yksikään nainen päässyt puhtaana lähtemään, jos vaan onnettomuudekseen niihin kerran joutui. Kylät oli täynnä mahtavien miesten nimettämiä lapsia, ja jalo aatelisveri virtasi monen orjan suonissa. Ylhäisimmilläkään naisilla ei ollut mitään yhteiskunnallista merkitystä. Silkkivaatteille koristuksia ommellen tai palvelijattarien kanssa kehräten, istuivat he korkeissa linnoissaan kuin lintu häkissään, huoaten ja rakastaen. Herttuattaret ja palvelijattaret, kuninkaan tyttäret ja orjat, kaikki olivat he jotenkin samalla kehityskannalla. Heidän koko maailmansa oli tunne-maailma

*) Me kuulemme niin usein väitettävän ettei naista koskaan ole sorretty. Mutta eikö tämä ole mitä kurjinta sortotilaa, kun naisella ei ole mitään merkitystä, vaan saapi ainoastaan jonkun verran arvoa miehensä tai poikansa kautta.

ja sitä hallitsi mies. Jonka mieleen ei uskonto luonut valoansa, sen elämä oli kerrassaan ilman sisällystä. Rippi-isät hallitsivat vaimon omantunnon kautta monia perheitä, jopa valtakuntiakin. Ja voi sitä hallitusta! Se oli ankaraa ja toivotonta. Kuinka onnettomaksi katolinen oppi ja rippi-isät olivat tehneet naisen, kuvataan m. m. erittäin hyvästi tuossa yleisesti tunnetussa yksinkertaisessa Schönberg Cotta-Perheen Aika-kirjassa. Rakkaus ja perhe oli ainoa naiselle jätetty ala, mutta rakkaus oli häpeä, avioliitto saastainen liitto, lapsia synnyttämisen häpeä eikä kunnia. Niinhän opettivat munkit. Tuo äiti parka Schönberg Cotta-perheessä on nuorena rakastunut ja mennyt naimisiin, hänellä on hyvä mies ja hyviä lapsia, mutta hän kärsii sanomattomasti, hän häpeää, raukka, hän pelkää, että hänen omat lapsensa tulevat häntä ylönkatsomaan siitä syystä vaan että hän on heitä tähän maailmaan saattanut. Ajatelkaamme mikä tuska! Hänellä on sisar, pyhä sisar luostarissa. *Hän* ei ole saastuttanut itseään naimisiin menemällä. Tämäkin on meille selvänä todistuksena siitä, ettei edes avioliittoa, kotia ja lasten synnyttämistä kaikkina aikoina ole pidetty naisen pyhimpanä velvollisuutena eli kutsumuksena, vaikka moni luulee että niin on ollut. Löytyyhän niitä montakin todistusta tästä. Koko Keski-aikana ei käsitetty avioliiton korkeaa merkitystä ja naisen todellista arvoa. Kuuluisaksihan on tullut mitä Heloïse sanoi mainiolle Abelardille, joka tahtoi hänet naida: minä en tahdo tulla teidän vaimoksenne, vaan mieluummin teidän rakastajattareksenne! — Saattoiko nainen tämmöisten olojen vallitessa kehittyä ja saada oikean paikan yhteiskunnassa? —

Keskiajankin jälkeen näemme me historian lehdillä vaan sotia, alituisia sotia, alituista köyhyyttä, tauteja, oppimattomuutta, raakuutta, nälkää, vääryyttä. Katso-

kaamme esim. vaan Pohjoismaiden historiaa. Kummako jos naiset saivat kärsiä semmoisina aikoina? Kummako jos vanhoja naisia noitina poltettiin tai hukutettiin? Kummako jos naiset välistä tulivat yhtä raa'oiksi kuin miehet, ja tekivät sellaisia tekoja kuin esim. Pohjanmaan naiset nuijasodan aikana, jotka löivät sotamiehiä päähän korennolla ja pistivät ne avantoon. Oli kainoilakin naisilla naisen sydän. Mutta se vuoti verta ja hehkui kostonhimoa.

Aina kun olot ovat myöntäneet naiselle tilaisuutta kehittymään jaloksi ja rohkeaksi, on hän siksi tullutkin. Kahleissa pidettyinä muodostui hän tietysti orjaksi, jolla ei ollut muuta tehtävää kuin „kerjätä tai mielisellä“, niinkuin eräs kirjailija on lausunut.

Uusi aika koitti. Katolilaisuus oli huolellisesti pitänyt kansat pimeydessä. Lutherilaisuus levitti kirkkaan valon kaikkiin niihin maihin, joita se pääsi valaisemaan. Lutheruksen suuri aate: saattaa raamattu kansojen omaisuudeksi, saattoi heille lukutaito, jonka seurauksena oli itsenäinen ajattelevinen ja rajaton kehittyminen. Tämä oli tietysti naisenkin edistymiselle mitä tärkein askel. Ajatelkaamme miltä se mahtoi tuntua konservatiivien mielestä, kun pyhät luostarit hävitettiin, pyhät munkit ja nunnat menivät naimisiin ja muuttuivat tavallisiksi ihmisiksi! Kun pyhä raamatukin annettiin halpojen naisten käsiin! Niin suurta ei mahtane meidän aikana enää tapahtua. Tämä suuri valon voitto ei siis voinut olla naisiinkaan koskematta. Mutta vielä kului aikoja ennenkuin kukaan tuli ajatelleeksi että naisetkin opetusta kaipasivat. Miehillä kyllä perustettiin vähitellen kouluja jos jonkinlaisia, mutta mitä naisiin tulee, niin oli se omituinen luulo juurtunut ihmisiin että nainen osasi kaikkea itsestään; hänellä oli näet sitä mitä miehellä ei ollut, ihmeellisen hieno vaisto

tai instinkti. Sentähden hän osasikin olla jos jonakin, ilman varsinaista opetusta.

Ja totta on, että ilman varsinaista opetusta onkin nainen ollut milloin kolmen valtakunnan viisaana kuningattarena, niinkuin Unionin Margaretha, milloin mahtavaa kuningasta hallitsevana rakastajattarena, niinkuin Pompadour, milloin isänmaan pelastajana, niinkuin Jeanne d'Arc, linnanpäälikkönä, niinkuin Ebba Flemming tai (uusimpana aikana) hurjana petroleusenä, niinkuin Louise Michel, ja sillä välin milloin pyhimyksenä, milloin noitana, uskollisena vaimona, kaikki uhraavana äitinä, kodin valona ja lämpönä, palvelijana tai sairaitten hoitajana, diakonissana, niinkuin Paavalin aikana, saarnaajana, niinkuin uskonpuhdistaja Calvinin aikana, nöyränä orjana, nunnana tai nihilistinä, tai hiljaisena sukkia neulovana fasterina tai musterina, tai elävänä romukaluna perhe-isien elätettävänä, eli baalinukkena, miesten vieköttelijana ja — langenneena naisena.

Koko tämä pitkä luettelo, jonka miehet tuntevat yhtä hyvästi kuin mekin, ei ole voinut saattaa useampia heistä muuhun väitteeseen, kuin siihen että naiset ovat kaikki samanlaisia, ovat olleet inaaailman alusta asti samanlaisia kuin meidänkin aikana, sopivat kaikki samantlaisiin töihin, eivät tarvitse kehittyä, edistyä opetuksen, kokemuksen tai harjoituksen kautta. Ilmeisessä ristiriidassa on tämän periaatteen kanssa se, että he ryhtyivät kuitenkin kouluja perustamaan naisille — ja se on ainoa kerta jolloin miehet ovat olleet epäloogillisia! Siitä ajasta saakka on minusta naisen asema niin suuresti edistynyt, etteivät kaikki naiset edes ole jaksaneet ajan tarjoomia etuja vastaanottaa, eikä kaikkia oppia sulattaa. He ovat sen vaau suurina suupaloina nielleet. Sen todistaa esim. se, ettei terveysoppi ole jaksanut kureliiviä ja muotia poistaa, että vielä joskus solmitaan avioliittoja

ilman rakkautta, ainoastaan tullaksensa elatetuksi, vaikka oma toimeen tulo onkin hyvä, ettei vielä huolita tehdä työtä siveellisyysasiassa, vaikka jo tunnetaan maailman kurjuus, ettei aina huolita naisten kalliimmista oikeuksista, vaikka on paljonkin oppia saatu j. n. e. Mutta toivokaamme! Naisasia, tai paremmin ihmiskunnan tasapainoon ja yleiseen sivistykseen pyrkiminen, on vielä niin nuori. Naiskysymys, nykyisessä selvässä muodossaan, ei ole vielä 50 v. vanha. Meidän maassamme varsinkin ovat naiskoulut vasta lapsia, yhteiskoulut eilispäivän tuumia. Yksin Suomen naisyhdistys on viime aikojen ilmiö. Elkäämme siis vielä ihmetelkö, jos paljon on toisin kuin soisimme. Useimmat naiset eivät ole tottuneet historialliseen katsantotapaan. Kun heillä itsellään on hyvä mies ja talo, kauniita vaatteita ja hyvää ruokaa, kun he saavat lukea sanomalehtiä ja romaaneja, osaavat ajanvietoksi kirjoittaa kirjeitä ystävilleen sekä pääsevät silloin tällöin iloiisiin iltaseuroihin ja tanssiaisiin, niin he ihmettelevät että muut viitsivät puuhata ja huutaa tuosta ikävästä naisyhdistyksestä ja vakuuttavat kaikille miehille, että eihän heitä kukaan sorra! Eivät he aavista, että niinkauan kuin yhteiskunta hyväksyy kaksinkertaista moraalialia, juoppoutta ja naisen alaikäisyyttä vaimona ja äitinä, hänen syrjäyttämistensä lain laadintaan ja valtion järjestämisen suhteen, niin kauan on ihmiskunta vaan toissilmäinen ja sen kehitys yksipuolinen! — Mutta kerran on tämä oleva selvä kuin päivän valo! Kun hiukan vielä edistymme, niin tulee jokainen nainen tuntemaan, että yhtä vähän kuin nyt tahtoisimme tulla myydyiksi tai ostetuiksi, niinkuin ennen muinoin, yhtä vähän voimme tyytyä nykyiseenkin tilaamme. Siis työhön, jokainen Suomen nainen! Ilolla ja toivolla! Se on oikeutemme! Se on velvollisuutemme! Kyllä työmme aikansa hedelmiä tuottaa. Kun olemme nyt tänne

kokoontuneet ajattelemaan ja diskuterelemaan, niin voimme työhömmе sovittaa erään kirjailijan *) sanat: „ajattelemisemme luo ehdottomasti uuden maailman; sillä mitäpä ovat Oikeus, Perhe, Yhteiskunta, Valtio, Tiede muuta kuin objektiiviseksi saatettuja, toteutettuja ajatuksia. Aate ilmestyy, muuttaa käsitykset, tuottaa eripuraisuutta ja riitaa, synnyttää vastakohtansa, puhdistuu, jalostuu ja vihdoин voittaa. Ja silloin sen kautta on maailma muuttunut toisenlaiseksi.“

En kortare paus vidtog nu, hvarunder förfriskningar intogos.

Fröken K. Avellan beträdde derefter talare-estraden och uppläste följande föredrag af fröken T. Topelius, hvilken af sjukdom var hindrad att själf infinna sig.

Några reflexioner

om kvinnan och sedlighetsbegreppet.

Den närmaste orsaken till att vi återupptagit detta i mångas ögon nog utslitna ämne, är de meningsyttringar angående begreppen *kärlek* och *sedlighet*, hvilka varit synliga i pressen i anledning af en af vår skönliteraturs senaste alster. Dessa meningsyttringar ha visat en så stor skiljaktighet i uppfattningen af dessa begrepp, icke blott mellan männen och oss, utan äfven bland kvinnorna själfva, att vi frestats framställa några reflexioner öfver ämnet.

Det förefaller oss, som om vi kunde tala om manlig och kvinlig *kärlek*, liksom om manliga och kvinnliga *egenskaper*. Detta begrepp, som ansetts vara så helt

*) Hegel.

och odelbart, torde i sjelfva verket, hvad mannen beträffar, vara ganska sammansatt. Men fråga vi kvinnorna, skall flertalet svara oss, att kärleken är för deras själ en lika enkel och oreflektad lifsyttning, som det fysiska lifvet är för deras kropp. När kärleken blifvit för dem medveten, fråga de ej efter orsak och anledning, de fråga ej, hvarifrån han kommit och hvart han skall leda dem, de känna endast *det* medvetet, att lifvet för dem fått ett långt rikare och ljufvare innehåll, än förut.

Det idéela elementet i kärleken är för kvinnan det förhärskande. Sympathin, själarnas ömsesidiga förståelse och gemensamma längtan, är för henne det band, som binder starkast. Att få vara den förtrogna, som ersätter alla andra vänner, den tysta kraft, som förmår hugsvala och uppmuntra, där ingen annan kan det, den sega uthållighet, som, styrkt af denna inre samstämmighet, förmår bära alt och tåla alt i lifvets yttre växlingar, — se där, hvad kvinnan *främst* begär af kärleken. I andra rummet kommer den naturens hemliga drifkraft, som låter henne längta efter att vara ett med den älskade, så till kropp som till själ.

Hos mannen däremot torde kärleken icke vara en så osammansatt känsla. De fysiska lidelserna synas härvid spela största rollen. Det idéela sambandet, som för *henne* är hufvudsak, är för *honom* vanligen bisak. Hon är till för honom i främsta rummet såsom hans blifvande barns mor, i andra rummet som hans vän och förtrogna. Vare det långt ifrån oss att vilja påstå, det förhållandet dem emellan *därför* icke kan vara godt och rent. Vi framhålla denna olikhet endast därför, att maunens uppfattning af kärleken så ofta är beroende af hans ofta omedvetna uppfattning af kvinnan såsom i främsta rummet ett könsväsende.

Att denna uppfattning är ganska allmän bland männen, äro vi ofta i tillfälle att se. Den tid är visserligen i det närmaste förbi, då skalderna besjongo kvinnan som livvets sötma och tillbådo henne, som fjärlin tillber rosen, hvars saft han suger. Men vår tids kvinnokult, som försmått dessa omvägar, fordrar i stället utan omsvep sin andel i denna livvets njutning. Den riktning inom literaturen, som vi känna under namn af bohème literatur, predikar ganska oförstådtt kvinnans mission som könsväsende och den sinliga kärlekens företrädesrätt. En annan riktning åter döljer sitt förräderi mot kvinnan under en ridderlighetens mask, hvilken förbryllar mindre skarpsynta naturer. Dess loftal öfver kärleken och kvinnan, den doft, den poesi, som omger den minsta detalj, de omsvepa hjärnan likt en berusande parfym och hindra henne att fatta innebörden i den lära som predikas: kvinnans stora uppgift som mannens njutningsmedel.

Kvinnorna själfva vilja icke se detta. En våldsam passion, utan hänsyn och aktning för sitt föremål, eger för många af dem något lockande. Det är slafvinne-naturen, som förblindar dem. Och det begär att behaga, hvilket finnes så starkt utprägladt hos dem, står i inre samklang med den lofsång öfver kärleken denna literatur bjuder dem.

Men ej blott literaturen, utan äfven det lefvande lifvet ger oss tusentals exempel på den uppfattning, hvilken frántager kvinnan hennes människovärde, för att i främsta rummet stämpla henne som könsväsende. Prästerna och många af de s. k. troende uppfatta henne, enligt gammal biblisk tradition, som skapad uteslutande för mannens skull och till släktets fortplantning. Äkten-skapet är för dem ett medel för församlingens tillväxt, såsom en af våra präster och universitetslärare en gång

offentligt uttalade sig. Och kärleken — vi mena icke här den allmänt kristliga kärleken, utan den mellan man och kvinna — blir sålunda för dem något icke i och för sig gällande, utan endast i förhållande till sina följder för samhället.

Och slutligen fins det en grupp af unga frisinade män, hvilka uppställt kvinnosaken på sitt program. De äro med oss i alt, som gäller våra fordringar i ekonomiskt, intellektuellt och politiskt hänseende, men härmed är det också slut. När fråga blir om den dubbla moralen, då visa de bäst af hvad slag den aktning är, som de påstå sig hysa för vårt kön.

De konflikter, denna människens och kvinnornas olika uppfattning af kärlek och sedlighet måste framkalla, äro legio, men hvem ser väl dem? Hvem räknar de äktenskap, där hustrun inträdt med de mest idéela föreställningar om sin ställning som maka, och där hon sedan småningom finner sig vara endast sin mans älskarinna, hans barns mor, — ingenting mer? Hon gaf honom sina finaste känslor, sitt stämningslif, sitt förtroende; han tog alt, och han tog mer: hennes lifskraft och hennes tro på kärlekens idéela ursprung. Hvad gaf han henne i stället? Denna fråga kan hvarje kvinna besvara, hvilken af sin egen erfarenhet drifvits att betvifla kärlekens öfversinliga natur.

Att det finnes tusentals lyckliga äktenskap, där kärleken till sitt väsen och sitt ändamål är grundad på ömsesidig aktning, behöfva vi icke säga. Det är dessa oaser i öknen, som lindra vår törst efter friskhet och renhet, som låta oss hoppas en seger för de ädla instinkter, som finnas gömda inom hvarje människas bröst.

Om vi betrakta det sedlighetsideal, som omfattades för någon tid tillbaka, så skola vi finna, att det icke så litet skiljer sig från vår tids. Då gälde för kvinnan endast *ett* sedlighetsbegrepp: den absoluta oskulden och okunnigheten, liksom å andra sidan endast en gröfre form af osedlighet gick under detta namn. Den unga kvinna, som icke var fullkomligt okunnig om det onda i människonaturen eller som visade att hon kände något om de fysiologiska orsakerna till hennes egen tillvaro, vid henne lädde det, enligt den tidens åskådningssätt, något orent, något obestämbart naturvidrigt. Det fordrades ett barns okunnighet i alla hithörande frågor, för att stämpla henne med den gloria af renhet, hvilken tillkom henne såsom kvinna.

Men tiden och begreppen förändrades småningom. Det blef vår tid gifvet att å ena sidan utmönstra pryderiets oskuldsideal, hvilket var blefvet oförenligt med en nyare tids kraf på kunskaper och själfständigt tänkande hos kvinnan, och å den andra demaskera osedligheten i de smyghål, där hon hittills opåtaladt fått existera.

Härtill bidrogo främst de kraftigt väckande röster, hvilka ljödo till kvinnorna vesterifrån och bjödo dem draga i härnad mot den dubbla moralen. Från mångas ögon föll täckelset i denna stund, täckelset, hvilket dolt den förnedring, under hvilken millioner kvinnor suckat i tusen år. Romantikens slöja drog bort med många af de ärfda villfarelser, hvilka böjt kvinnans hufvud under mannens ok, och den stora frågan om hennes rätt som människa begynte sysselsätta alt flera.

Men samtidigt som de stora norska diktarena fingo kvinnorna att vakna ur sin passivitet och begynna lyssna, höjde sig andra förledande röster och hviskade till dem: „I ären offer för en osund idealism och för

onaturliga fördomar, kommen och varen fria! Lyssnen till de röster inom er hvilka säga, att ni ha böjelser och förnimmelser, hvilka ni ej strafflöst förkväfvat, att de band, ni pålägga eder, äro en synd mot naturen, hvars stora verk ni äro, en synd mot eder själfva. Hafven mod att vara sanna, hafven mod att erkänna eder vara, hvad ni äro: *könsväsenden* med samma drifter och passioner som mannen.“

Kvinnorna lyssnade, halft tjusade, halft förfärade. Skulle häri ligga lösningen på deras väsens gåta? Hade de i tusen år lefvat ett skenlif, från hvilket dessa hemlighetsfulla röster ville förlossa dem? . . .

Välan, tänkte de, låt oss se till, med hvilken rätt dessa naturalismens apostlar tränga in i vår känslo-värld och söka tyda dess stämningar.

Och den själfgranskning, till hvilken hvarje tänkande kvinna i vår tid tvungits, har lärt oss inse att vi, i den idealernas värld, där vi så länge lefvat, måhända glömt den natur, från hvilken vi härstamma. Den har lärt oss erkänna, att vi icke vore äkta barn af vår moder, jorden, om vi ej bure spår af hennes beröring; att vi icke vore fullständiga skapelser af ande och materie, om vi ej inom oss kände och erkände de vittnesbörd naturen gifvit om sin andel i oss. Att känna hennes kraft och hennes allvarliga lagar kan icke skada oss, men hennes anspråk få icke öfverrösta andens. Vår andra halfva varelse är skapad af de sedliga krafter: själfaktning, själfbehärskning och sinnets fin-känslighet, hvilka tillsammans bilda ett värn mot naturalismens intrång. Dessa krafter skola, om de utvecklas rätt, behålla segern öfver våra naturliga lidelser, så visst, som vår själ är af ett högre och oförgängligare ursprung, än vår kropp och dess lagar.

Ännu har icke erotikens brinnande fackla förtärt det sedliga idealet inom oss, eller dess flammor uttorkat de friska känslor, hvaraf vi äro mäktiga! Ännu ha vi rätt och kraft att tillbakavisa naturalismens anfall! Låt oss då skärpa vår vaksamhet, låt oss nedlägga hos den kvinliga ungdomen känslan af människovärde och människorätt, på det att segern aldrig må blifva oss fräntagen!

Ty det måste vara klart för enhvar, att den större människorätt en nyare tid medgifver oss, skall skoningslöst förtrampas, om vi låta inregistrera oss i naturalisternas led. Vår nyvaknade själfkänedom skall och får icke föra oss därhän, att vi i ännu högre grad än förut blifva endast könsväsenden. Hon skall tvärtom förhjelpa oss till att gifva äktenskapet det djupa och sedliga innehåll, som allena kan berättiga dess existens, samt att omdana det allmänna sedlighetsbegreppet mer i öfverensstämmelse med en sann kristendoms bud.

Det härskande sedlighetsbegreppet har djupa rötter i det förflutna. Om vi gifva akt på tonen i våra salonger — och inom vissa andra kretsar — om vi lyssna till ungdomens flirtation eller granska en stor del af skönlitteraturens alster, skola vi där finna mer än ett eko af förgångna tiders sedlighetsideal.

Den obligatoriska okunnighet, i hvilken kvinnorna höllos, gjorde att hufvudmålet för deras lif blef — att behaga. Hvad var naturligare, än att männen på deras outtalade, men tydliga uppmaning: — beundra oss! — svarade med galanteriets tvetydigheter? Och hvad var naturligare, än att kvinnorna, som ständigt sögo på smickrets sötsaker, småningom tappade bort sig själfva och förlorade smaken för sundare näring?

I våra dagar gäller okunnigheten icke mera som ursäkt för att så många unga kvinnor duka under för

behagsjukans frestelser. Det är själfkänedom och själfaktningen, som saknas. Måhända behöfdes i många fall blott ett väckande ord för att få dessa att spira upp och gifva de unga kvinnorna en aning om deras lifs ändamål.

Det tillkommer främst oss, som arbeta för kvinnosaken, att söka höja den sedliga själfkänslan hos vårt kön. Tusen generationers kvinnor ha gått slöa och okänsliga för missaktningens alla stygn, emedan de saknat den kännedom om sig själfva, som skulle satt dem i stånd att resa sig. Men på samma gång de vakna till medvetande om de inre och yttre fiender, som lurat på deras människorätt, på samma gång, tro vi, skall den väckas, den själfaktningens motståndskraft, hvilken slumrat oanad, tills hon blifvit anfallen. Man känner icke sin kroppsliga styrka, innan man fått pröfva henne i en hård dust med en motståndare. Likaså blir vår andliga styrka först då medveten för oss, när hon utmanas och sättes på prof.

Vi, som fått upplefva idealismens och naturalismens envigeskamp om vår besittning, vi ha tvungits att tänka. Och vi tvingas af aktningen för oss själfva att uppresa oss mot det åskådningssätt, som öfverskattar vårt värde som *kvinn*a, men underskattar vårt värde som *människa*. Ju enigare vi omfatta det sedliga ideal, hvilket för oss innebär vårt köns heder, ju kraftigare vi höja vår röst mot de falska begrepp, som hota att insnärja kvinnornas omdöme, desto djupare skall vår uppfattning tränga ned till den kommande generationen. Och desto fastare skall den grund läggas, hvilken allena bör tjäna till underlag för mannens och kvinnans förhållande till hvarandra: *ömsesidig aktning och förståelse*."

Sedan ordföranden å föreningens vägnar inbjudit filialernas medlemmar till en enkel festmiddag om fredag och förslag godkänts om notis till tidningarne ang. mötet, åtskildes man för att ånyo sammanträda på aftonen.

Kl. 6 e. m. samlades mötet åter i den festligt upplysta lokalen. Sedan beslut fattats att ingen tolkning skulle ega rum, begynte förhandlingarna under fröken A. Gripenbergs ordförandeskap med uppläsande af ett helsningstelegram från Jorois filial.

Den första ordinarie diskussionsfrågan, uppställd af Kuopio filial och lydande:

„Huru kunde Finsk Qvinnoförening lämpligast arbeta för höjandet af qvinnans af folket ställning?“ refererades af fru E. Stenius, som yttrade:

„Minulle annettu kysymys on niin tärkeä, mutta samalla niin suuri ja monipuolinen, että sangen vaikea lienee keksiä siihen täysin tyydyttävää vastausta. Voidaksemme löytää parannuskeinoja, täytyy meidän tuntea taudin laatu. Kuinka tai mikä on siis kansan nainen, mitkä ovat hänen tarpeensa ja kärsimyksensä? Kaikki me tiedämme että kansan nainen on noin puolet koko Suomen kansasta. Se joka voisi parantaa kansan naisen tilaa, parantaisi siis melkoisesti koko isänmaan tilan. Aate on innostuttava, mutta kuinka sen voipi toteuttaa? Lukeneet miehet ja varsinaisen kansan miehet tapaavat toisensa niin monessa eri tilaisuudessa, että he tahtomattansakin vaikuttavat toisiinsa. He säätävät lakia yhdessä valtiopäivillä, he yhtyvät kunnallisissa asioissa, pankki- ja kauppatoimissa y. m. Tuskin löytyy enää sitä alaa, jossa eivät lukeneet miehet ja kansan miehet toisiaan tapaisi ja kaikkialla me näemme, että heillä on paljon yhteisiä rientoja sekä että he kunnioituksella kohtelevat toisiansa.

Toisin on meidän naisten laita. N. k. herrasnaisten ja kansannaisen välillä on milt'ei pohjaton kuilu ja sangen heikot sekä harvat ovat ne sillat, jotka ylitse vievät.

Missä ja milloin me „sivistyneet“ naiset tapaamme kansan naista? Ehkä ensin palvelijan muodossa. Vaan koska emäntäin ja palvelijain väli tässä kokouksessa tulee olemaan eri kysymyksenä, jätän sen tällä kertaa sikseen.

Kaupungeissa tapaamme vielä kansan naisen ompelijana, puotipalvelijana, kylvettäjänä ynnä muutamissa muissa toimissa. Näissä hänellä saattaa olla huono palkka, terveyttä rasittava työ sekä monta muuta epäkohtaa. Mutta jos hän on naimaton, on hän kuitenkin suhteellisesti vapaa, varsinkin puotipalvelijana ollessansa. Hänellä on määrätty työ-aika, määrättyt velvollisuudet, määrätty vapaa hetket, määrätty palkka. Hän on siis monesti vapaampi kuin moni sivistynyt nainen. Näihin naisiin, joita kyllä usein tapaamme, vaan joiden kanssa meillä on niin vähän yhteistä, voisi niinkuin jo muutamissa paikoin on tapahtunut, vaikuttaa esitelmien kautta, sekä perustamalla seuroja, joissa enemmän kehittyneet naiset voisivat lukemisen ja keskustelujen kautta herättää ja innostuttaa näitä yksipuolisesti kehittyneitä sisariaan arvokkaampaan käyttöön ja käsityksiin.

Mutta kansan naisen nimellä kai enimmäkseen tarkoittavat varsinaisia talonpoikaisnaisia, noita monia satoja tuhansia, joita useat meistä ovat nähneet ainoastaan kirkossa, markkinoilla tai kansanjuhliissa, joiden elämän tapoja, puutteita ja henkistä elämää me sangen vähän tunnemme. Nekin ovat eri sivistyksen kannalla, katsoen siihen, missä maamme osassa he ovat kehittyneet, sekä josko he ovat talon emäntiä ja tyttäriä tai turvattomia köyhiä irtolaisia.

Olen koettanut tutkia sekä kirjoista että yksityisiltä henkilöiltä vastausta kysymykseen: mikä on kansannaisen pahin puute? ja olen saanut seuraavat kaksi vastausta: 1) tietämättömyys sekä 2) itsetietoisuuden puute. Nämä kaksi kulkevat käsi kädessä. Suuri on todella tietämättömyys kansamme naisissa, sillä he kaipaavat opetusta melkein kaikilla aloilla joilla heidän täytyy toimia. Ilmoittavathan tilastolliset numerot että rahvas kouluttaa suhteellisesti paljon vähemmän tyttäriänsä kuin poikiansa?*) Mutta vaikka kansannainen monessa paikassa on saanutkin kansakoulusivistystä, niin ei se juuri missään paikassa ole ryhtynyt asemaansa parantamaan. Tähän on syynä itsetietoisuuden puute. Hän on koulussa oppinut katkismusta, maantiedettä, muoto-oppia ja ties' mitä, mutta kukaan ei ole hänelle sanonut: koeta viljellä henkeäsi vastedeskin ja pyri vähitellen kaikkiin niihin oikeuksiin, jotka veljilläsikin ovat, sillä omassa tuvan nurkassa sinä olet vaan yksilö, vaan sinun pitää myös olla yhteiskunnan jäsen, vieläpä enemmänkin, sinun täytyy olla yhteydessä koko ihmiskunnan kanssa. — Mutta tämmöistä puhetta tyttö ei koskaan saa kuulla. Hän antaa sentähden esteettömästi itseänsä syrjään sysätä, jopa halveksiakin ja tulee yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että hänellä on, niinkuin miehet sanovat: „hius pitkä, lyhyt mieli“.

Ihmisen täytyy tietää, että hänellä on arvo, ennen kuin hän voi itseänsä arvossa pitää, ja koettaa kehittyä vielä suuremman arvoiseksi. Sentähden siis naiset ylipäänsä ovat niin orjallisia miehille, koska he ovat täysin vakuutetut siitä, että mies on heitä korkeampi olento, ja

*) Esim. v. 1884 oli Suomen kansakouluissa 5,000 enemmän poikia kuin tyttöjä.

tulee semmoisena pysymään maailman loppuun saakka. Arvoansa perheen-äiteinä ja yhteiskunnan jäseninä he eivät käsitä, ja heidän äärettömän suureen tietämättömyyteen perustuu useimmat epäkohdat heidän asemassaan.

Esim. huono siveellinen tila kansamme naisissa riippuu suureksi osaksi tietämättömyydestä ja itsetietoisuuden puutteesta. Ne ovat perustuksena siihen kauheaan, kansassa jotenkin yleiseen mielipiteeseen, että parempi on naisen elää vaikka kuinka huonossa suhteessa mimmoiseen mieheen tahansa, kuin ei missäkään suhteessa miehiin. Sanon vielä muutamia esimerkkejä. Mikä se on muu, kuin tietämättömyys taikauskon muodossa, joka saattaa naisia nurkumatta kestäämään sitäkin, että heidän kärsimyksiänsä lapsivuoteen aikana ja sen jälkeen ei pidetä minäkään, vaan katsotaan sopivaksi että he tyytyvät vaikka kuinka huonoon hoitoon? Tietämättömyydessään he luulevat tätä hoidonkin puutetta Jumalan tahdoksi, mutta jos he olisivat hiukan valistuneempia, ymmärtäisivät he, että olisi heidän *velvollisuutensa* hankkia itselleen ja lapselleen hyvää hoitoa. — Tietämättömyyteen ja itsetietoisuuden puutteen perustuu sekin, että kansamme naiset melkein kaikkialla tyytyvät omistusoikeuden puutteen, siihen määrään, että he ennen turvautuvat kotivarkauksen kuin suoraan vaativat, että heidänkin työnsä, joka itse teossa on kodin ylläpitämiseksi yhtä tärkeä kuin miehen, laskettaisiin saman arvoiseksi. Samaten kansannaiset oman arvonsa väärästä käsityksestä monesti hiljaa huo'aten kärsivät anopin rautaista valtaa, enemmän kuin tahtovat yllättää miestään kotitalosta eroamaan. Tietämättömyydestä — silloinkin kun köyhyys ei ole siihen syynä — kansamme naiset eivät hoida lapsiansa ruumiillisesti, eikä henkisesti niinkuin heidän pitäisi. Tietämättömyydestä tyttö ei tavallisesti voi

elättää itseänsä muulla tavalla kuin kaikkein huonoimasti palkatulla työllä, jonka vuoksi hän usein menee naimisiin vaikka kuinkakin huonon miehen kanssa tulaksensa „elätetyksi“. Tietämättömyytensä tähden saa kansannainen monesti vieraita palvellessaan niin huonon palkan, ettei ennätä edes kunnollista vaatevarastoa itselleen hankkia, ennenkuin menee miehelle, jonka jälkeen, useimmissa tapauksissa, ei enää saa mitä tarvitsee, jos ei salaa sitä hanki. Tietämättömyys tekee että nainen ei voi millään ammatilla itseänsä elättää, jos joutuu leskeksi tai köyhän miehen vaimoksi.

Kaikki nämä monet ja suuret epäkohdat vaativat perinpohjaista parantamista. Ei vanhaa vaatetta kannata parsia, — sen tiedämme me naiset parhaiten; uusi kolo syntyy kohta paikan viereen. Me tarvitsemme valistuneimpia, taitavampia, omaa arvoansa ymmärtäviä kansannaisia, vaan tätä tarkoituspäätä saavuttaaksemme täytyy meidän ensimmäisenä askeleena tehdä työtä kansannaisen *tietojen kohottamiseksi*. Meidän tulee yhteistyön kautta edes auttaa tyttöjä perusteellisemmän kasvatuksen ja paremman työkelpoisuuden saavuttamiseen. Meidän tulee esitelmien, sanomalehtien, lentokirjasten ja yksityisten keskustelujen kautta muistuttaa kansan naista siitä suuresta totuudesta että *koko yhteiskunta kohoaa naista kohottamalla*. Meidän tulee muistuttaa häntä siitä, että niin kauan kuin lasta pidetään kapallossa, ei se opi kävelemään, ja niin kauan kuin nainen on jossakin suhteessa epävapaa, tulee hänellä olemaan orjallinen mieli ja hänen vaikutuksensa mieheen tulee olemaan orjan vaikutus herraansa. Mutta meidän täytyy myös koettaa vaikuttaa n. k. „sivistyneeseen luokkaan“, voittaa naisten välinpitämättömyys, miesten etuluulot ja vanhoillaan oleminen. Meidän täytyy koettaa vaikuttaa lainsäätäjiiin ja lainsäätäjien valitsijoihin. — Sa-

nalla sanoen: meidän täytyy koettaa vaikuttaa kaikkiin niihin, joista meillä voi jotakin apua olla! — Ensimmäinen tunnussanamme olkoon: valoa kansamme naisille! Tie auki kehitykseen ja toimintaan!

Sen johdosta mitä minulla on ollut kunnia esiintuoda, pyytäisin sen tähden esittää:

a) että Suomen Naisyhdistyksen tulisi kehottaa niin kaupunkien kuin maaseudunkin naisia perustamaan haaraosastoja Suomen Naisyhdistykselle tarkoituksella hankkia varattomille tytöille koulusivistystä ja ammattiopetusta sekä innostuttaa kansannaisia itsekasvatukseen sekä yhteiskunnallisten oikeuksiensa käyttämiseen ja laajentamiseen;

b) esitelmien, lentokirjojen, sanomalehtikirjoitusten ja yksityisten keskustelujen kautta koettaa vaikuttaa sekä kansannaiseen että niihin, joista riippuu hänen yhteiskunnallinen asemansa.“

Sedan referenten slutfört sitt andragande, begärdes ordet till först af

Fru Löfgren, som yttrade: — Arvoisa alustaja on jo niin monipuolisesti valaissut tätä ainetta, että ainakin kaupunkilaisen on hyvin vaikea siihen mitään lisätä. Mitä minä tahtoisin sanotuksi on vaan, että tämä kysymys minusta on melkein kaikkein tärkein koko meidän keskustelu-ohjelmassamme. Sillä jos naisasialla on oleva jotain pysyväistä merkitystä, niin sen täytyy saavuttaa kansannaisten myötävaikutusta. Ja suotava olisi sentähden, että ne naiset täällä, jotka ovat olleet tilaisuudessa seurustella kansannaisten kanssa, ja siis tuntenevat niitä paremmin kuin me, auttaisivat meitä keksimään keinoja millä tavalla parhaiten voisi heihin vaikuttaa. Sillä ellei naisasia maassamme tule perin kansalliseksi asiaksi, niin sillä on hyvin pintapuolinen

arvo minun käsittääkseni. Silloin voidaan aina sanoa: „no, se nyt on asia, jota ajaa muutamat rouvat ja neidet Helsingissä, mutta kansa on hyvin tyytyväinen oleviin oloihin“. Rouva Stenius mainitsi yhden keinon tämän asian ajamiseksi, joka minusta näyttää hyvin tärkeältä: nim. että yksityisten keskustelujen kautta koetettaisiin innostuttaa naisia oman sukupuolensa kohottamiseen. Sitä keinoa minun tietääkseni ei ainakaan ole päätetty viljellä, mutta eiköhän se olisi tulevaisuuden paras keino. Minä menen niin pitkälle, että soisin meillä olevan varoja nimenomaan lähettää maaseutuihin, varsinkin kesäaikana, naisia, jotka ymmärtävät kansaa ja voisivat suullisen keskustelun kautta herättää ja vaikuttaa maalaisnaisiin. Minä tahtoisin siis panna erityistä painoa tähän ehdotettuun keinoon. Muuten täällä on läsnäolijoita, jotka epäilemättä paremmin kuin kukaan meistä kaupunkilaisista voivat asiata valaista.

Fru Åkerman. Kun Viipurin Naisyhdistykselle viime keväänä tuli S. N. Y:ltä kehotus, että kesällä lähetettäisiin maalle esitelmänpitäjiä, niin ei ilmaantunut ketään, joka olisi ollut siihen taipuvainen. Mutta äsken mainittua keinoa silloin ehdotettiin. Vähäisessä määrässä lienee sitä koeteltu, vaan kuitenkin jossakin määrin, ja on sen nojalla tultu siihen huomioon, että ylipäänsä on vaikeata kosketella suorastaan naiskysymykseen, mutta paremmin yhteiskunnallisiin puutteihin yleensä ja kaikesta parhaiten lasten kasvatukseen, sillä se on kohta, jossa kansannainen ja sivistynyt nainen parhaiten ymmärtävät toisiaan. Kun täten tie olisi saatu auki voitaisiin vähitellen mennä loitommaksi ja kehottaa yhdistyksen perustamiseen. Hauska olisi muuten tietää mitenkä on syntynyt Lapuan haara-osasto.

Fröken Ehnroth. Lapuan Naisyhdistyksen syntyminen tapahtui siten, että kesävierana kun olin siellä,

olin tilaisuudessa tavata moniaita tuttaviam. Etupäässä tuli kysymys siitä, millä kannalla tyttöjen kasvatus on. Minä arvelin siihen eiköhän olisi syytä perustaa haaraosasto Suomen Naisyhdistykselle Lapuan pitäjään, jonka haaraosaston tarkoituksena olisi työskennellä naisen sivistyksen korottamiseksi, edesauttaen tyttölasten kasvatus ja koulutusta. Muutamien kirkonkylän rouvain ja emäntien kanssa pantiin valmistava kokous toimeen, johon saapui noin 60 henkeä. Haaraosasto päätettiin perustaa, ja tässä valmistavassa kokouksessa tehtiin ehdotuksia työskentelytavan suhteen sekä kysyttiin kutka rupeaisivat yhdistykseen; läsnä olijat tulivat kaikki ja ovat pitkittäneet niin, että jäseniä nyt on lähes 100, vaikka yhdistys on vasta ollut lähes vuoden olemassa. Yhdistys iski kohta kiinni kasvatukseen ja perusti kotokoulukursseja, jossa tyttölapsia opetettiin lukemaan y. m. Sitten auttavat he tyttöjä kansakouluun ja aikovat auttaa niitä eteenpäin, jos mahdollista ammattikouluihin. Siellä on vielä niinkin, että isännät kaikin puolin suostuvat akkain puuhiin, jota todistaneekin, että kun Waasan kaupungissa oli pidettävä arpa-jaiset kansanopiston hyväksi ja pyydettiin maaseutulaisiakin edesauttamaan yritystä, tuli tällainen pyyntökirja Lapuankin isännille, silloin nämät isännät siirsivät sen Naisyhdistykseen päätettäväksi. — Kun tahdotaan perustaa haara-osastoja, niin on luullakseni varsin tarpeellista, että ensin keskustelujen kautta valmistetaan alaa asialle, sillä kun kansa kokoontuu kuulemaan esitelmää, eivät ne sitä ylimalkaan niin tallenna, että kun tulee kysymys esitelmän yksityiskohdista, esimerkiksi yhdistyksen perustamisesta, niin eivät he sitä niin tarkasti muista ja ymmärrä että siihen ryhtyisivät. Kovin haluaisin osastoja maaseuduille, sillä tahtoisin ettei naisasiasta tulisi „en herrskaps fråga“ vaan „en folkfråga“.

Pyydän yhdistyä ehdotukseen että lähetettäisiin sopivia henkilöitä maaseudulle keskustelemaan asiasta. Jos siihen nyt ei ole varoja, tulee niitä siihen hankkia.

Fru Forstén förenade sig med fröken Ehnroth och åberopade sig på de erfarenheter Tal. gjort i Jorois. Initiativet till föreningars bildande borde i främsta rummet tagas af bildade qvinnor i landsorterna. — I städerna finnes dock äfven en arbetarebefolkning, hvars qvinnors intressen Tal. yrkade att mötet borde tillgodose.

Fru Åkerman. Olisi erittäin tärkeätä jos myöskin kansannaiset kaupungissa ryhtyisivät omaa asiaansa ajamaan. Ei ole aivan helppoa heitä siihen herättää. Sen on Viipurin Naisyhdistyksen pieni kokemus kyllä omiansa osoittamaan. Me olimme päättäneet panna toimeen tee-iltamia tehtaan naisia varten. Mutta kun heitä ensin pyydettiin sinne, kohdeltiin kutsujia hyvin epäilevästi. Nämä kumminkin onnistuivat poistaa heidän epäluulonsa ja he lupasivat tulla, kun ei vaan pantaisi mitään asiasta sanomalehtiin, ja lukuisasti he saapuivatkin. Illan kuluessa haihtui kutsuttujen kankeus. Iltamasta erotessa kiittivät he kyynelsilmin Yhdistyksen jäseniä ja pyysivät että pantaisiin „lehtiin“ julkinen kiitos niille naisille, jotka olivat iltaman toimeenpanneet. Viime vuonna oli ainakin 6 iltamaa sekä jouluihlama. Keväällä kutsuttiin heitä taas samallaisiin iltoihin, mutta silloin ei saapunut osanottajia. Syynä oli että oli niin paljon muita huveja, jotka vetivät luokseen. Pääasia olisi saada heitä ymmärtämään oman asemansa parantamisen mahdollisuutta. Me koetimme lainakirjaston perustamisella herättää heitä. He kehoitettiin yhtymään Työväenyhdistykseen, joka naisilta vaatii vaan puolen jäsenmaksun, tarjoten heille kuitenkin samoja etuja kuin miehillekin, m. m. osuutta sairas-

ja hautaus-apukassaan. Ei kukaan heistä tietääkseni ole vielä tätä kehoitusta noudattanut. Kumminkin näkyvät muutamat niistä käsittäneen tarkoituksemme. Sen johdosta toivomme vielä tulevaisuudessa hedelmää.

Fröken Käkikoski. On ollut ilahuttavaa kuulla, että sivistyneet naiset ovat osoittaneet niin suurta harrastusta saadakseen täytetyksi sitä syvää juopaa, joka aina näihin asti on eroittanut sivistymättömän ja sivistyneen naisen toisistaan. Kaikki ehdotukset, joita tässä on asian auttamiseksi tehty, ovat mielestäni hyviä, mutta pyytäisin huomauttaa vielä eräästä keinosta, jonka avulla toivoakseni päästäisiin kansannaista hyvin lähelle, nim. että olisi niin paljon kuin mahdollista osoitettava harrastusta ja osanottoa sitä työtä kohtaan, jota kansan naiset harjoittavat. Onhan hyvä, että pidämme esitelmiä, puhumme kansannaisen aseman parantamisesta ja keskustelemme heidän kanssaan. Mutta nämät puheet voivat tuntua tyhjältä teorialta, runoilisilta korulauseilta vaan, niin kauan kuin kansannaisella on se ajatus, että herrasnaiset muka halveksivat työtä, jota kansannaiset toimittavat. Täällä on monta viisasta, ymmärtäväistä äitiä, joilla on täysikasvuisia tyttäriä. Mikä estää näitä tyttäriä kesänajaksi menemästä maalle ottamaan osaa elonleikkuuseen ja kaikellaisiin muuhun ulkotyöhön, ei ainoastaan hovin vuoksi, vaan itse työn tähden. Tuommoisina hetkinä olisi oivallinen tilaisuus puhua kansannaisen aseman parantamisestakin. Työssä kun ollaan yhdessä, kun käsivarret väsyksissä ponnistellaan ja nautitaan yksinkertaista ravintoa, silloin sydämmet ovat enemmän avoinna vaikutuksia vastaan ottamaan kuin juhlallisina hetkinä, jolloin istutaan esitelmiä kuulemassa, ja kokouksissa. Siis lämpimästi ehdottaisin, että ruumiillisen työn kautta koetetaisiin lähestyä kansannaista. Silloin saisimme kansan-

naisessa herätetyksi harrastusta *henkistä työtä* kohtaan, jota me pääasiallisesti toimitamme.

Fröken Nissinen. — Asian esittäjä mainitsi, että lentokirjat ovat hyviä. Vähäisestä kokemuksestani tiedän kuinka suurella mielihyvällä kansa ottaa vastaan sellaisia. Tapasi että olin muinaismuistoyhdistyksen asiamiehenä Pohjois-Savon sydänmailla ja oli mukanani suuri joukko raittiuskirjallisuutta, jota jakelin kansalle. He sanoivat: „onko ne viisuja, vai onko ne oikeita lukuja?“ Ja kun olivat lukeneet, niin tapahtui seuraavana kesänä että kun kulkivat kirkkomatkoilla, niin poikkesivat ylös ja kysyivät: „onko vielä niitä kauniita kirjoja, kyllä enemmän lukisin“. Uskon että lentokirjoja levittämällä voitaisiin vielä enemmän kuin yksityisten keskustelujen kautta saada, ainakin aluksi, kansannaisia perehtymään kysymyksiin, jotka koskevat heidän sukupuolensa kohottamista. Toivon sentähden, että Suomen Naisyhdistys toimittaisi niitä.“

I diskussionen uppstod nu en paus, i anledning af att sömmerskefackafdelningens ordförande, fru I. Nordman, infunnit sig med en skrifvelse af följande lydelse:

Till Finsk Kvinnoförening.

Det mål, som I stält för Eder, är högt. Höjandet af kvinnans ställning är mensklighetens höjande. Hvarje yttring af Eder värksamhet har burit vittne härom. Där orätrådigheten oblygt höjt sitt hufvud, där århundradens förtryck hållit kvinnan i slaveri, där lasten genom seklers utöfning trott sig hafva vunnit häfd för sig, där har Eder röst höjt sig straffande, tröstande, upprättande, där hafven I äfven i handling stödt och upprätthållit. Där Edra ringa medsystrar behöft hjälp och stöd, hafven I lämnat det, derpå är vår egen för-

ening ett vittnesbörd. Hvarifrån har Eder stämma vunnit denna makt? Skulle den enskilda kvinnans röst förmått göra sig i lika grad hörd? Säkertligen icke! Det är föreningen, sammanslutningen, som har förlänat Eder denna styrka. Det är det härigenom vunna ordnade arbetet, som har frambringat ting, om hvilka den enskilda icke har kunnat drömma.

Vid en tidpunkt, då tviflet angående det ofvasagda uttalats, ja, på det skarpaste motsagts, hafva vi, ehuru ringa, känt oss manade att, vid ett tillfälle, då en större del af Finlands ädelt tänkande kvinnor äro församlade, bringa Eder vår hälsning och uttala vår önskan, att Gud måtte beskära Edra ädla sträfvanden framgång.

Å Sömmerskefackafdelningens vägnar:

Ida Nordman,

n. v. ordförande.

Skrifvelsen mottogs med applåder, hvarefter Ordf. bad fru Nordman framföra till sömmerskefackafdelningen Finsk Qvinnoförenings hjertliga tacksägelse. Bland föreningens käraste önskningsmål var den arbetande kvinnans höjande, och det var därför med glädje föreningen mottog detta bevis på att sömmerskefackaföreningen med vänskap följer Finsk Qvinnoförenings sträfvanden.

Fru Löfgren föreslog att sömmerskefackafdelningen måtte inbjudas till den avslutningsfest, som föreningen var sinnad att hålla Lördag afton.

Förslaget antogs med acclamation, och bjudningen utfärdades, hvarefter diskussionen åter vidtog.

Ordföranden upplyste, med anledning af Fröken Nissinens förslag, att Folkupplysningssällskapet nyligen tillställt Finsk Qvinnoförening en inbjudning till sam-

verkan rörande anskaffande af god populär läsning för folket, samt att föreningen med tacksamhet mottagit anbudet.

Fru Hallonblad understödde Fröken Käkikoskis förslag att den bildade qvinnan skulle, så vidt möjligt vore, deltaga i allmogeqvinnans arbete. Tal. hade under 4 somrar försökt detta och dervid kommit arbeterskorna mycket närmare, ett närmande, som i många afseenden varit af nytta; särskildt hade dessas fördomar mot „herrska“, som de i allmänhet anse odugliga till arbete, försvunnit.

Fröken Käkikoski. Tahdon lisätä vähän siihen, mitä on lausuttu sivistyneen naisen osanottamisesta ruumiilliseen työhön. Kun valmistetaan esim. palvelijoille tilaisuutta ottaa osaa kaikenlaisiin sivistyttäviin tilaisuuksiin, niin luonnollista on että heidän myöskin täytyy saada aikaa päästä niihin. Ja sitä voitaisiin hankkia heille sen kautta, että nuoriso totutettaisiin suorittamaan osan palvelijain työstä. Olisi hyvä että nuoriso, ei ainoastaan tytöt vaan myöskin pojat, oppisi kodissaan „passaamaan“ itseänsä, tekemään vuoteensa, vaikkapa joskus pesemään astiat, joita ovat aterioissa käyttäneet. Täten palvelijat saisivat tilaisuutta käyttää aikaa henkisiin pyrintöihin ja toiseksi pojat, „luomakunnan herrain alut“, oppisivat kunnioittamaan n. s. „akkavaen työtä“.

Fru Stenius påpekade att det fans ännu ett sätt att närma sig icke allenast qvinnan, utan mannen bland folket, neml.: deltagandet i föreningar af olika slag, såsom nykterhets-, arbetareföreningar o. dyl. Den som icke vill, eller tror sig kunna hålla föredrag, kan på detta sätt vinna många tillfällen att närma sig och tala med dem.

Fru Furuhjelm sade, att enligt den erfarenhet, hon hade af allmogeqvinnan, är denna skygg, litet miss-tänksam och trögtänkt; men om man finner rätta sättet att närma sig henne, skall man finna riktiga guldgrufvor af förstånd och känsla. Hustrur och döttrar till egendomsinnehafvare hafva bästa tillfället att närma sig allmogeqvinnor, isynnerhet under tider af sjukdom och nöd. Om det också icke då är tillfälle att tala i qvinnosaken, så kan man på grund af det då vunna förtroendet senare inverka på dem på många sätt. Men först fordras det att den bildade qvinnan sjelf intresserar sig för qvinnosaken och lär sig förstå sin stora mission.

Fru Åkerman. Myöskin kansakoulun opettajattarilla maalla olisi erittäin suuri työ-ala, tässä suhteessa. Olisi hyvin suuresta arvosta, jos voitaisiin saada heitä naisasian puolelle, niinkuin myös papisto ja niiden perheet.

Fröken Ehnroth. Kansakoulun opettajattaret olisivat erittäin sopivia tällaiseen naisasia-työhön. Mutta moniaat perheet, joista he ovat asemansa puolesta riippuvaisia, eivät aivan hyvällä mielellä katso näitä puuhia, ja se estää heitä alkuun panemaan asiaa, jos kohta heillä siihen halua olisikin. Hyvä on sentähden, jos on joku toinen, joka panee asian alkuun, sillä sitten ne voivat helpommin jatkaa.

Fru L. Genetz ansåg det ej vara omöjligt att anskaffa en kassa ur hvilken medlen bland annat skulle användas till att från landsorten inbjuda aktade och vakna allmogeqvinnor att öfvervara föreningsmöten. Dessa skulle sedan, vunna för saken, kommunicera sig med sin kommuns qvinnor och genom sin närmare bekantskap med ortsförhållanden etc. bäst kunna verka för qvinnoföreningens syftemål.

Fruarna Åkerman och Löfgren samt fröken Trygg understödde förslaget såsom särdeles praktiskt.

Fröken Ehnroth. Paljon voisivat Naisyhdistyksen jäsenet vaikuttaa maalla, kun useammat heistä siirtyvät sinne kesäksi ja siellä asuvat monet kuukaudet kansan kesken. Kun jokainen vaan pistäisi tämän asian matkalaukkuunsa, voisi hän sen ottaa esille kesä-asunnolla ollessaan ja vaikuttaa kansaan, eikä siihen tarvitsisi mitään erityistä kassaa.

Fröken Rothman ville med afseende å de gjorda förslagen betona, att allmogeqvinnans allmänbildning främst borde höjas. Föredrag äro visserligen bra, men om kvinnorna ej ha den upplysning som fordras för att fatta ett sådant, blir det en föda, som de ej smälta. Tal. hoppades att folkhögskolorna skola blifva en vigtig faktor i arbetet på höjande af allmogeqvinnans ställning.

Sedan ordf. gifvit en résumé af diskussionen, antogs följande resolution:

Mötet anser att Finsk Qvinnoförening bäst arbetar för höjande af kvinnans af folket ställning genom

a) att uppmåna kvinnorna såväl i städerna som landsorten att bilda filialer till Finsk Qvinnoförening med syftmål att skaffa obemedlade flickor såväl skolkunskaper som yrkesutbildning samt att söka få folkets kvinnor intresserade för själfuppföstran och utöfvande samt utvidgande af sina sociala rättigheter, samt

b) att Finsk Qvinnoförening genom föredrag, ströskrifter, tidningsartiklar och

*samtalsvis ville försöka inverka på såväl
qvinnan af folket, som på dem af hvilka
hennes sociala ställning beror.*

Den andra diskussionsfrågan, uppställd af Viborgs filial: „*Hvilka skäl berättiga qvinnan att fordra kommunal valbarhet, samt röst- och valrätt till landtdagen?*“ refererades af Fröken Agnes Sallmén, som yttrade:

„Kysymystä naisen vaalikelpoisuudesta kunnalli-
siin toimiin sekä äänestys-oikeudesta ja vaalikelpoi-
suudesta valtiopäivämiesvaaleissa, ovat meidän maan
nais-asian ystävät verrattain vähän käsitelleet. Tapaapa
sellaisiakin nais-asian ystäviä, jotka eivät pidä asiata
edes tärkeänäkään. Sentähden ei voi kummeksia, että
sitä naisyhdistyksien ulkopuolella ja nais-asiaan pereh-
tymättömien piireissä pidetään milt'ei mielettömyytenä
ja sekä jumalallisia että yhteiskunnallisia asetuksia sor-
tavana, sopimattomana, jopa vaarallisenakin. Löytyy
tosin muutamia harvoja, ennakkoluuloista vapaita, va-
listuneita miehiä, jotka pitävät naisen täydellisen äänes-
tysoikeuden ja siitä seuraavan vaalikelpoisuuden aivan
luonnollisena; mutta eihän toki voi odottaa että he ru-
peaisivat sitä asiaa ajamaan niin kauan kuin naiset itse
pitävät näitä oikeuksia niin vähäpätöisinä, ett'eivät he
rupea niitä innokkaammin vaatimaan. Ja kumminkin
on tämä kysymys nais-asian edistykselle mitä tärkein.
Sillä tästä kysymyksestä juuri riippuu useimpien mui-
denkin kysymyksien onnellinen ratkaiseminen.

Amerikan naiset, jotka muutoinkin ovat meitä
käytännöllisemmät, ovat alkaneet naisvapautustyön vaa-
timalla äänestys-oikeutta ja vaalikelpoisuutta sukupuo-

lelleen, tietäen että he näitä oikeuksia saavuttamalla parhaiten voisivat vaikuttaa lainsäädäntöön ja muihin yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Siinä kohden ovat he kaikki yksimieliset, vaikka muuten olisivat kuinka erimielisiä tahansa uskonnollisissa, valtiollisissa ja muissa suhteissa. Niinkuin tiedämme onkin muutamissa Amerikan valtioissa jo myönnetty valtiollinen äänestys-oikeus naiselle.

Mutta eipä naisen äänestys-oikeuden vaatiminen ole aivan tuntematon ja uusi asia vanhallakaan mantereella. Uupumatta ovat nais-asian ystävät Englannissa jo monta vuotta parlamentissa esittäneet ja puolustaneet naimattoman naisen valtiollista äänestys-oikeutta, ja vuosi vuodelta on vastustus heikkonemistaan heikontunut.

Myöskin muutamissa Englannin siirtomaissa on ehdotettu äänestys-oikeutta naiselle. Lopullinen ratkaiseminen kuitenkin riippunee emämaasta.

Tuskin 2 vuotta on kulunut siitä, kuin naisen äänestys-oikeus-asia oli esillä Norjan edustus-kokouksessa. Kun luki taistelusta, jota siellä tämän kysymyksen johdosta käytiin, niin sydän oikein riemusta sykähteli, sillä niin mainiosti tätä asiaa esiteltiin ja puolustettiin ja niin painavia syitä ja perusteita esille tuotiin.

Kun meidän maamme naiset heräsivät itsetietoon ja heidän silmänsä aukenivat näkemään epäkohtia naisen asemassa, päättivät hekin liittyä yhdistyksiin voidaksensa paremmin ja tehokkaammin työskennellä yhteistä hyvää edistääkseen. Minne vaan katsahti, kaikkialla löytyi epäkohtia, joita tuli poistaa, vammoja jotka vaativat pikaista parantamista. Mutta mistä alkaa? Mikä oli kipein kohta? Tiedon puute, arveltiin. Täytyy hankkia perusteellisimpia tietoja naiselle. Tulee

ylipäänsä koettaa kohottaa, parantaa naisen asemaa kaikin tavoin.

Ja kyllä sitä onkin koetettu. Moni asia on tämän työn kautta vähitellen korjautunut, yleinen mielipide on muuttunut, moni tapa seuraelämässä on parantunut, naiselle ja naisen työlle on ruvettu enemmän arvoa antamaan, yhä useampia toimia hänelle on uskottu; hän on, niin sanoakseni, enemmän astunut todellisen elämän taistelutantereelle. Monen mielestä hänellä jo on niin paljon oikeuksia ja toimintavapautta, että hänen pitäisi tyytyä. Miksi hän nyt enää meluaa, ja mitä hän oikeastaan vaatii! Onhan hän nyt jo melkein miehen vertainen.

Mutta — onkohan todella niin? Onko hänellä jo suotuna se ase, jota mies käyttää oikeuksiansa puolustaessaan?

Jokainen täysi-ikäinen, hyvämaineinen mies, jos hän maksaa veroa ja täyttää laissa määrättyt ehdot, on oikeutettu ottamaan osaa kunnallisiin- ja valtiopäivämiesvaaleihin ja samalla on hän myös vaalikelpoinen tällaisiin luottamustoimiin; sanalla sanoen hänellä on täydet kansalaisoikeudet niinkauan kuin hän vaan ei tee itseään syyppääksi mihinkään petokselliseen rikokseen. Suurempaa häpeää ei voi miehelle tapahtua, kuin että hän kadottaa nämät oikeudet. *) Mutta naiselta on tämä oikeus kokonaan kielletty, vaikka hän maksaa veroa ja muuten täyttää kaikki vaalikelpoisuuden ehdot. Miksi se on kielletty? Siksi, että hän on nainen. Se on se rikos, joka riistää oppineimmaltakin naiselta sen oikeuden, joka on oppimattomimmallakin miehellä. Tahi onko todellakin olemassa mitään perusteellisia syitä,

*) Siveetön elämä, juoppous y. m. paheet eivät ole kyllin päteviä syitä riistämään häneltä tätä oikeutta.

joiden nojalla naiselta kielletään äänestys-oikeus ja vaalikelpoisuus.

Tarkastakaammepa muutamia tavallisimpia vastaväitteitä.

„Nainen ei niitä asioita ymmärrä. Hän ei vielä ole niin kehittynyt, että hän voisi ottaa osaa valtiolliseen elämään,“ sanotaan. — No, olkoonpa niin, hän ei ymmärrä, hän ei ole kehittynyt, mutta kysymme, ymmärtävätkö kaikki miehet, jotka ovat oikeutetut äänestämään ja jotka tätä oikeutta käyttävät, ymmärtävätkö he aina käyttää sitä oikein? Tahi olisiko ainoastaan ymmärtävillä ja juriidillisesti kehittyneillä miehillä tämä oikeus? — Jyrkinkin vastustaja täytyy myöntää, että sivistynyt nainen, joka vähänkin seuraa yhteisten asiain juoksua, ymmärtäisi tämän asian paremmin kuin sivistymätön mies. Ja eihän liene syytä otaksua, että tyhmintä naista valittaisiin, jos kerran niin pitkälle päästäisiin.

Toinen tavallinen vastaväite perustuu Paavalin tunnettuihin sanoihin naisen vaikenemisesta seurakunnassa. Mitä niihin tulee, niin täytyy oikein ihmetellä kuinka mielellään eräällä taholla näihin Paavalin sanoihin nojautaan ja miten niille empimättä tunnustetaan jumalallinen syntyperä, kuin sitävastoin niin monta muuta sääntöä, joiden noudattaminen tuottaisi paljon suurempaa hyötyä asianomaisille, jätetään huomaamatta. Ja kuinka voimme ajatella että juuri se määräys, joka koskee naista, olisi pysytettävä ojennusnuorana meidän yhteiskunnallisessa elämässämme, kun tiedämme että useat muut määräykset, niinkuin esim. sääntö uhrilihan syömisestä, eivät sovellu meidän aikaamme. Ei, historiallisena totuutena pysyy se, että kristinuskon kautta on naisvapautustyö alkanut ja levinnyt maasta maahan ja kansasta kansaan, ja sen kautta

se yhä vielä leviää. Miksi silloin tällaista yksityiskoh-
taa käytetään vastustus-aseena?

„Nainen kadottaa naisellisuutensa, jos hänelle myön-
netään oikeus ottamaan osaa valtiolliseen elämään“,
kuulee usein väitettävän. — Mikä tämä „naisellisuus“
oikein on, siitä ei monikaan osaisi varsin selvää vas-
tausta antaa. Useimpien mielestä tuo naisellisuus tai-
taa olla sama kuin tietämättömyys tosi-elämästä, ja
kaivautuminen kaikenlaisiin pikkumoiisiin asioihin, kuin
myös täydellinen alttiiksi antautuminen vahvemmalle
sukupuolelle. Tuo entisaikainen tukea tarvitseva, tuntei-
densa valtaama ja aistiensa ohjaama naisihanne taitaa
vielä kummitella monen mielessä!

„Kodit kärsivät, jos nainen vedetään valtiolliseen
elämään“, väitetään vielä. — Onkohan todellakin luul-
tavaa, että kaikki naiset, jos he saisivat äänestys-oikeu-
den ja tulisivat vaalikelpoisiksi, valittaisiin valtiopäi-
ville? Eihän kaikki miehetkään ota osaa eikä tule
valituiksi luottamustoimiin. Onko sitten syytä pelätä,
että kaikki naiset näiden toimien vuoksi tarvitsisivat
laiminlyödä kotivelvollisuutensa? Tiedämmehän, että
nytkin on naisia, jotka laiminlyövät kotinsa omien hu-
viensa vuoksi, ja taas toisia, jotka hoitavat kotejaan
mallikelpoisesti, vaikka toimivat kodin ulkopuolellakin.
Ja eiköhän juuri sellaiset äidit, joiden oma näköpiiri
on laveampi kodin ahdasta rajaa ja jotka seuraavat
kansansa ja ihmiskunnan kehitystä ja työskentelevät
sen hyväksi, ole sopivampia kasvattamaan lapsiansa,
kuin tuollainen tiedoton hento olento, jota ei huvita
muu kuin vierailut, muotilehdet ja kahvikekkerit. (Sel-
laiset naiset ne tavallisesti pitävätkin naisvapautustyön
turhana.) Ja eihän sitäpaitsi kaikki naiset olekaan
perheenemäntiä.

„Jos nainen vaatii täydellisiä kansalaisoikeuksia, täytyy hänen myös tarkoin täyttää kaikki siitä seuraavat velvollisuudet, asevelvollisuuskin.“ — Kas siinä vastaväittäjäin keppihevonen, oikea pääponsi! Mutta siihen on taas toiselta puolen yhtä sattuvasti vastattu, että jokaisen asevelvollisen äiti on suorittanut asevelvollisuutensa, kun on oman henkensä kaupalla antanut hengen ja sitte itseään säästämättä hoitanut ja kasvattanut tuon reippaan asevelvollisen. Nainen voi sitäpaitsi sairaanhoitajana sekä sodassa että rauhan aikana toimittaa tehtävän, johon mies ei pysty.

„Naisen luonne on aivan toisenlainen kuin miehen, sentähden hän ei sovi esiintymään lainsäädännön alalla“, sanotaan myös. — Mutta koska hän on erilainen, pitäisi hänen juuri tästä syystä ottaa osaa työhön, joka koskee yhteiskuntaa kokonaisuudessaan, jossa löytyy tuollaisia eriluontoisia olentoja, miehiä ja naisia.

Edellämainittuun suuntaan ladellaan perusteettomia syitä miten paljon tahansa, missä vaan tämä asia sattuu tulemaan keskustelun alaiseksi.

Mutta, — onko taas toiselta puolen olemassa päteviä syitä joiden nojalla voisi vaatia naiselle äänestys-oikeutta ja vaalikelpoisuutta?

On montakin.

Nainen on yhteiskunnan jäsen, samoin kuin mieskin. Naisen tulee noudattaa lakia samoin kuin miehenkin. Naiselle ei anneta anteeksi rikosta yhteiskunnan lakeja vastaan sen perustuksella, että hän on nainen. Maksaahan naisenkin veroa samoin kuin mies. Yhteiskunnan epäkohdat koskevat yhtä kipeästi naiseen kuin mieheenkin ja väliin kipeämmästäkin naiseen kuin mieheen.

Ovatko yhteiskunnalliset lakimme niin mallikelpoiset ja täydelliset, ettei niitä kannattaisi molempain

sukupuolten yksin neuvoin laatia ja tuumia? Emme luule naisen elämäkokemusta niin vähä-arvoiseksi, ettei siitä olisi hyötyä yleisien asiain järjestämisessä; ainakaan työ ei tulisi niin yksipuolista kuin se nyt usein on.

Ja onhan sitäpaitsi vaan oikeus ja kohtuus, että samallaisia velvollisuuksia seuraa samanlaiset oikeudet.“

Diskussionen leddes af Ordf. i Viborgs filial, fru E. Åkerman, och inleddes af

Fröken A. Gripenberg, som särskildt ville framhålla, att qvinnans ställning som moder och uppfostrarinna lider derpå att hon har ingen talan i statens och folkets gemensamma angelägenheter. Ty barnen, i synnerhet sönerna, märka först instinktmässigt, och sedan medvetet, att modern är utan all afgörande makt, beröfvad allt direkt inflytande på samhälls-angelägenheterna, hvilket ovilkorligen återverkar på deras aktning för henne. Att gifva qvinnan rösträtt, är sålunda icke blott att utöfva en enkel gärd af rättvisa mot henne, men äfven att underlätta hennes ställning i det kall som med rätta anses vara hennes förnämsta, neml. som det kommande släktets fostrarinna.

Fru Stenius yttrade: man har vant sig att i vårt land anse ordet politisk rösträtt för qvinnan såsom något aflägsset oupphinneligt. Jag tror dock att det förefaller att vara den enklaste sak i verlden för folk med oförvillade begrepp, såsom t. ex. allmogen. Åtminstone räsinnerar mången bland dem ungefär sålunda, att det husbonden är berättigad till, det bör väl icke vara nekadt värdinnan. Det hände mig, att min tjernariinna vid senaste landtdagsmannaval påminde mig att det var tid för mig att gå till valet och jag hade

all möda att öfvertyga henne om att hennes fru ej dugde till att välja lagstiftare.

Fröken Jansson framhöll att qvinnan, för att få politisk rösträtt, i främsta rummet bör begagna sig af de rättigheter hon redan har, ty om hon ej begagnar sig af dem i så stor utsträckning som möjligt, fins det föga hopp om att hon skall ernå nya.

Fröken Ehnroth. Naiset ovat luonnon asettamat kasvattajat. He opettavat lapselle moraaliset periaatteet, minkä mukaan sen tulee ohjata elämänsä työtä. Tämä kodin antama moraaali heikkonee ja viimein poistuneen siitä syystä, että yhteiskunnan moraaali ei ole sama kuin kodin moraaali. Kodin moraaali on yksi voima, toinen on ulkopuolella kotia oleva moraaali. Sentähden naisten täytyy vaatia äänivaltaa valvoaksensa ettei yhteiskunnassa löydy säännöksiä ja lakeja, jotka ovat ristiriidassa niiden periaatteiden kanssa, jotka kodissa on istutettu lapsiin. Valitettavasti kyllä olevaiset olot estävät Suomen naisia nykyään tehokkaammin sen asian eteen työskentelemästä. Mutta siltä ei saa jättää asiata ajattelematta, sillä se on yksi naisasian polttopisteitä ja yksi naisten tärkeimpiä velvollisuuksia. Ja niin kauan kuin eivät naiset saa muuta kuin ajatella asiata, pitää heidän luoda sille joka päivä lämmin ajatus.

Fru Kurikka. Sanotaan että naisella on kyllin vaikutus-alaa kodissaan ja että hänellä siksi ei naineena naisena ole äänestys-oikeutta, koska hän saa kuuluville äänensä miehensä ja täys-ikäisten poikiensa kautta, ja minä luulen että meidän täytyy tyytyä siihen. Jos kaikin voimin koetamme kasvattaa poikiamme siihen, että äidin ääni on saatava kuuluville, silloin voimme maalimme saavuttaa, mutta ei ennen.

Fröken A. Gripenberg understödde på det varmaste yrkandet att qvinnorna böra begagna sig af de

rättigheter, de redan hafva. De borde t. ex. icke allenast flitigt utöfva sin kommunala rösträtt, utan äfven söka tillgodogöra sig sin valbarhet till vissa kommunala värf, t. ex. i fattigvården.

Fru Stenius. Också jag anser att rösträttsfrågan är en af qvinnosakens brännpunkter, den rättighet, utan hvilken vår ställning aldrig fullt kan blifva hvad den borde vara. Men liksom männen i vårt land hafva offrat lif och blod för fäderneslandet, så kunna också vi, finska qvinnor, offra våra heligaste rättigheter då vårt lands lugn det fordrar. Derför tåga vi och vänta tåligt, emedan vi veta att vi under närvarande förhållanden sålunda bäst tjena vårt land.

Sedan Ordf. gifvit en résumé af diskussionen, beslöts, att denna finge utgöra svar på frågan.

Fredagen den 8 Januari kl. 12 på dagen fortsattes diskussionen under fru E. Löfgrens ordförandeskap.

Tredje frågan på programmet, uppställd af Tammerfors filial, „*Höjandet af qvinnans äktenskaps-ålder*“, refererades af Fröken N. Lisitzin, som yttrade:

„Vastaukseksi kysymykseen „Onko naisen naimikä korotettava“ pyydän saada esiintuoda tärkeimpiä kohtia herra T. H. Borg'in esityksestä Ruotsin valtiopäivillä mainittua kysymystä käsiteltäessä.

Onhan tämä niitä kysymyksiä, joita jokaisen ajattelevan miehen ja naisen tulisi tuntea. Onhan välttämätöntä puolustaa semmoisia toimenpiteitä, jotka ovat omiansa tukemaan lujaan avioliittoon perustuvaa perhelämää ja luomaan puhtaampaa ja korkeampaa käsitystä tästä yhteiskunnan olemiselle tuiki tärkeästä laitoksesta.

Etelämaissa on nainen jo 14—15, mies 16-vuotiaana kypsynyt avioliittoon, mutta Pohjolassa nainen vasta 17—18 v. ikäisenä, mies ei ennen 18 ikävuottaan.

Etelässä tekee aikaisen avioliiton mahdolliseksi sekin seikka, että siellä on helpompi saada perheelle tarpeellinen toimeentulo. Ja huomattakoon sitä paitse, että etelän asukkailla on vähemmän mieltäviä ja keveämpi luonne. Nainen kehittyy etelässä, niinkuin jo mainitsin, aikaisemmin kuin Pohjolassa. *)

Etelässä siis solmitaan avioliittoa aikaisemmin kuin Pohjolassa. Poikkeuksena mainittakoon Englanti, katsoen maan yleiseen varallisuuteen, ja Wenäjä, syystä että siellä ainoastaan naineet ovat oikeutetut omistamaan yleistä maata, kuin myöskin siitä syystä, että ura muutamiin virkoihin on ainoastaan naisille avoin. Mutta Pohjoismaiden ja Suomen lainsäädäntö antaa kuitenkin tässä suhteessa aihetta tärkeään muistutukseen. Se nim. sallii naisen jo 15 vuotta täyttäneenä mennä naimiseen. Selvää on, ja kokemuskin on kyllin todistanut, että nainen meillä ainoastansa harvoissa poikkeustapauksissa voipi näin nuorena edes käsittää avioliiton merkitystä, saatikka sitten olla täysin kypsynyt kantamaan niitä velvollisuuksia ja sitä vastuunalaisuutta, joihin hän sitoutuu solmiessaan liiton, joka yhdistää hänen kohtalonsa toisen kohtaloon ja määrää kumpainkin onnen tai onnettomuuden. Uskontoon ja siveyteen perustuva käsitys tästä elämän tärkeimmästä askeleesta ei voi suvaita, että sen astuu lapsi, jolta ei edes ole oikeutettu vaatimaan kykyä kestämään sen

*) Robertson sanoo että tämä ei riipu ilman-alasta eikä ihmisrodusta, niinkuin muutamat väittävät, vaan enemmän kulttuurista, ja maassa vallitsevista elintavoista. Juutalaiset kypsyvät kaikkialla sängen varhain, samoin sanotaan Samojedityttöjen kehittyvän tavallista aikaisemmin.

ruumiillisia tai henkisiä seurauksia. Tässä ei saata puhuakaan yhdistyksestä kahden täysin kehittyneen ihmisen välillä, jotka omasta vapaasta tahdostaan ovat päättäneet jakaa elämän ilot ja surut. Mahdotontahan nim. on ajatella, että viisi-, kuusi- tai seitsentoista vuotiaalla morsiamella olisi ne ominaisuudet, joita vaaditaan näin tärkeitten velvollisuuksien täyttämiseen. Mutta niinpä onkin sääntönä, että tällaiset avioliitot yleensä solmitaan vanhempain toimesta, nämä kun tavallisesti ovat edeltäpäin asian suunnitelleet, tosin lapsensa parasta tarkoittaen, mutta aivan vähän tai tuskin laisinkaan huomioon ottamalla tämän omaa tahtoa, jonka vuoksi moiset yhdistykset useinkin tuhoavat nuorelta ihmiseltä koko vastaisen elämän onnen. Tuollaiset, useinkin itsekkäisiin toivomuksiin perustuvat avioliitot eivät tavallisesti tuota onnea, vaan pikemmin herättävät puolisoitten välillä riitaa ja eripuraisuutta, joka monastikin päättyy avioeroon.

Sitäpaitsi voidaan kumoamattomilla perusteilla todistaa, että liian aikaiset avioliitot vaikuttavat sangen haitallisesti sekä äidin että lapsen terveyden tilaan ja ruumiilliseen kehitykseen. Niinpä on nähty kuolevaisuuden suhteellisesti olevan paljoa suuremman liian nuorina naimisiin joutuneissa naisissa sekä heidän lapsissaan, jota vastoin ne naiset, jotka vasta ruumiin ja hengen puolesta kehittyneinä ovat avioliittoon antautuneet, ynnä heidän lapsensa, ovat osoittaneet paljoa virkeämpää terveyttä ja elinvoimaa. Kaiken tämän voi näyttää toteen lukemattomilla, kaikista maailman osista kootuilla esimerkeillä, jotka mitä selvemmin osoittavat, miten turmiollisesti liian aikainen avioliitto vaikuttaa ihmisen ruumiilliseen ja henkiseen elämään.

On myöskin nähty, että avioliittoja, morsiamen ollessa ylen nuori, useinkin solmitaan aivan ajattelemat-

tomasti, niinpian kuin ilmestyy jonkinmoista työansiota, joka tekee kodin perustamisen mahdolliseksi, voimatta kuitenkaan luoda perheelle vankkaa aineellista kantaa tulevaisuuden varalle. Näin tapahtuu etenkin tehtaaniipiireissä, joissa suuret joukot tuollaisia ajattelemattomasti perustettuja perheitä useinkin tilapäisen työn puutteen takia joutuu vaivashoidon niskoille. Jos nainen taas laillisessa iässä joutuu naimiseen, niin on hän useinkin ennättänyt panna palkastaan vähän säästöön, joten hän saattaa jonkinlaisella varmuudella käydä tulevaisuutta kohden. Koska ero puolisoitten iässä on yleensä suurin sellaisissa avioliitoissa, joissa morsian on mennyt ylen varhain naimiseen, niin nämä nuorena naidut vaimot tavallisesti varhain kadottavat miehisen tukensa ja joutuvat leskiksi, jäätyään monikin vaivashoidon elätettäväiksi.

Vielä on toinenkin yhtä yleinen, etenkin maaseuduilla esiintyvä epäkohta. Ylen varhain solmituissa avioliitoissa on monastikin niin vähäinen ero vanhempain ja lasten ijän välillä, että edelliset vielä ovat parhaissa voimissaan, silloin kuin jälkimäiset jo ovat vartuneet täysikasvuisiksi ja tahtoisivat asettaa „oman jalan pöydän alle“.

Täten syntynyt ahdinko kodissa synnyttää auttamattomasti riitaa ja eripuraisuutta, josta saattaa olla mitä surullisimpia seurauksia, usein sellaisiakin, jotka katkaisevat kaikki perhesiteet. Monasti kuulee ihastuksella kerrottavan perheistä, joissa vanhus näkee lastensa lapset aina neljänteen ja viidenteen polveen, mutta nämä ihanteelliset perhekuvaukset eivät mahda tuntua aivan suloisilta keski-ikäisen isännän mielestä, jonka velvollisuutena on elättää sekä 80—90 vuotias isoäiti että vakahainen lapsenlapsi. Nuo oikeudenkäyntihistoriassamme surullisen kuuluisat n. s. „muonariidat“

osoittavat selvään, miten tämä velvollisuus useinkin tulee täytetyksi. Että liian aikaiset avioliitot etupäässä ovat syynä liian nopeaan sukupolvien vaihteluun, on yhtä selvää kuin että niiden poistaminen enemmän kuin mikään muu olisi omiansa rajoittamaan tätä vaihtelua.

Lukemattomia ovat ne syyt, joilla liian aikaista avioliittoon menoa voitaisiin vastustaa. Huomautamme vaan, että jokainen eläinten hoitaja koettaa kaikella huolella estää karjaansa sikiämistä niin kauan kuin eläimet ovat keskenkasvuisia, koska ainoastaan täysikasvuisilla eläimillä voipi olla terveitä ja voimakkaita sikiöitä. Mutta tämän huolenpidon hän tykkönänsä laiminlyö, niin pian kuin on kysymys inhimillisistä olennoista, olkoonpa vaikka hänen omista lapsistaan. Ja laki, joka niin tarkoin on rajoittanut kiinteän omaisuuden osto- ja myynti oikeuden, syystä kyllä kieltäen sen tykkönään alaikäiseltä — laki, joka sellaisella ankaruudella valvoo miehen ja naisen omaisuutta, on antanut alaikäiselle naiselle täyden oikeuden jo 15:sta ikävuodesta alkaen olla valtiaana oman itsensä suhteen ja sallii tämän määrätä, ei ainoastaan omansa, vaan koko tulevien sukupolvien kohtalon.

Nämä epäkohdat eivät kuitenkaan tuottaisi aivan suurta turmiota, jos ainoastansa harvat naiset käyttäisivät tätä onnetonta vapautta. Mutta kokemus päinvastoin osoittaa, että heidän lukunsa on hyvinkin suuri.

Pyydän saada esiintuoda muutamia asiaa valaisevia tilastollisia tietoja, jotka olen hankkinut Boxström'in toimittamasta „Jämförande Befolkningsstatistik“ nimisestä teoksesta. V. 1865—83 oli Suomessa 100:sta naisesta 15,50 % mennyt naimisiin 15 ja 20 vuoden välillä, 40,10 % oli antautunut avioliittoon 20 ja 25 vuoden välillä sekä 22,55 % 25 ja 30 vuoden välillä.

Siis suurin osa täytettyään 20 vuotta. Mutta seuraavina vuosina avioliitot ovat olleet entistään aikaisempia. V. 1881—85 oli 78,48 % mennyt naimisiin alle 30 vuoden ja 21,52 % 30 vuoden ikäisinä ja vanhempina. Ruotsissa on liian aikaisten avioliittojen luku lisääntymistään lisääntynyt, ollen v. 1881 8,74 %, mutta 1880 jo 13,27 % koko lukumäärästä.

Muutos tässä suhteessa on siis välttämätön ja tarpeen vaatima. Jos sillä mielitään tyydyttää elpyneen oikeudentajunnan — sekä samalla tieteen ja elämän asettamia vaatimuksia mitä ruumiillisesti sekä henkisesti terveen ja elinvoimaisen kansan olemisen ehtoihin tulee, — niin tuskinpa muutosta voinee toimeenpanna muulla kuin yhdellä tavalla. Tämä tapa on se, että *korotetaan naimaikä laillisen iän tasalle*, niin että nainen kuten mieskin saapi mennä naimisiin *vasta kaksikymmentä yksi ikävuotta täytettyänsä*. Koska joku ikäraja täytyy olla, on tämä, kokemuksesta ja asiaptuntijain lausunnoista päättäen, kaikista soveliaain. Tosin saattaa joskus alaikäinen olla täysi-ikäistä kehittyneempikin, mutta poikkeuksia ei tässä voi välttää enemmän kuin muissakaan asioissa, esim. mitä omaisuuden hoitoon tulee, jota yhteiskunta on nähnyt hyväksi rajoittaa määräämällä rajan laillista ikää varten.

Ehdotusta voitaneen tosin vastustaa sillä vakavalla muistutuksella, että jos laki kieltää alaikäisen naisen menemästä naimisiin, niin saattaa helposti tapahtua, että syntyy laittomia yhdistyksiä laillisen avioliiton asemesta; ja silloinhan olisi pahan sijaan saatu paljoa pahempaa. Mutta aviottomia lapsia synnyttäneiden naisten keskimääräinen ikä esim. Ruotsissa v. 1871—80 nousi odottamattoman korkealle nim. 27,83 vuoteen ja näiden joukossa oli ainoastaan 6 % alaikäisiä. Siis on helppo huomata, ett'eivät kaikista nuorimmat tytöt ole eniten

kiusauksille alttiina. Ei myöskään ole syytä pelätä si-
veettömien hairahdusten enenevän sen kautta, että avio-
liitot muka vähenisivät, sillä eihän naimajässä olevien
miesten lukumäärää ole rajoitettu. — — —

Jos kerran on syytä vaatia, ett'ei kukaan mene
naimisiin ennen kuin hän on tullut lailliseen ikään,
niin on tietysti yhtä suuri syy vaatia, ett'ei kukaan, ei
mies eikä nainen, ennen tätä ikärajaa tee mitään so-
pimuksia, jotka sitoisivat hänet avioliittoon, ei mene
kihloihin eikä kuulutukseen. Jos kerran toiseen vaa-
ditaan täysi-ikäisen ihmisen kypsynty ja vapaa tahto,
niin täytyy ehdottomasti vaatia samaa toiseenkin.

Ikärajan suhteen tosin on olemassa eri mielipiteitä.
Muutamat vaativat sen korottamista 25 vuoteen, väit-
täen, että naisen ruumis vasta silloin olisi täysin ke-
hittynyt kestämaan niitä seurauksia, joiden alaiseksi
hän joutuu avioliiton kautta. Minä puolestani ehdottai-
sin naisen naima-ijän korottamista *21 ikävuoteen*, mutta
pyydän saada jättää tämän asian arvoisan kokouksen
tarkemman miettimisen ja arvostelun alaiseksi. Kui-
tenkin saattaa kohtuudella vaatia, että muutos, joka
jyrkästi sotii ikä-vanhoja katsantotapoja vastaan, on
pantava toimeen varovasti ja vähitellen, niin että kan-
salaiset ennättävät perehtyä uusiin oloihin. Tämän
lisäksi pitäisi ala-ikäisillä naisilla, samaten kuin ala-
ikäisillä miehilläkin, olla oikeus olojen pakottaessa
mennä avioliittoon, jossa tapauksessa naittaja-oikeus
tietysti edelleen säilyisi.

Pyytäisin Yhdistystä, jos mahdollista, toimittamaan
ensi valtiopäiville anomuksen

että naisen naimaikä korotettaisiin 21 ikä-vuoteen".

Ordet begärdes först af *Fröken A. Gripenberg*,
som yttrade: det har blifvit anmärkt mot denna reform,
att den skulle utgöra ett betänkligt ingrepp i den per-

sonliga friheten. Men om det än är riktigt att den enskilde har största möjliga frihet och själf får bära ansvaret för sina handlingar, så förutsätter dock ansvaret *förmåga* att uppfatta dess betydelse, innan man ikläder sig det. Visserligen kan förmåga att inse äktenskapets betydelse i vissa fall finnas lika utvecklad hos sjuttonåringen, som hos tjugufemåringen, men det är dock i regeln flera chancer för att den senare, bättre än den förra, skall kunna fylla en familjemoders pligter. Jag ville dessutom påpeka det inkonsekventa uti att man anser den personliga friheten kränkt, när det gäller höjande af qvinnans äktenskapsålder, medan det icke faller någon in att af samma orsak yrka på borttagande af den lagliga myndighetsåldern eller upphäfvandet af åldersgränsen för utöfvande af politisk rösträtt. — Höjandet af qvinnans äktenskapsålder skulle småningom leda till en förädlad uppfattning af äktenskapet. Ty då den ena parten ej längre vore ett outveckladt barn, som aningslöst dansar in i ett af lifvets allvarligaste förhållanden, utan en qvinna, medveten om sina pligter, skulle detta ovilkorligen leda till att begge klarare än hittills skulle inse sina ömsesidiga rättigheter och skyldigheter. Sålunda skulle *hemmet* i detta ords djupaste betydelse bli hvad det borde vara för såväl man som qvinna. Men reformen skulle utan tvifvel äfven medföra ett höjande af sedligheten i allmänhet. Det torde nemligen vara ett erkänt faktum att osedligheten är störst hos de folk der äktenskapsåldern är lägst.

Fru Genetz. Då det är den enskildes uppgift ej blott att fortplanta menniskoslägtet, utan äfven söka lemna sina bästa fysiska och andliga egenskaper i arf åt kommande generationer, är det samhällets pligt att tillse det han eller hon är förberedd dertill. Qvinnan

är emellertid vid 15 år, den för äktenskaps ingående tillåtna lägsta åldern, ingalunda mogen, hvarken i fysiskt eller moraliskt afseende. Jag föreslår att mötet endast måtte uttala sig för nödvändigheten af äktenskapsålderns höjande för qvinnan, men anser att mötet af lätt begripliga skäl icke bör uttala sig angående någon bestämd åldersgräns.

Fru Åkerman. Eräs edellinen puhuja on verrannut tämän asian omistus-suhteihin. Hän on sanonut, että koska indiviidi ei saa hallita omaisuuttaan ennen 21 ikävuottaan, hän ei myös ennen tätä ikää olisi oikeutettu ottamaan haltuunsa niin kalliin omaisuuden kuin perhe. Tähän yhdistyn sitä hartaammin, kun perhe ei kuulu ainoastaan yksityiselle, se on myöskin yhteiskunnan oma, vieläpä sen kaikesta kallein omaisuus.

Fröken A. Hjelt framhöll, att samskolorna qvarhålla flickan till 17—18 års ålder, emedan hvarje studium som går utöfver det hittills vanliga för qvinnan, kräfver en längre tid. I anledning deraf vore det af vigt att söka inverka på allmänna opinionen rörande vigten af äktenskapsålderns höjande. Ansåg att en lagbestämning i detta afseende skulle hafva godt med sig, men trodde ej att man kunde hoppas att få ett lagstadgande till stånd, som framsköte äktenskapsåldern till 21 år. Man måste därför öfverlemna åt kommande tider att få giftermålsåldern att sammanfalla med qvinnans myndighetsålder och tillsvidare nöja sig med att få densamma framskjuten t. ex. till 17 år.

Fröken A. Gripenberg påminde sig att en svensk författare framhållit såsom en af den närvarande lagstiftningens mest egendomliga inkonseqvenser, att en femtonårig „qvinna“, om hon blir enka, uppnår myndighet samt får rätt att fritt förfoga öfver sin person och egendom, medan hennes nio år äldre ogifta syster

är omyndig och ej har bestämmanderätt öfver ett öre. Dylika absurditeter skulle sjelffallet försvinna genom höjandet af qvinnans äktenskapsålder. Tal. omnämde äfven att hon före senaste landtdag interPELLERADE några för saken intresserade landtdagsmän, hvilka alla voro af den åsigt att en reform i detta syfte vore tänkbar, men endast om åldersgränsen bestämdes till 18 år.

Fru Sjöström ansåg, att man vid diskussion om principen borde uttala sig för 21 år såsom lägsta tillåtna äktenskapsålder och ej dervid låta sig påverkas af hvad man har utsigt att nu få. I praktiken skulle, sannolikt nog, tillsvidare afprutning ske.

Mötet antog derpå följande resolution:

Mötet anser på grund af etiska, ekonomiska och fysiologiska skäl att qvinnans äktenskapsålder borde framskjutas till 21 år.

Följande fråga på programmet: „*Har Finsk Qvinnoförening arbetat i rätt riktning?*“, var uppställd af Centralföreningen, och refererades af Fröken A. Gripenberg på följande sätt:

„Då Finsk Qvinnoförenings medlemmar från olika delar af landet för första gången samlats till öfverläggning om gemensamma angelägenheter, synes mig af största vikt att vi, som verka för föreningens syftemål, underkasta vårt arbete en granskning, på det vi må klargöra för oss bristerna i detsamma och öfverlägga om medlen för dessas afhjelpande. Jag hoppas att denna granskning skall leda till resultat, egnade att verka förköfrande på vår förening.

Till besvarande af frågan om Finsk Qvinnoförening arbetat i rätt riktning, är det nödvändigt att granska, i hvad mån föreningen kunnat arbeta för förverkligande

af de önskningsmål, som finnas upptagna i dess program. Detta är ju, som vi veta, i *hufvudsak* detsamma som de utländska kvinnoöfverenskomningarnas program, börjande från världens första kvinnosaks-program, uppgjort i Worchester i Amerika 1848. I likhet med öfriga kvinnosaks-föreningar, har äfven Finsk Kvinnoöfverenskomst upptagit i sitt program de önskningsmål, hvilka i alla tider representerat s. a. s. kärnan af kvinnosaksvännernas önskskrifningar. Det måste således i hufvudsak anses innehålla målet för föreningens sträfvanden, om än meningsskiljaktigheter kunna förefinnas rörande en eller annan detalj. Derför gäller det för oss att granska i hvad mån föreningen under sin verksamhet kunnat arbeta för detta mål.

Om vi begynna med den första punkten i programmet: *lika rätt och tillfälle för kvinna som för man till allmänna och fackkunskapers förvärfvande*, så finna vi att denna fråga var en bland de första, hvilka af föreningen uppmärksammades. Ungefär samtidigt med dess stiftande, offentliggjordes k. senatens förslag till omorganisation af landets fruntimmersskolor. Detta diskuterades på flera möten inom centralföreningen, men vann icke sympati. Föreningen hade emellertid då ännu icke erhållit stadfästelse af sina stadgar, hvarför den ej kunde offentligen uttala sig i frågan, men på initiativ af enskilda medlemmar ingingo i pressen uppsatser, hvilka sökte framhålla det otillfredsställande i den föreslagna omorganisationen och påpeka det styfmoderliga sätt hvarpå flickskolorna behandlades, jemfördt med goss-skolorna. — Föreningen utfästade äfven (1886) ett pris af 400 mk. för den bästa populära afhandlingen „Om kvinnouppfostran“, föranstaltade 1887 å särskilda orter föredrag „Om samuppföstran“, hvarjemte samskolefrågan diskuterades på flera sammanträden.

Vid det sista af dessa antog föreningen en resolution, i hvilken uttrycktes åsigten, att föreningen ansåg ett allmännare införande af samundervisning vara säkraste sättet att höja qvinnobildningen i nivå med den manliga, hvarjemte densamma skulle främja flickors utveckling i fysiskt och intellektuellt hänseende, samt genom den större aktning för qvinnan, som den rotfäster hos gossarna, mäktigt bidraga att höja begge könen i sedligt hänseende. Dock reserverade föreningen sig mot den erfarenhet som kan vinnas genom att öppna gossläroverk för flickor, derest detta ej sker gradvis från 1:sta klassen.

Bland föreningens öfriga åtgärder till befrämjande af tillfälle för qvinnor till allmänna och fackkunskapers förvärfvande, må nämnas centralföreningens samt Wiborgs och Tammerfors filialers elementarkurser för arbetande qvinnor; Lappo filials hemlärokurser för medellösa flickor i de olika byalagen; Jorois filials slöjd- och handarbetskurser för qvinnor; Kuopio filials någon tid ombesörjda undervisning i industriel målning, handarbete och slöjd för medellösa flickor; dess försök att upprätthålla en påsfabrik med qvinliga arbetare; samt centralföreningens föredrag för arbetande qvinnor. Densamma offentliggjorde äfven 1890 en uppmaning till landsortens qvinnor att bilda filialer till Finsk Qvinnoförening med syfte att förskaffa medellösa flickor undervisning och utbildning i handarbeten och handtverk. — Vidare har centralföreningen tillsatt ett utskott för utarbetande af förslag till s. k. hemstudiekurser för qvinnor, hvilka kurser skulle afse att lemna ledning vid såväl examensläsning, som studier för egen bildning. Dessa kurser äro ämnade att erbjuda hjälp vid kunskapers förvärfvande för de qvinnor i landsorten, hvilka icke äro i tillfälle att vistas vid högre läroverk. För-

slaget derom väntar blott på en gynsam tidpunkt för att blifva offentliggjordt. — Dessutom har inom föreningen särskilda gånger arbetat utskott, hvilka haft i uppdrag att framkomma med förslag huru och på hvad sätt föreningen kunde bidraga till befrämjande af tillfälle för kvinnor till fackkunskapers inhemtande. Resultatet häraf var bl. a. ett beslut om en inlaga till industristyrelsen, med anhållan att kvinnor måtte få tillträde till handtverks- och industriskolor, hvilket beslut dock icke kunde verkställas, på grund af att senaten nästan samtidigt afslog en liknande anhållan från industristyrelsen. Numera har, som känt, denna förmån blifvit kvinnorna beviljad.

Finsk Qvinnoförening har äfven sökt beakta qvinnors behof af grundligare utbildning inom de yrkesområden, hvilka hittills sysselsatt flertalet kvinnor. Då inom de nämnda komitéerna äfven diskuterades frågan om ökad tillfälle till yrkesutbildning för sömmerskor, föreslogs bildande af ett s. k. beklädnadsaktiebolag, hvilket bl. a., genom att bereda hos sig anställda arbeterskor möjligaste goda yrkesutbildning, skulle i någon mån bidraga att afhjelpa bristerna i detta hänseende. Såsom känt, är detta bolag nyligen bildadt af för saken intresserade personer inom och utom föreningen.

Finsk Qvinnoförening har äfven tagit initiativ i frågan om pedagogisk matlagningsundervisning för flickor i folkskoleåldern, genom anställande af två diskussionsmöten i frågan, hvartill folkskollärarinnor och andra intresserade voro inbjudna. Äfven hölls på föreningens begäran föredrag i ämnet af dr Sucksdorff på ett af föreningen anordnad samkväm. Följden af dessa möten blef den under fru A. Karamsins hägn stående, på pedagogiska principer grundade matlagningssskolan i Helsingfors, i hvilken metodisk undervisning i matlag-

ning meddelas såväl växande flickor, som fullvuxna kvinnor.

Må det här tillåtas mig att med tacksamhet påpeka att Finsk Qvinnoförening, såväl rörande hemstudie- och elementarkurserna samt föredragen, som beklädnadsaktiebolaget och matlagningsskolan, lyckades vinna medverkan af utom föreningen stående personer, utan hvilkas sakkunniga intresse och gifmildhet föreningens planer ohjelpligt skulle stannat vid blott den goda viljan.

Föreningen har äfven anordnat föredrag „Om val af lefnadsbana för qvinnan“ och tagit initiativ till utgifvande af broschyren „Qvinnan på de praktiska arbetsområdena.“

För rättighet för qvinna att undergå akademiska och andra kunskapsprof i och för vinnande af dem härflytande förmåner, har föreningen sökt verka genom att anhålla hos landtdagsmän vid 1888 års landtdag att de ville arbeta för qvinnas tillträde till universitetet utan skild anhållan. Herrar Lille i borgare-, Palmén i preste- och Avellan i bondeståndet åtog sig på föreningens begäran godhetsfullt att inlemna petitioner i frågan inom sina respektive stånd, hvilket ock, som känt, skedde, med den påföljd att ständermajoritet erhöles, ehuru petitionen sedermera på högsta ort afslogs. Likaså beslöt föreningen försöka intressera landtdagsmän vid 1891 års landtdag för att qvinna, utan dispens från sitt kön, måtte berättigas att söka sådana tjänster på den offentliga undervisningens område, till hvilka hon gjort sig kompetent. Men på erfarna och för föreningens syftemål välvilligt stämde landtdagsmäns råd frångick föreningen detta beslut, dels på grund af att ständerna nyligen erhållit afslag på sin petition i universitetsfrågan, dels emedan så många andra önskningsmål ansågos komma att bli lig-

gande dessa tider, då sinnena voro absorberade af politiska frågor. Då liberala och insigtsfulla män tillrådde föreningen att vänta, ansåg den sig ej kunna göra annat än följa deras råd.

Frågan om *samma lön för samma arbete utan afseende å den löntagandes kön, såframt samma kunskapsmått och skicklighet presteras*, var under landtdagen 1885 föremål för diskussion i föreningen, hvilket ledde till ett uttalande af densamma i pressen, hvari påpekades att då samma kompetensprof aflagts, enkel rättvisa borde betinga samma lön för samma arbete utan afseende å den arbetandes kön; åtminstone förefaller det som om staten vid utdelande af sitt bidrag t. ex. till folkskolan, ej behöft låta lärarinnorna s. a. s. plikta för sitt kön. — Föreningen tillsatte äfven 1886 ett utskott för att utröna huruvida föreningen skulle kunna genom samlande af statistiska uppgifter rörande kvinnorna på de olika arbetsområdena bidraga till bl. a. bevisande af arbetslönernas olikhet och otillräcklighet. Detta önskningsmål kunde tyvärr ej realiseras, på grund af de stora omkostnader ett dylikt omfattande statistiskt arbete fordrade.

Gift som ogift kvinnas myndigblifvande vid 21 års ålder, således (upphäfvande af mannens målsmanskap) gift kvinnas egande- och förvaltningsrätt öfver sitt ärfda och förvärfda gods, torde vara ett af föreningens varmaste önskningsmål. På initiativ af densamma intogs 1884 i Helsingfors Dagblad och Uusi Suometar fröken Ellen Keys föredrag „Om hustruns eganderätt“, hvarjemte det i broschyrform såldes vid sångfesten i Jyväskylä och utdelades till bondeståndets medlemmar samma år. År 1885 vände sig föreningen till herr Elving i borgareståndet med anhållan att han skulle söka verka för ogift kvinnas myndigblifvande vid 21 år. Härtill

biföll herr Elving godhetsfullt och väckte vid landtdagen nämnda år motion i frågan. Under samma ständermöte diskuterade föreningen de inlemnade petitionerna angående hustruns eganderätt, hvilket ledde till ett uttalande af föreningen i pressen, hvori den, tacksamt erkännande det betydelsefulla i samtliga petitioners framträdande, närmast anslöt sig till herr Elvings petition. — Vidare föranstaltades hösten 1887 af föreningen tvenne föredrag af fröken Ellen Key „Om myndighet och eganderätt för den gifta qvinnan“, hvarjemte i föreningens kalender „Excelsior“ för 1888 ingick på anhållan en artikel af herr Anders Svedberg „Om allmogehustruns rättsliga ställning.“ — Vid 1891 års landtdag ärnade föreningen förnya sina bemödanden rörande frågan om ogift qvinnas myndigblifvande vid 21 år, men afråddes af sakkunniga från att fullfölja sitt uppsåt, på grunder som redan nämdes.

Föreningen har åtskilliga gånger sökt verka för den punkt i programmet, som uttalar önskningsmålet: *såväl i lag som sed samma fordringar på sedlighet för mannen, som de, hvilka gälla för qvinnan; understödjande af federationens sträfvanden.* Redan första året af föreningens tillvaro diskuterades sedlighetsfrågan på flera möten. Ur diskussionen framgick att föreningen djupt beklagade och ogillade, att en olika sedlighetsnorm för man och kvinna är rådande i det allmänna tänkesättet, hvilket bidragit till osedlighetens öppna tolererande. Till 1888 års landtdag föranstaltade föreningen en masspetition om afskaffande af den reglementerade prostitutionen. Denna petition inlemnades af biskop Alopaeus, som godhetsfullt antog sig densamma. Vid 1891 års landtdag beslöt föreningen försöka att få denna petition förnyad, men förenade sig sedermera, på inbjudan, i en af flera föreningar undertecknad petition

i samma syfte, framlemnad äfven denna gång af biskop Alopaeus. — Senaste höst offentliggjorde föreningen en protest mot de af Finska Läkaresällskapet och Åbo stadsfullmäktige gjorda uttalandena i prostitutionsfrågan, i hvilken protest föreningens filialer i städerna Tammerfors, Kuopio och Wiborg äfven förenade sig. Dessutom sände föreningen uppmaning till flera andra föreningar att förena sig om denna opinionsyttring. Omkring sextio föreningar enade sig om protesten. Föreningen har äfven 1888 bidragit till tryckningskostnaderna för en broschyr „I sedlighetsfrågan“ af Severin.

För såväl valrätt som valbarhet vid kommunala val för qvinna som skattar till kommun, har föreningen sökt arbeta genom att bl. a. försöka befordra qvinnors rätt till valbarhet i fattigvårdsstyrelser. Föreningen tillsatte först en komité, som ägde rådfråga jurister huruvida enligt allmänna fattigvårdsförordningen qvinna hade rätt att väljas till medlem af fattigvårdsstyrelser. På grund af nekande svar härå, sökte föreningen genom tidningsuppsatser väcka allmänna opinionen, hvarjemte på dess initiativ inlemnades en af män och kvinnor af Helsingfors kommun undertecknad inlaga till stadsfullmäktige, med anhållan att dessa skulle vidtaga sådan åtgärd, att fattigvårdsreglementet för Helsingfors stad ändrades i syfte, att qvinna blefve valbar i fattigvårdsstyrelsen. Detta bifölls af stadsfullmäktige, hvilka vände sig med anhållan i nämnda riktning till länets guvernör. Vid 1888 års landtdag lyckades föreningen erhålla bistånd af herr Elving, hvilken i borgareståndet väckte motion i frågan, med den lyckliga påföljd, att kvinnor numera ega ofvannämnda rätt. Dessutom diskuterades inom föreningen 1886 och

1889 önskvärldheten af att kvinnor måtte deltaga i detta kommunala värf.

För att underlätta för kvinnorna deras deltagande i kommunala val, utsände såväl centralföreningen som Wiborgs filial under flera år till hufvudstadens och Wiborgs röstberättigade kvinnor valänvisningar till stadsfullmäktigvalen. Derjemte publicerades särskilda gånger genom den förras försorg artiklar i frågan uti hufvudstadens press. 1887 anställde föreningen ett offentligt diskussionsmöte ang. kvinnors deltagande i kommunala val. Två år senare diskuterades inom föreningen önskvärldheten af en handbok i kommunalkunskap för kvinnor och föreningen uppdrog åt ett utskott att uppmana jurister till utarbetande af en sådan. Följden häraf blef J. Kr. Svanljungs *Finsk Kommunalkunskap*, som utkom förlidet år.

Att föreningen icke kunnat tillgöra något för slutpunkten i programmet, *politisk rösträtt för kvinna enligt samma grunder som för man*, ligger i orsaker, hvilka vi alla känna och hvilka det ej ligger i vår makt att ändra. Föreningen har dock sökt bidraga till att klargöra för sig frågans principiella del genom att tvenne gånger, 1887 och 1889, diskutera densamma inom föreningen.

Bland föreningens öfriga åtgärder må nämnas inrättande af en plats- och arbetsförmedlingsbyrå, hvilken upprätthållits i närmare 7 år och afser att jemna vägen för arbetssökande kvinnor; initiativ till anhållan hos stadsfullmäktige om anställande af en fattigsakförare i Helsingfors för att bereda tillfälle för den obemedlade kvinnan att erhålla rättslig hjälp; initiativ till sommarkolonier för arbetande kvinnor; exposition af svenska dräktföreningens modeller samt initiativ till föredrag om dräktreform för kvinnor, godhetsfullt hållna

af dr Sucksdoff; Jorois filials initiativ till inrättande af en sjukstuga; utgifvande af: 4 årgångar af kalendern „Excelsior“, broschyr i kvinnofrågan af Hostrup, en samling biografier öfver kvinnor, en samling skildringar om allmogeqvinnans ställning i vårt land, ett upprop till landtdagsmännen 1885. Dessutom har föreningen genom föranstaltande af inalles 32 föredrag — utom de redan nämnda — sökt göra sina syftemål kända inför allmänheten.

Redan vid en så ytlig granskning af vårt arbete som denna, faller oss i ögonen två omständigheter, af hvilka jag ville kalla den ena en egendomlighet, den andra en brist. Nemligen att 1) *den ojemförligt större uppmärksamheten är egnad upplysnings- och uppfostringsfrågor, och att 2) jemförelsevis litet agitation bedrifvits för föreningens syften.*

Hvar och en som gjort sig bekant med det organiserade kvinnosaksarbetets historia, vet, att ju mindre konstitutionel frihet ett folk eger, desto mer koncentreras kvinnosaksarbetet på upplysningsfrågor. Vi behöfva blott påminna om vårt östra grannland, der kvinnosaksvännerna, midt under den värsta politiska reaktion, arbetat sig till vackra segrar på uppfostringsfrågornas område. Deremot har i länder, som t. ex. i England, der den konstitutionela friheten är grunden för folkets hela utveckling, tyngdpunkten förlagts på kvinnornas sträfvan efter medborgerlig likställighet med männen. Dessa olikheter i kvinnosaksarbetet torde vara grundade på det faktum, att hvarje idé mognar — under inflytande af historiska förutsättningar — olika hos olika folk. Det förefaller mig därför intet tvifvel underkastadt, att icke äfven vårt arbete åttlydt samma historiska lag, då det främst uppmärksammat upplysningsfrågor. Emedan knappast någon större olycka kan möta

arbetet för en idé, än den, att *bedrivas på ett sätt som icke står i samklang med de omgivande förhållandena*, så är det min öfvertygelse, att tyngdpunkten af vårt arbete fortfarande bör förläggas på upplysningssträfvanden.

Men jag håller derpå, icke endast af de redan nämnda skälen, utan äfven till följd af andra orsaker. För alla, som följt qvinnosaksarbetets utveckling i de stora kulturländerna, har det på senare år blifvit klart, att en betydelsefull rörelse pågår inom detsamma, synnerligast i dess härdar, England och Amerika. Jag menar en tilltagande böjelse att *popularisera qvinnofrågan*, att destillera ur dess principer så enkla och praktiskt nyttiga konsekvenser, att *alla* kvinnor, „både emanciperade och oemanciperade“, såsom det heter, villigt erkänna deras riktighet. Detta är någonting annat än reaktion, ty aldrig har väl en mer energisk och metodisk agitation bedrifvits, än den, hvilken nuförtiden pågår i de nämnda länderna för qvinnans rösträtt.

Men på samma gång jag fasthåller vid åsigten att Finsk Qvinnoförenings arbete fortfarande bör i främsta rummet riktas på upplysningsfrågor, medgifver jag villigt att ett dylikt tillvägagående i hög grad försvårar vårt arbete, emedan derigenom en tyngre arbetsbörda lägges på föreningens medlemmar. Detta slags arbete fordrar nemligen uthållighet, flit och tålmod hos hvarje enskild medlem, och kan aldrig bli så omvexlande och pikant, som t. ex. rösträttsagitationen i England och Amerika.

Såsom redan nämndes, anser jag bristen på agitation utgöra en allvarsam lucka i vår verksamhet. Jag afser naturligtvis härmed *agitation i bästa mening*, eller med andra ord, en sträfvande att inverka på allmänna opinionen genom det talade eller skrifna ordet, i och för bekantgörande och förverkligande af våra

önskningsmål. Ett bland de vanligaste medlen, hvilka kvinnosaksvänner öfverallt tillgripit, är petitioner till de lagstiftande korporationerna. Men det är klart, att denna utväg endast sparsamt kunnat anlitas af Finsk Qvinnoförening. Vårt lands ständer sammanträda endast hvar tredje år och då vi helt och hållet äro beroende af tillmötesgåendet hos enskilda landtdagsmän, är det tydligt att vi hvarken kunna betunga dem med allt för många petitioner på en gång, ej heller motsätta oss deras erfarna råd, om de finna tidpunkten för dessa olämplig.

Jag kan dock ej underlåta att här uttala min tacksamhet öfver den sant ridderliga beredvillighet vårt lands representanter städse ådagalagt, då föreningen vändt sig till dem med anhållan i nämnda syften. Dertill kommer att flera, såsom t. ex. hrr Federley, Kivekäs, Summa, Runeberg, v. Knorring m. fl. hafva inlemnadt petitioner i föreningens syften, utan någon anhållan från vår sida.

Det är emellertid möjligt att föreningen skulle kunnat mera energiskt verka i denna riktning. Jag hoppas därför att under diskussionen nya synpunkter och förslag härvidlag skola komma i dagen.

Det synes mig äfven som om större bemödanden borde ega rum i och för kvinnornas användning i sådana kommunala värf, hvartill de redan äro berättigade, såsom t. ex. fattigvården. Det är i synnerhet detta område, hvilket jag tror vi böra beakta så mycket det står i vår makt, ty detta nya arbetsfält skall gifva kvinnorna ett af de bästa tillfällen att visa om de verkligen duga till kommunala värf.

Men utom verksamhet i de två nämnda riktningsarna, synes mig att vi borde söka nå kvinnor i hela landet genom föredrag, ströskrifter, samtal, o. s. v.,

på det vi genom dessa medel skulle kunna såväl arbeta för upplysning i allmänhet, som sprida kännedom om hvad qvinnofrågan egentligen åsyftar samt väcka qvinnorna till större intresse för det organiserade samarbetet. Att vi i detta hänseende kunna göra så litet, beror naturligtvis främst på våra ringa ekonomiska tillgångar. Ingenting kostar så mycket som agitation. Jag vill blott påminna om att t. ex. Nykterhetens Vänner erhålla ett årligt bidrag af statsmedel, hvilket, om än jämförelsevis ringa, möjliggör agitation för nykterhetens främjande, i form af föredrag och skrifter m. m. Det är således ej att undra, om vi, med våra oändligt små tillgångar nödgats inskränka oss i detta hänseende. Jag anser dock detta faktum vara en allvarsam brist och hyser en liflig önskan att den måtte kunna afhjelpas. Qvinnofrågan är neml. ännu så okänd hos oss, att sjelfva dess grundprinciper flerstädes äro misskända och missförstådda. Så länge detta är fallet ligger alltid den fara nära till hands, att frågan kan bli ledd på afvägar, hvilka i hög grad kunna verka hämmande på dess harmoniska utveckling.

På grund af hvad jag haft äran anföra, synes mig som om Finsk Qvinnoförening öfverhufvud arbetat i rätt riktning, då den koncentrerat sitt arbete på upplysningsfrågor. Som önskningsmål för dess fortsatta verksamhet borde derjemte enligt min tanke uppställas fortsatta ansträngningar beträffande

a) (om möjligt) åstadkommande af landtdagspetitioner, egnade att befrämja föreningens syften;

b) kvinnors användning i kommunala värf, synnerligast fattigvården samt

c) föredrag och literatur i hithörande frågor.“

Fröken A. Hjelt anmärkte mot referatet att deri ej omnämnts att Finsk Qvinnoförening utsändt en representant till det internationela Qvinnomötet i Washington, något som dock var af betydelse för föreningen.

Fru L. Genetz ville på refs. anhållan tillägga ang. filialens i Tammerfors verksamhet, att densamma på begäran erhållit af stadsfullmäktige en summa af 2000 mark till feriekolonier för folkskoleelever. Vidare hade filialen sökt arbeta för inrättande af en arbetsbyrå. Tal. understödde för öfrigt de af ref. föreslagna medlen att göra qvinnosaken bekant för allmänheten och förordade anskaffande af en särskild kassa för bekostande af föredrag och literatur i qvinnofrågan.

Fru A. Aspelin ansåg att F. Qvf. arbetat i rätt riktning. Redan på 50-talet hade t. ex. i Danmark qvinnofrågan varit under debatt och jordmånen för dess egentliga framträdande var sålunda derstädes numera upparbetad. Hos oss hade ju qvinnofrågan framträdtt senare, hvarför det var naturligt att qvinnoföreningen hittills icke kunnat göra annat än s. a. s. förbereda jordmånen.

Fröken Ehnrooth. Att finsk Qvf. arbetat i rätt riktning torde närmast utvisas af de resultat dess arbete haft, ty ett arbete i orätt riktning leder närmast till oriktiga resultat, och till några sådana har mig veterligen vårt arbete icke ledt. Då nyodlaren för plogen i obruten mark, händer det att plogen får svåra stötar, men detta hindrar icke odlaren att fortsätta, ty han tänker mer på det mål han har i sigte, än på de mödor han har att utstå. Ett sådant nyodlingsarbete har F. Qf. haft sig förelagdt. Om hon äfven nu och då stöter på stenbunden mark, får hon icke låta afskräcka sig — och hon har icke heller gjort det.

Jag anser att föreningen bör fortsätta i samma riktning som hittills, men hoppas derjemte att agitation i bästa mening måtte kunna bedrivas i större utsträckning, så att mera intresse för kvinnosaken måtte vinnas. Jag hoppas nemligen att genom en förnuftig agitation många vänner kunna vinnas för vår sak.

Fröken Trygg sade sig ej finna att man hunnit så långt under de 8 år föreningen egt bestånd. Ser man sig omkring i landsorten, finner man endast veritabelt sofvande kvinnor. Dessutom råder ännu stor okunnighet om kvinnosaken. Kvinnorna tänka icke öfver sin ställning. De borde drivas till att göra det och till att blifva missnöjda. Ty missnöje är ofta nog ett frö till utveckling. En talarinna hade dagen förut framhållit att kvinnorna behöfva mera bildning för att kunna uppfatta kvinnosaken och detta är naturligtvis sant. Men det egendomliga är, att just den bildade kvinnan förhåller sig mest likgiltig gentemot kvinnofrågan. Finsk Kvinnoförening har dock äfven skuld i den allmänna likgiltigheten, ty hon har för mycket stält sitt ljus under ena skäppo. Om föreningens arbete blefve mera omtaladt, skulle det äfven blifva mera känt och bättre bedömdt. Tidningarna borde t. ex. få rätt att sända referenter till föreningens möten.

Fröken A. Gripenberg menade att 8 år icke voro en lång tid, då det gälde ett reformarbete, sådant som Finsk Kvinnoförenings verksamhet. 8 år i historien äro så godt som ingenting. Derfor borde man ej misströsta, äfven om resultaten af föreningens arbete ännu vore obetydliga. — Beträffande agitation i kvinnofrågan, uti dettas ord bästa mening, så afsåg den ju främst att väcka oss kvinnor till djupare insigt af våra pligter och rättigheter, hvarför denna del af en kvinnosaksförenings verksamhet med rätta öfver allt erkännes vara

ytterst viktig. Orsaken hvarför Finsk Qvinnoförening härvidlag icke kunnat arbeta mer energiskt, är främst bristen på medel, såsom i referatet framhållits. Derfor vore det, såsom fru Genetz anmärkt, af stor vikt att söka få föreningens kassa ökad.

Fru Sjöström ville taga qvinnorna i landsorten i försvar. Kanske sofva de, men i alla fall icke djupare än qvinnorna här bland oss; det saknas blott ett organiseradt qvinnosaksarbete bland dem.

Fröken Ehnroth. Det är visserligen sant, som fröken Trygg sade, att missnöjet kan innebära ett frö till utveckling. Men här gäller det att skilja på *missnöje utan resignation* och *missnöje med resignation*. Missnöje utan resignation gör de menniskor, som hysa detsamma, omöjliga till samarbete med andra. *Missnöjet med resignation* deremot tager i betraktande de för handen varande förhållandenas kraf och bryter ban för dessa förhållandens gradvisa omgestaltande. Äro vi säkra att kunna uppväcka ett sådant „missnöje“, låt oss då arbeta för det! I annat fall måste vi akta oss för att „leka med elden“. Fröken Trygg anser att 8 år äro en mycket lång tid, men vidtomfattande reformer kunna icke ske hastigt. Inträffar detta, blifva de brådmogna, och medföra icke hvad de åsyftat. — För öfrigt anser jag att vi kunna vara tacksamma för den framgång vårt arbete haft, om ock denna framgång synes mången alltför ringa.

Fru E. Stenius påminde fröken Trygg, att alla stora idéer, hvilka afsågo en reform af menniskornas seder och uppfattning, gingo långsamt framåt. Man behöfde blott draga sig till minnes att den största af de idéer, som reformerat menskligheten, kristendomen, behöfde 150 år för att blifva befästad i Sverge och ytterligare mer än 100 år för att nå Finland. Beträf-

fande qvinnosaken, trodde Tal. att ett bland de verk-sammaste medel att föra fram denna vore, om qvin-norna öfverallt lärde sig att mera än hittills inse vig-ten af samarbete.

Fröken Trygg genmälte att kristendomen såsom ett arbete inom människans sjäslif, sträfvade att ut-rota egoismen, och därför kräfde längre tid än qvin-nosaken.

Fröken Rothman framhöll att meddelanden i pres-sen, — denna nutidens stormakt — vore ett förträff-ligt medel, hvarigenom föreningens sträfvanden kunde bekantgöras. Tal. understödde Fröken Tryggs förslag att referenter skulle få tillträde till föreningens möten.

Fru Åkerman. Neiti Trygg mainitsi sanan egoismi. Me asumme seinätysten toisten talonasukkaiden kanssa. Yöllä kun herään oman lapsen itkuun, olen paikalla vireillä auttamaan sitä. Mutta jos huomaa että toi-sella puolen seinää itketään, silloin minä käännyn hy-vin levollisesti ja nukun jälleen makeasti. Minä luulen, että näin on naisasian laita, sillä se ei aina ole oma asia, tahi ainakaan sitä ei huomata omaksi asiaksi, siitä syystä että solidariteetin tunne vielä on niin pieni meissä naisissa ja ylipäänsä ihmisissä. Sentähden, kun epä-kohdat eivät koske meitä itseämme, niin me tuskin huomaamme niitä epäkohdiksi. Mutta tullakseni kysy-mykseen miten voitaisiin toteuttaa ehdotettu agitationi, niin meidän, minun mielestäni, tulee kiitollisuudella vastaanottaa avuliasta kättä, kun se meille ojennetaan muualta. Varsinkin ilahuttava on nyt esim. se uutinen, jonka olemme täällä kuulleet, että kansanvalistusseura on kääntynyt naisyhdistyksen puoleen ehdotuksella että koettaisimme hankkia sopivia lentokinjasia naisen ja kodin alalla. Toinen keino on, niinkuin täällä sanottiin,

että sanomalehtien kautta levitetään tietoja meistä. Referaatit ovat hyvät. Suotavaa olisi, että annettaisiin niitä ehkä tiheämminkin kuin tähän asti, vaikka lienee käytännöllistä, että yhdistys itse pitää huolen siitä, että ne tulevat oikeiksi. Mutta yhtä tärkeätä ja ehkäpä tärkeämpää olisi, että ylipäänsä enemmän kirjoitettaisiin lehdissä sekä kaunokirjallisessa osastossa, että muualla, selittäen meidän mielipiteitämme, meidän toivomuksiamme. Jos joka paikkakunnan lehdissä nämä toivomukset ilmituotaisiin, niin luulen että ne tulisivat suoremmin perille, kuin lentokirjojen kautta levitettäessä.

Sedan åtskilliga talarinnor uttalat sig för och emot referenters närvaro vid mötena, ajournerades mötet och deltagarena åtskildes för att kl. 4 samlas till gemensam middag.

Vid densamma talade fröken V. Hjelt på svenska och fröken H. Käkikoski på finska till gästerna, hvarefter fru Åkerman på dessas vägnar talade till Centralföreningen. Under qvällens lopp höllos dessutom åtskilliga andra tal; af fru M. Furuhjelm till Finsk Qvinnoförenings stiftarinna och första ordförande, fru Elisabeth Löfgren, och af fru H. Elmgren till Centralföreningens funktionärer. Dessutom talade fruarna E. Stenius, A. Kurikka och fröken A. Trygg. Fru O. Forstén uppmånade till ett „lefve“ för de män i vårt land, hvilka befordrat qvinnosakens framgång, och föreslog att mötet skulle sända ett helsningstelegram till skalden Zacharias Topelius, hvilket förslag mottogs med ihållande applåder. Fröken K. Avellan uppläste ett poem af fröken T. Topelius, fröken A. Ahnger utförde några sånger och fröken E. Aspelin pianonummer.

Lördagen den 9 Januari kl. 12 sammanträdde mötet ånyo, under Fru E. Löfgrens ordförandeskap och fortsattes föregående dags diskussion angående frågan: „*Har Finsk Qvinnoförening arbetat i rätt riktning?*“

Fröken A. Gripenberg uttalade önskvärdheten af att Finsk Qvinnoförening, om möjligt, mer än hittills skulle söka vända sig till landtdagsmän i och för petitioner, egnade att befrämja dess syften. Filialerna kunde ju hvar och en på sin ort, efter öfverenskom-melse med centralföreningen, vända sig med anhållan i ofvannämnda riktning till ortens resp. landtdagsmän. Derigenom skulle föreningen å ena sidan undgå att för mycket besvära hufvudstadens landtdagsmän, medan å andra sidan män i olika delar af landet måhända kunde intresseras för dess önskningsmål. Dock vore sam-verkan mellan filialerna och centralföreningen nödvän-dig, på det de ej, hvarandra ovetande, skulle koncent-rera uppmärksamheten på en fråga, medan andra, lika viktiga, blefve obeaktade.

Fru Stenius ansåg att bland önskningsmålen för framtiden borde uppställas offentliga diskussionsmöten, på hvilka frågor, berörande föreningens syften, skulle behandlas. Då allmänheten sålunda finge tillfälle att höra Qvf. medlemmar uttala sina åsikter, skulle måhända en del fördomar mot för. försvinna. Det fans nog dem, som ännu lefde i den tro, att medlemmarna i F. Qvf. endast sträfvat efter att bli polismästare, se-natorer, m. m. dyl.

Fru O. Aspelin ansåg att notiser från förenin-gens möten borde inlemnas om möjligt oftare än förut, emedan allmänheten bör blifva påmind om föreningens tillvaro. I synnerhet ansåg Tal. det nödvändigt, eme-dan derigenom damerna ur den s. k. societeten kanske skulle kunna intresseras för föreningens arbete mer än

förut; ty i motsats till Fröken Trygg, trodde Tal. att det icke var qvinnorna i landsorten, utan societetsdamerna, som sofva djupast.

Fröken Rothman ville, liksom dagen förut förorda, som lämpligt medel att göra föreningens syften kända, tidningsreferenters närvaro vid mötena. Dessa herrars redogörelser skulle läsas med större intresse och förtroende af allmänheten, än de referat, föreningen sjelf inlemnar. Det vore så mycket mera skäl att vidtaga en dylik anordning, som föreningen ofta blifvit beskyld för ljusskygghet.

Fröknarna Jansson och *Ljungberg* förenade sig härom.

Fruarna A. Aspelin, Enlund och *Elmgren* samt *Fröknarna V. Hjelt* och *Ehnroth* förenade sig om att notiser så ofta som möjligt borde lemnas, men ansågo ej nödvändigt att tidningsreferenter närvara vid mötena.

Fröken A. Gripenberg anmärkte, att beskyllningen för „ljusskygghet“ icke var af större betydelse, än alla möjliga andra beskyllningar, som kommit föreningen till del. Det finnes många föreningar der referenter icke närvara. Hufvudsaken är att notiser om föreningens verksamhet inlemnas till pressen så ofta som möjligt; om nödvändigheten deraf voro ju alla de närvarande ense.

Fru L. Genetz önskade, att i händelse beslut fattades ang. referenters närvaro vid mötena, filialerna icke skulle inbegripas i detta beslut.

Ordf. förklarade med anledning häraf, att denna fråga var af den art, att den icke kunde afgöras på detta möte.

Fröken F. Tavaststjerna ville, såsom ett medel att göra föreningens syften och verksamhet bekanta, att för saken intresserade qvinnor skulle inbjudas att öfvervara såväl centralföreningens, som filialernas möten

Fröken A. Hjelt ansåg, att man, på grund af den i referatet gifna öfverblicken af föreningens verksamhet, öfverhufvud kunde säga att F. Qvf. arbetat i rätt riktning. Man borde vid bedömandet deraf taga i betraktande de små medel öfver hvilka föreningen förfogar, och äfven se till den goda vilja som ådagalagts.

Härefter antog mötet följande resolution:

Mötet anser att Finsk Qvinnoförening öfverhufvud arbetat i rätt riktning, då den koncentrerat sitt arbete på upplysningsfrågor. Som önskningsmål för dess framtida verksamhet bör derjemte uppställas fortsatta ansträngningar beträffande

- a) åstadkommande af landtdagspetitioner egnade att befrämja föreningens syften;
- b) qvinnors användning i kommunala värf, synnerligast fattigvården; och
- c) föredrag och litteratur i hithörande frågor.

Fru Almqvist föreslog, att mötets förhandlingar måtte utgifvas i tryck.

Förslaget understöddes och beslöts att uppdraga åt centralföreningens funktionärer att söka få det förverkligadt.

På förslag af *fröken N. Lisitzin* beslöts att dessutom i den dagliga pressen offentliggöra referatet om föreningens verksamhet.

Härefter upptogs till diskussion den första extra diskussionsfrågan, uppställd af Kuopio filial: „*Huru kunde Finsk Qvinnoförening på det mest verksamma sätt befordra sedlighetssträfvandena i vårt land?*“

Frågan refererades af fru M. Canth, som yttrade:
 „Innan vi företaga oss att diskutera denna fråga, ber jag att som inledning få med några ord beröra sedlighetsbegreppet i dess vidsträcktare bemärkelse. Vanligen förstås med ordet sedlighet nuförtiden endast och allenast förhållandet emellan könen. Men denna uppfattning är både ensidig och begränsad. Ty förhållandet emellan könen utgör endast en detalj, en ringa del af den stora, vidtomfattande sedliga utvecklingen. Och hela denna utveckling måste vi öfverskåda innan vi kunna verksamt bidra till, att förhållandet mellan könen blifver annorlunda än det nu är, blifver sundare, renare, mera öfverensstämmande med naturlagarne, såväl de fysiska som de psykiska, mera värdigt vårt människoslägte och det tidehvarf, vi älska att kalla upplyst.

På 1885 års landtdag uttalade biskop Johansson ungefär följande ord: „vetande, kunskaper sträfva vi efter, själens yttre förmågor vilja vi utbilda i oändlighet, men andens kärna lemnas obeaktad, dess förädling bry vi oss icke om.“ Och nästan samtidigt yttrade Henrik Ibsen vid ett arbetaremöte i Norge: „hvad vi nu hafva behof af är *adelsmenniskor*, jag menar icke bördens, ej heller penningens — nej, icke ens intelligensens adel, utan hjertats, viljans och känslans adel.“ Dessa hvardera uttalanden hafva samma grundtanke, de innebära samma djupa andemening. Det märkeliga har sålunda inträffat, att ortodoxins mäktiga försvarare och framåtskridandets stora förkämpe hafva sig sjelfva ovetande räckt hvarandra handen. De hafva hvar på sitt håll lyssnat till tidens pulsslag och uppdagat samma sanning. Och med dem enas andra vårt århundrades förnämsta män. Renans hela lif och verksamhet är en enda helgjuten predikan om mildhet och frihet, grundade

på osviklig moralisk styrka. Och i öster framletar profeten Tolstoy kärnan af den kristna läran, den evigt bestående idén i kärlekens religion.

Hafva de farit vilse, dessa vårt århundrades stora andar? Nej, långt ifrån! Vi behöfva blott kasta en blick omkring oss, för att blifva öfvertygade om den djupa sanningen af deras ord. Ofantligt har menniskoslägtet gått framåt i materielt och intellektuelt afseende, men den sedliga halten af detta framåtskridande har man icke vinnlagt sig om att noggrant pröfva och undersöka. Utvecklingen har därför varit ensidig, harmonin har blifvit rubbad. Egoismen, vinningslystnaden, äregirigheten, maktbegäret, njutningsbehofvet hafva ofta varit drifkraften i nyttiga företag och sträfvanden, och hafva på denna grund blifvit till och med försvarade. De hafva sålunda haft fritt spelrum i de menliga förhållandena, på hvilka samtliga de aftryckt sin stämpel. Följderna hafva icke uteblifvit. Det „upplysta tidehvarfvet“ framter en sorglig bild af lifvet på vår planet. „Allas kamp emot alla“ är dess kännetecken. Menniskan, skapelsens krona, stadfäster genom mordvapnet sitt ojäfaktiga företräde framför alla andra varer på vår jord. I ädelmod, i solidaritet och ömsesidig hjälpsamhet står hon deremot tillbaka till och med i afseende å många djur.

Naturen sörjer dock för, att skaparens vilja, trots de skapades oupphörliga missgrepp, trots det ondas stora öfvervälde, likväl skall arbeta sig fram till slutlig seger. Allt det, som i menliga företag och sträfvanden är af ondo innesluter inom sig domen till undergång. Straffet för öfverträdandet af sedliga lagar har icke heller uteblifvit. Menniskorna stå, den dag som är, väpnade mot hvarandra, man mot man, folk mot folk. Fientlighet, icke kärlek, gör sig gällande öfver allt. I

politiken se vi strid och kif, i sociala förhållanden likaså. Och det sorgligaste af allt är, att detta det ondas utsäde, dessa egoismens frukter förgifta äfven de idéella sträfvandena, ja till och med de religiösa, der icke allenast kyrka står i bitter kamp mot kyrka, utan äfven sekt mot sekt.

Sådan är den tid, uti hvilken qvinnan vaknar till medvetande om sin mänskliga värdighet och sträfvär till rättighet att få, äfven hon, använda sin kraft, sin förmåga till skapare-tankens förverkligande på vår jord. Skola vi i denna omständighet se en historiens finger-visning? Skall det vara hennes uppgift att godtgöra, hvad mänskligheten i sedligt afseende härtills brutit? Skall hon komma att representera hjertat i det sociala, det politiska, det intellektuella, det religiösa lifvet?

Det var Ibsen, den stora skalden, som i „Et Dukkehjem“ gaf åt kvinnan i Norden frigörelsens idé. Han är det likaså, som i sitt senaste skådespel, Hedda Gabler, utpekade de skilda vägar hon som frigjord har att utvälja. Skall kvinnan med sitt framträdande skapa „nya kulturgångar“, såsom Ibsen i detta arbete profeterar? Skall hon hafva den ödmjuka, till det yttre obetydliga, den obemärkta Theas moraliska styrka, skall det vara henne förunnadt att rädda människosläktet från moralisk undergång och föra det på nya vägar framåt till ljus och frihet och kärlek?

Eller — skall hon blifva besmittad af det ondas makt, skall hon råka in på samma afvägar, som nu af den stora hopen trampas? Skall driffjädern till hennes handlingar blifva sjelfvisshet, njutningslystnad, högmod, maktbegär och äregirighet? Skall hon blifva en olycklig varelse, som Hedda Gabler, och gå under som hon? Skall gudagnistan slockna inom henne, skall hon förlora de egenskaper naturen gifvit henne, och skola de frön

hvilka skaparen utsått i djupet af hennes själ förqvävas och den späda brodden uttorka? Skall sålunda hennes framträdande ingen betydelse hafva i mensklighetens historia?

Skall hon hafva kraft att fullborda den uppgift henne är förelagd, eller skall hon stupa i förtid, dö en moralisk död?

Dessa frågor skola besvaras af de kommande sekler. Oss tillhör det, att hafva klar blick på det stora målet framför oss och icke låta det bortskymmas af jordiska moln eller jordisk dimma.

Det är naturligt att vi stappla mången gång, att vi ofta nog begå misstag, göra oss skyldiga till svåra missgrepp. Men må vi då hafva den hjertats ödmjukhet och renhet, det moraliska mod, att vi erkänna vårt fel både inför oss sjelfva och inför andra. Då äro vi åter på den rätta stråten och kunna på grund af vunnen erfarenhet gå framåt med säkrare steg än tillföre.

Huru vi skola tillämpa sedlighetstanken i alla dess detaljer på lifvet omkring oss, kunna vi ej vid detta tillfälle upptaga till diskussion. Vi måste åtnöja oss med att uttaga det första steget, gripa an der, hvarest det onda är värst. Jag tror vi äro ense derom, att frågan sålunda främst gäller att rena förhållandet emellan könen. Men äfven denna fråga är så mångsidig, så invecklad, att jag för min del måste bekänna min fullkomliga oförmåga, att ens tillnärmelsevis kunna utreda den. Ett är säkert: vi få icke vara ensidiga, om vi vilja med framgång arbeta för vår idé. Vi hafva törhända i vår ifver icke alltid beaktat att den äfven har sin ekonomiska sida och att den har naturlagar till grundval, — naturlagar, hvilka icke ostraffade få öfverskridas, vare sig i ett eller annat afseende. Huru alla dessa delar — måhända än flere dertill — skola brin-

gas i harmoni med hvarandra, det borde vi i närmaste framtiden söka göra klart för oss.

Finsk Kvinnoförening har, för att befordra sedlighetssträfvandena, bl. a. arbetat på afskaffandet af prostitutionen. Dermed har Kvinnoföreningen enligt min öfvertygelse tagit det steg, som afgjort i nuvarande förhållanden är det viktigaste, just det som till allra först måste tagas. Huru vårt mål: afskaffandet af såväl den reglementerade, som den hemliga prostitutionen snabbast möjligt må kunna ernås, samt sedligheten i allmänhet bäst befordras, derom anhåller jag att föreningen nu måtte diskutera.“

Sedan fröken A. Gripenberg intagit ordförandeplatsen, vidtog diskussionen.

Fru Furuhielm ansåg att alla reformer på sedlighetsområdet böra begynna med ungdomen, hvarför enligt Tal:s åsigt god ungdomslitteratur vore ett väsentligt medel till sedlighetens höjande. Uttalade en önskan, att föreningen måtte söka befrämja en sådan.

Fru Löfgren instämde häri. Ungdomslitteraturen är af stor vikt och brist på god sådan råder, isynnerhet på finska språket. Ansåg att F. Qvf. borde vidtaga åtgärder för att, om möjligt, befordra ökningen af en sund ungdomslitteratur, isynnerhet på finska språket.

Fröken V. Hjelt förenade sig härom, men ville derjemte att Finsk Kvinnoförening skulle befrämja den allmänna sedligheten genom att verka i uppfostringsfrågor.

Fröken Trygg påminde om Fredrika-Bremer-Förbundet i Stockholm; detta har arbetat för ungdomslitteraturens höjande genom upprättande af kataloger på lämpliga böcker för ungdom. Man kunde äfven här söka få en liten förening till stånd, som skulle förlägga god ungdomslitteratur.

Fröken Ehnroth fann ungdomslitteraturen svår att begränsa. De fullvuxnas böcker borde vara sådana att ungdomen utan skada kunde läsa dem. Här i Finland hade vi dock ej skäl att klaga öfver brist på god ungdomslitteratur: vi hafva *Topelii* arbeten, en skatt, som många länder hafva skäl att afundas oss.

Fröken V. Hjelt ansåg, att man ej kan skilja emellan litteratur, som ungdomen får, eller icke får läsa, utan att det gäller hvad den fattar eller icke fattar. Föreslog att såväl centralföreningen, som filialerna, hvar på sin ort skulle inrätta ungdomsbibliotek för utlåning af sådana böcker som ungdomen förstår, och som uppfostra deras smak för god litteratur.

Fru Löfgren understödde förslaget.

Fru Almberg och *fröken Ehnroth* ansågo, att F. Qvf. borde intaga en kritisk ståndpunkt gentemot litteraturen, isynnerhet den dagliga pressen och teaterstycken.

Fru Löfgren yttrade, att sedan det blifvit betonadt hvilken stor betydelse litteraturen eger för sedlighetssträfvandena, ville hon äfven påpeka att ett allmänare införande af samuppfostran, enligt hennes åsigt, mäktigt skulle bidraga till sedlighetens befrämjande. Hon ville därför lägga hvarje kvinna på hjertat att i sedlighetens intresse kämpa för samskoleidéen.

Fru Stenius framhöll önskvärdheten af att en god dramatisk litteratur skulle uppstå. Isynnerhet var bristen på goda småpjäser kännbar. Sådana uppföras i mängd i landsorten af diletteranter och enhvar vet, huru tvifvelaktigt i sedligt afseende deras värde är. De underblåsa den maskerade osedlighet, som ännu i hög grad vidlåder sällskapslifvet, både beträffande drägterna och umgängestonen. Framför allt ansåg dock Tal., liksom ref., att yxan måste sättas till roten af trädet och för främst arbeta på afskaffande af den reglementerade prostitutionen.

Fröken Rothman anmärkte, att populär litteratur för fullvuxna äfven saknas i uppfostringsfrågor. Möderna vilja nog sina barns bästa, men hafva ofta ej tid eller förmåga att sätta sig in i större arbeten; för dessas räkning borde F. Qvf. söka få till stånd populära afhandlingar om uppfostran, både den fysiska och den moraliska.

Fröken Käkikoski. Nuorison pitäisi tehdä enemmän ruumiillista työtä. Se, että yksinomaan tehdään henkistä työtä, jonka ääressä nuoriso istuu aamusta iltaan, vuodesta vuoteen, se heikontaa hermot, niin ettei nuorisolla ole voimaa vastustaa kiusauksia. Vielä toinen seikka olisi erittäin huomattava. Niinkuin tiedetään, juoppous edistää siveettömyyttä. Mutta siitä huolimatta on äiti useinkin ensimmäinen, joka saattaa lapsensa kiusaukseen tarttua ensimmäiseen lasiin, joka saattaa johtaa nuorukaisen juoppouden viettävälle polulle. Olisi mielestäni erittäin suotavaa, että Naisyhdistys kannattaisi raittiusystävään pyrintöjä ja sillä tapaa auttaisi ehkäisemään sitä pahetta, joka tavallisesti käy epäsideellisuuden edellä ja jonka vaikutuksesta ääretön joukko nuorisoa vajoaa siveettömyyden pohjattomaan kuiluun.

Fru Almqvist förenade sig härom.

Fru Åkerman påminde om den tanklöshet till hvilken mången husmoder gör sig skyldig, då hon, för att bespara sig sjelf obehaget att gå allena sent på qvällen, låter sin tjenarinna afhemta sig, ehuru denna löper större fara på sin ensamma vandring, än hon sjelf. Likaså klandrade Tal. den sed, som fordrar att en tjenarinna i och för uppässning skall gå in i ungherrars rum på tider, då ingen bildad qvinna ville göra det.

Fru Forstén beklagade den på landet rådande oserden, att manliga och qvinliga tjenare bebo samma rum.

Fröken Käkikoski. On iloista kuulla, että joku perheenäiti on luonut huomiota siihen seikkaan, että nuorta palvelustyttöä pakotetaan herroja kohtaan käyttäytymään toisella tavoin kuin mitä pidetään sopivana perheen omille tyttärille, jotka hätääntyvät jo siitä, jos he sattuvat yöröijysillään näyttäytymään herrasmiehelle ovenrakosesta. Sitten on vielä huomattavana eräs kipeä kohta, josta en voi olla tässä mainitsematta. Tarkoitan sitä, että kaupungin saunoissa samoin kuin perheissäkin käytetään naisia pesemässä miehiä. Tämä jo näitten pesijänaisten kannalta on ikävää, ja minä olen kuullut kamalia kertomuksia juuri kaupunkien saunoista. Mutta toiseksi on äidin, joka koettaa kasvattaa poikaansa siveellisesti puhtaaksi, raskasta lähettää hänet nuorukaisena saunaan vieraan naisen pestäväksi. Sehän on omansa kerrassaan kuolettamaan nuorukaisessa häveliäisyyden, jonka pitäisi olla siveellisyyden vartia. Tämän tunnottoman tavan poistamiseksi ehdottaisin, että työskenneltäisiin siihen suuntaan, jotta perheissä sekä yleisissä saunalaitoksissa pantaisiin miehiä pesijöiksi miesväelle.

Fru Löfgren. Minä pyydän saada prinssiipissä kaikin puolin kannattaa Neiti Käkikoskea, mutta minä en millään tapaa tahtoisi, että minkäänlaisten poliisitointen kautta kiellettäisiin naisia tästä elinkeinosta. Sillä jos kerran ruvetaan rajoittamaan naisten työ-alaa, ei tiedetä missä rajoitukset loppuisivat. Mutta eiköhän tämä asia ole niin itsestään selvä, että vähemmällä voisi yleiseen mielipiteeseen vaikuttaa.

Fru Åkerman. Viipurissa par'aikaa hommataan työväensaunaa suuremmoisempaa kuin mitä meidän kaupungissamme vielä on ollut olemassa. Olen aikonut, kun tämä saunahomma juuri on toteutumaisillaan, ehdotella haaraosastossamme, että me antaisimme työväen-

yhdistykselle kehotuksen, että ne tässä uudessa saunassaan koettaisivat toteuttaa juuri tätä toivomusta. Ehkä se samalla lailla kävisi muuallakin laatuun.

Fröken Hartman ville ännu en gång återvända till den del af diskussionen, som rörde barnuppfostran, och dervid betona vigten af det umgänge man väljer för barnen. Dervid borde ej, som nu, föräldrarnes umgänge, skolkamratskap och stånd vara afgörande, utan större vikt fästas vid den moraliska tendensen i de hem, från hvilka barnens umgänge väljes.

Fru Åkerman instämde häri. Tal. betonade äfven faran af att låta barn sitta och lyssna till fullvuxnas samtal; då de ej kunna förstå och följa med samtalet, få de deraf en skef uppfattning, hvilket ofta kan hafva skadliga följder.

Fröken Rothman påpekade att det praktiska arbetet vid uppfostran hittills föga beaktats; detta var dock af stor vikt. Slöjd, handarbeten och i hemmet förekommande sysslor hafva stor uppfostrande betydelse för karaktär och hjerta.

Fröken Ehnroth. Bästa medlet att skydda barnen vore, om äldre personer iakttog ett sådant uppträdande, att barnen ej kunde taga skada af att se och höra dem. Då barnen t. ex. under ett samtal skickas bort, blifva de nyfikna och deras fantasi skapar föreställningar, hvilka de sedan tro vara verklighet. Barnen måste få lefva med oss. Och vi fullvuxna måste lefva så, att barnen städse kunna lefva med oss. Exemplet och uppfostran äro sedlighetens närmaste bundsförvandter. Dessutom skulle barnets sedliga karaktär vinna mycket mera stadga, om det i sin lilla verld finge mera sjelfbestämmelserätt än hvad hos oss, på hemuppfostrans område, torde vara vanligt. Barnet borde så tidigt som möjligt finna sig nödsakadt att sjelf besluta sig för att

handla så eller så, men äfven sjelf utstå följderna af sina handlingar, allt eftersom dessa varit goda eller onda. Derigenom skulle dess eftertanke skärpas och dess omdöme utvecklas: två egenskaper, utan hvilka de moraliska lifsprinciperna lättast ödeläggas.

Fru Åkerman medgaf, att åhörande af fullvuxnas samtal ofta var af stor betydelse för barnens utveckling, men det fans ämnen af hvilkas afhandlande en outvecklad ej hade någon nytta; sedlighetsfrågan hörde t. ex. till dessa. Man kunde ej alltid afbryta ett sådant ämne för barnets skull, utan måste barnet finna sig i tillsägelsen att aflägsna sig.

Fru Löfgren framhöll, att något som borde beaktas då det gäller sedlighetssträfvandena, är att föräldrar, mer än vanligen sker, borde underrätta sina barn, *isynnerhet sina söner*, om hvilka faror och frestelser de hafva att vänta sig i lifvet; ansåg derjemte att samtal i detta syfte ej borde alltför länge uppskjutas. Man kan måhända bli förekommen af andra, som beröra hithörande ämnen på ett frivolt sätt, om dylika samtal ej ske redan omkring gossens 13:de år.

Fru Stenius uttalade sin glädje öfver den entusiasm med hvilken F. Qvfgs medlemmar, enligt hvad som framgick ur diskussionen, omfattade frågan om uppfostran. Hon hade hört påstås att qvinnosaks-qvinnorna brydde sig lika mycket om barn, som om — hundvalpar! Nu skulle Tal. framdeles omtala för hvarje man hon mötte, med hvilken ifver denna fråga här blifvit diskuterad.

Fröken V. Hjelt ansåg den farligaste åldern för gossar vara 13—16 år, emedan själs- och kroppsarbetet vid denna ålder ej motvägde hvarandra tillräckligt: medan 7—8 timmar dagligen egnas åt tankearbete, lemnas åt kroppsarbetet föga eller ingen tid. Det är ej under-

ligt att gossen längtar efter förströelser, och om man ej gifver honom goda sådana, uppsöker han dåliga nöjen. Tal. ville därför på det varmaste förorda kroppsarbete samt för öfrigt rörelse och lekar i det fria, sport och annat som tager kroppens verksamhet i anspråk. Detta vore den bästa rekreation efter själsarbete.

Fru Almberg ville framhålla en religiös uppfostran såsom ett af de bästa skyddsmedel för ungdomen.

Fru Björling ville till Fröken Hjelts yttrande ang. sportens och kroppsarbetets nytta, uttala sin och många föräldrars glädje öfver den framskjutna plats kroppsarbetet och sporten numera erhållit i uppfostran.

Fru v. Willebrand ansåg det svårt att bekämpa osedligheten, så länge samvetslösa författare utgifva osedlig litteratur. Tal. hade varit i Stockholm då Strindbergs „Giftas“ utkom. Boken gick från hand till hand i Stockholms goss-skolor. Något år senare inträffade en stor skandal inom dessa skolor. Saken nedtystades, men skandalen hade i alla fall egt rum och var af den art, att den ovilkorligen måste ställas i samband med det föregående.

Fru Sjöström framhöll att qvinnorna bära på en stor skuld för den tolerans, som i allmänhet visas männens synder. De bästa sällskap stå öppna äfven för den erkänt osedliga mannen; han emottages i hemmen och man gifter bort sin dotter med honom. Det har blifvit till ordstäf att det ej gifs en så dålig man, att han ej får en hustru, och till vår skam måste vi erkänna att det är sant.

Fru Forstén betonade vigten af att qvinnorna understödde nykterhetssträfvandena. Osedlighet och starka drycker gå ofta hand i hand; härvidlag borde qvinnorna vara strängare mot sig sjelfva. Särskildt

förkastligt är bruket att de unga damerna i sällskapslivet låta bjuda sig starka drycker af unga män.

Fru L. Genetz beklagade det frimureri som råder bland männen vid deras bedömande af hvarandras moral, samt att vid tjänsters besättande hittills icke blifvit fäst afseende vid de sökandes moral, utan endast vid meriter i öfrigt.

Fru Stenius anslöt sig till fru Genetz' uttalande. Omnämde som exempel, att det händt, att en lärare i en statens skola gång på gång kommit drucken på klassen, utan att han blifvit afskedad. Ja, det har t. o. m. inträffat att såväl medlärare, som elever, egt kännedom om, att han fört ett i allo osedligt lif och dock har han fått qvarstanna, sålunda förgiftande rättsbegreppet för den ena generationen elever efter den andra.

Fru Åkerman ville med anledning af det, som tidigare uttalats ang. skadlig litteratur, yttra några ord om en i den moderna litteraturen framträdande riktning, som par préférence vill kalla sig frisinnad, och som vill lyckliggöra menskligheten genom visare och bättre lefnadsregler än kristendomens sedebud, och hvilken riktning också hos oss har ifriga förkämpar. Från detta håll har handen bjudits äfven qvinnan till frigörelse och lycka. Men denna „lycka“, som man erbjuder henne, — skulle den ej, i stället att frigöra henne, föra henne tillbaka till det värsta slafveri: slafveriet ej allenast under mannens nycker, utan tillika under sin egen lägre natur?

Fröken Nissinen. Jos kyllä suomalainen kirjallisuus nuorisolle on köyhä, niin ei sitäkään vähäistä kirjallisuutta, joka on olemassa, tunneta. Minusta olisi senvuoksi toivottavaa, että Naisyhdistys ottaisi toimekseen toimittaa suomalaisesta kirjallisuudesta luettelon

nuorison kirjallisuudesta: kaunokirjallisuudesta, historiasta, maantieteestä, luonnontieteestä j. n. e. Sellaisia luetteloita jaettaisiin joko sanomalehtien kautta tahi muulla tavalla.

Följande resolution antogs derefter:

Mötet anser att Finsk Qvinnoförening, såsom det mest verksamma sätt att befordra sedlighetssträfvandena i vårt land, borde rikta sitt arbete på

a) *ett allmänna införande af samundervisning;*

b) *befrämjande af en god ungdomslitteratur;*

c) *understödjande af nykterhetssträfvandena; samt*

d) *ett outtröttligt arbete på upphälvande af såväl den hemliga som den reglementerade prostitutionen.*

Extra diskussionsfrågan: „*Huru bereda qvinna tillträde till Skolöverstyrelsen och folkskoledirektionen i städerna?*“, uppställd af Wiborgs filial, refererades af Fröken W. Simolin på följande sätt:

„Niinkuin jokainen meistä varmaankin tietää, ei nainen voi tulla valituksi kaupunkien kansakoulujen johtokuntaan. Sillä kansakoulu-asetuksen 14:ssä pykälässä sanotaan: „Kuhunkin kaupunkiin ja kuhunkin kuntaan maalla, jossa on ylhäisempi kansakoulu, valitaan koulunjohtokunta, johon kuuluu neljä, korkeintaan kuusi hyvin uskottua ja kansanopetusta harrastavaa

miestä. Tällaisessa johtokunnassa olkoon myös sillä opettajalla, jonka kaikki opettajat ja opettajattaret kaupungin koulupiirissä vuosittain siihen valitsevat, sekä ylemmän kansakoulun johtajalla ja johtajattarella maalla istunnon- ja sananvalta kaikissa niissä jutuissa ja asioissa, jotka eivät heitä itseään koske.“

Edellä luetusta siis huomaamme, että kaupunkien nais-opettajilla ei ole istunnon- ja sananvaltaa johtokunnan kokouksissa, niinkuin opettajattarilla maalla on, he eivät myöskään voi tulla valituiksi opettajistoa edustamaan, siitä syystä, että asetuksen mukaan tähän toimeen valittava henkilö on oleva „mies.“ Ja kuitenkin olisi välttämätöntä, että mainituissa johtokunnissa myös olisi joitakuita naisjäseniä, sillä käsitteleväthän nämät johtokunnat asioita, jotka läheltä koskevat naista opettajana, oppilaana ja äitinä. Nais-opettajallekin olisi annettava tilaisuus ilmituoda sekä omasta että kumpaneinsa puolesta kokemuksia ja havaintoja koulutyössä, hän myös voisi tyttöoppilaista antaa tietoja, kun niitä milloin tarvitaan. Myös käsityöopetusta järjestettäessä olisi naisesta suurta apua.

Mutta yksi pääskynen ei tee kesää, sanoo sananlasku, niinpä ei sillä vielä olisi paljoakaan asiaa autettu, että opettajattarelle myönnettäisiin oikeus tulla valituksi johtokuntaan, vaan kaupunkikuntien tulisi myöskin puolestaan valita siihen luotettava ja kansan sivistystä harrastava nainen, joka äitinä valvoisi kodin ja lasten etuja. Tällä tavalla saattaisivat koti ja koulu työskennellä käsi kädessä, kun johtokunnassa sekä opetusta että kasvatusta edustettaisiin naistenkin puolelta.

Valitaanhan nykyaikana naisia muihinkin johtokuntiin ja tottapa heistä on huomattu olevan hyötyä, koskapa heitä monasti uudestaan valitaan. Samalla lailla voisivat he olla hyödyksi siinäkin toimessa, josta edellä

on puhuttu, ja asiat tulisivat monipuolisemmin käsitellyiksi ja punnituiksi, kuin nyt, jolloin miehet yksin, kaikki naisiakin koskevat y. m. asiat, vaan omalta näkökannaltaan katsoen päättävät.

Koska kaupungeissa löytyy sekä mies- että nais-opettajia, niin olisi suotavaa, että opettajisto saisi samalla kertaa valita edustajikseen johtokuntaan sekä mies- että nais-opettajan. Siten ei kumpaisellekaan tapahtuisi mitään vääryyttä.

Siihen suuntaan lausuiivat mielipiteensä useat opettajat viime kansakouluopettaja-kokouksessa Jyväskylässä 1890, kun tämä asia oli siellä keskustelun alaisena, niin myös Wiipurin kaupungin k.-k. opettajisto viime syksynä, kun asiata heidän keskuudessaan harkittiin.

Vielä lausui Jyväskylän kokous sen toivomuksen, että kansakoulu-asetuksen 14 pykälä muutettaisiin siten, että sana „mies“ vaihdettaisiin sanaan „henkilö“ ja että „opettaja“ sanan ohella mainittaisiin „opettajatar.“

Ja tällaiseen muutos-ehdotukseen rohkenen pyytää tätäkin arvoisaa kokousta yhtymään. Tämän muutos-ehdotuksen perustuksella voitaisiin saada nainen valituksi kaupunkien kansakoulu-johtokuntaan.

Miten nainen saataisiin valituksi kouluylihallitukseen, siihen minulla ei ole mitään ehdotusta. Lausun vaan sen toivomuksen, että tämä tulisi tapahtumaan, koska siinäkin, samasta syystä kuin koulunjohtokunnassa, naisen vaikutus olisi terveellinen ja tarpeellinen“.

Fru v. Willebrand ansåg qvinnornas intressen i folkskolans angelägenheter bevakade derigenom att qvinnor äro medlemmar af skolråd i städerna.

Fru Sjöström motsade detta. Rättvisan fordrade att lärarinna vid folkskola äfven kunde inväljas i skoldirektionen, då läraren hade denna rättighet; skolan kunde ej annat än vinna derpå.

Fröken Ehnroth. Minä arvelen, että yleiset mielipiteet tässä asiassa kannattavat juuri niitä mielipiteitä kuin referentti lausui. Ne ovat siksi luonnollisia, että lienee mahdoton olla niitä kaikin puolin kannattamatta. Tiedän että asiaa jo on ajateltu hallituspiireissäkin ja kouluylihallituksessa. Jos on päästy niin pitkälle, että varsinaista ehdotusta senaattiin olisi lähetetty, sitä en tiedä. — Ehdottaisin sentähden, että kokous ilman keskustelua yhtyisi alustajan ehdotukseen kokonaisuudessaan.

Fru Enlund meddelade att i en af landets småstäder på vestkusten en qvinna varit medlem af folkskoledirektionen sedan 20 år.

Fröken Dahlgren omnämnde att i Wasa fyra qvinnor suttit i folkskoledirektionen.

Härefter antogs följande resolution:

Mötet uttalar en förhoppning att § 14 i folkskoförordningen må förändras sålunda, att ordet man förbytes till ordet person samt att efter ordet lärare fogas ordet lärarinna. Tillika uttalar mötet en önskan att äfven qvinnor bereddes plats i skolöfverstyrelsen.

Derpå upptogs, i anseende till den långt framskridna tiden, nionde frågan på programmet: „*Borde Finsk Qvinnoförenings stadgar undergå förändring?*“ såsom varande den för mötet viktigaste bland återstående frågor. Såsom referent uppträdde Fröken A. Hjelt, som yttrade:

„Då ett antal fruntimmer våren 1883 i Helsingfors samlades för att gemensamt läsa och diskutera Stuart Mills „Qvinnans underordnade ställning“, hade väl knappast någon en fullt klar tanke på sammanslutning till en stående förening. Man kände blott ett varmt behof att gemensamt få utbyta tankar och åsikter om qvinnans ställning i samhället, hennes kraf att få arbeta inom de områden dit hennes anlag och begåfning kunde föra henne, och hennes rättighet att göra sitt inlägg i tidens sträfvanden.

Våren 1884 då ungefär samma personer samlades till ett möte i Tyska skolan d. 20 Februari, beslöts att den lilla diskussionsföreningen skulle ombildas i mera praktisk riktning och ett program uppgöras till ledning för den blifvande föreningens verksamhet. Efter många öfverläggningar var programmet för densamma utarbetadt. Men det var ej nog att ställa upp ett mål för föreningens verksamhet, det gälde äfven att finna en form, inom hvilken föreningslivet skulle kunna utvecklas och fortgå, d. v. s. att utarbeta stadgar. Det är om dessa stadgar, detta arbetssätt, jag ber att få säga några ord.

Min mening är dock icke att i detalj, paragraf för paragraf, granska våra stadgar, utan endast att framhålla några allmänna synpunkter för deras bedömande. Jag ämnar sålunda betrakta stadgarne med afseende å deras inflytande: 1) på F. Qfs. organisation; 2) på F. Qfs. arbetssätt; 3) på F. Qfs. tillväxt.

Hvad beträffar den första punkten eller det inflytande, som F. Q:s stadgar utöfvat på föreningens organisation, så anser jag mig kunna uttala såsom ett generellt omdöme att de, på samma gång de skänka de enskilda medlemmarna ett stort mått af personlig frihet och sjelfstyrelse, likväl inrymma åt föreningen,

såsom helhet betraktad, absolut bestämmanderätt öfver sina egna inre angelägenheter.

En annan fördel är, att det är fören. sjelf, och ej dess funktionärer, som besluter och afgör om alla åtgärder. Att en dylik organisation är en mäktig sporre till utvecklande af vår sjelfständighets- och ansvarighetskänsla, behöfver jag naturligtvis icke här vidlyftigare framhålla.

Med afseende å det inflytande F. Q:gs stadgar utöfvat på föreningens arbetssätt, anser jag deremot att behofvet af ändring i vissa punkter gjort sig gällande.

Om jag sålunda granskar § 2:s lydelse: „*detta sitt ändamål söker föreningen uppnå genom diskussioner, föredrag, uppsatser i den periodiska pressen samt utgivande och prisbelönande af skrifter som beröra och befordra föreningens syften*, — så måste jag förklara, att denna §:s affattning på ett betänkligt sätt kunde verka inskränkande på föreningens arbetssätt och verksamhet, om en bokstaflig tolkning följdes. Men då denna § år 1884 affattades, var det ju naturligt att man icke skulle kunna fullt klart formulera alla de medel, eller det arbetssätt, som bäst skulle befordra ernåendet af det med Finsk Qvinnoförenings stiftande afsedda ändamålet. Då denna § icke innehåller det lilla ordet „*m. m.*“, så förutsätter i nämnde § 2 uppräknade arbetssätt en mer eller mindre *teoretisk* verksamhet, och huru fruktbringande än ett dylikt utsående af idéer kan vara, så bör väl dock detta gå hand i hand med ett arbete i *praktisk* riktning. — Särskildt torde det för våra filialer på landsbygden vara ett lifsvillkor att de kunna få upptaga och realisera åtgärder af mera praktisk natur. Jag anser därför, att § 2 borde omarbetas i det syfte, att den ger full möjlighet för Centralföreningen och dess filialer att

välja, vare sig det teoretiska eller praktiska arbetssätt, som bäst främjar föreningens mål.

Med afseende å § 9: „*beslut fattas genom enkel röstpluralitet, men blir gällande först efter dess justerande vid nästföljande sammanträde. Deltagande i omröstning medelst fullmakt vare icke tillåtet*“, skulle jag förorda en omredigering deraf, så att beslut kunna blifva gällande äfven utan justering, så framt t. ex. vid omröstning $\frac{2}{3}$ af de röstande förena sig derom. Att deremot röstning medelst fullmakt fortfarande skulle vara förbjuden, anser jag nödvändigt.

I afseende å tredje punkten eller våra stadgars inflytande på Finsk Qvinnoförenings tillväxt, har jag frågat mig huruvida nämnda stadgar tillåta en anslutning till föreningen af alla de krafter, som vilja „*verka för qvinnans höjande i intellektuellt och sedligt afseende samt förbättrande af hennes ekonomiska och medborgerliga ställning*“.

I hufvudsak tror jag att svaret härpå måste blifva jakande. Likväl finnes härvidlag en viss inskränkning, i det *män* icke kunna blifva medlemmar af föreningen. Denna inskränkning är dock mera skenbar än verklig, ty Centralföreningen, liksom antagligen dess filialer, hafva säkert i tacksamt minne antecknat, att många män på allt sätt bidragit att hjälpa oss att förverkliga vår förenings syftemål. Det kunde ju dock hända, att särskildt filialerna skulle finna det mera praktiskt, att äfven intaga män som medlemmar; de kunde t. ex. för sitt praktiska arbete hafva det allra största gagn af att äfven män kunde inträda såsom medlemmar i Finsk Qvinnoförening. Om detta verkligen vore fallet, så vore möjligen en ändring af nämnda § i detta syfte att förorda. Ett sätt vore äfven, att män kunde vinna inträde såsom *passiva* medlemmar. Denna nya kate-

gori skulle äfven kunna innesluta de qvinnor, som af ett eller annat skäl ej kunna deltaga i ett mera aktivt arbete för föreningens syften. Och slutligen kunde kanske en ny kategori skapas och personer inkallas såsom *Hedersmedlemmar*. Till detta skulle såväl män som qvinnor kunna inkallas.

På grund af hvad jag haft äran framställa, får jag därför föreslå

att mötet ville nedsätta en komité, som det ålåg att, med ledning af diskussionen och med biträde af sakkunniga, inkomma med förslag till ändring af Finsk Qvinnoförenings stadgar“.

Fru Löfgren anmärkte att det var fallet att § 2 gifvit anledning till missförstånd. Så t. ex. hade en qvinnoförening i landsorten icke anslutit sig till Finsk Qvinnoförening, emedan den ej ansåg sig på landet kunna befrämja saken med de medel, som § 2 framhåller, då der finnes intet nämndt om praktiska åtgärder. Tal. ansåg att nämnda § borde omredigeras i det af referenten föreslagna syftet.

Fru Åkerman instämde häri. I Wiborgs filial hade af samma orsak uppstått olika åsikter, som föranlett 6 medlemmar att samtidigt skilja sig från föreningen, emedan de ansågo densamma hafva öfverskridit sin befogenhet genom att inlåta sig på praktiska företag, hvilka, enligt deras åsigt, icke lågo inom området för föreningens verksamhet, då stadgarna intet nämna derom.

Referentens förslag rörande § 2 godkändes.

Beträffande förslaget att omredigera § 3 derhän, att såväl män som qvinnor kunde inkallas till hedersmedlemmar, samt om uppställande af en särskild kategori af passiva medlemmar, till hvilken både män och qvinnor kunde höra, uttalade sig mötet för den förra

delen af förslaget, hvaremot fröknarna *V. Hjelt* och *Ehnroth* samt fruarna *L. Genetz*, *Sjöström* och *von Willebrand* talade emot uppställande af en skild kategori af passiva medlemmar med olika skyldigheter. Det borde öfverlemnas åt enhvar att förhålla sig passiv eller aktiv i hvarje fall, utan att på förhand förbinda sig till det ena eller andra.

För förslaget talade fruarna *Björling*, *Holmberg*, *Löfgren*, *Stenius* och *Åkerman* samt fröken *Trygg*. Dock uttalades enhälligt att § 3 borde stiliseras så, att den lemnade filialerna, liksom centralföreningen frihet att fatta skildt beslut i detta fall.

Enligt referentens förslag beslöts tillsättande af en komité för uppgörande af förslag till ändring af föreningens stadgar; i komitén valdes fröken *A. Hjelt* samt fruarna *A. Aspelin*, *L. Genetz*, *E. Löfgren* och *E. Sjöström*.

Härefter inträdde de af mötet inbjudna medlemmarna af sömmerskefackafdelningen.

Ordföranden helsade dem välkomna med följande ord på finska och svenska:

„Det är med hjertligaste glädje Finsk Qvinnoförening och dess filialer helsa Eder, medlemmar af sömmerskefackafdelningen, välkomna. Vi hafva i dessa dagar fått mottaga så att säga två orlofsedlar, en af bildade qvinnor och en af s. k. arbetande qvinnor. Det synes mig ligga en tanke under deras samtidiga framträdande. Och jag tror att Finsk Qvfng. ur de uppmuntrande förståelsens ord Ni, sömmerskor, yttrade till oss, erhållit förstärkt mod att fortsätta den del af

vår verksamhet, vi helt visst skatta högst: arbetet på förbättrande af den arbetande qvinnans ställning.“

Derpå upptogs frågan: „*Huru kunde förhållandet mellan matmödrar och tjänarinnor förbättras?*“, uppställd af Jorois filial, och refererad af Fru E. Grotenfelt, som yttrade:

„Den fråga, som här upptagits till diskussion, hör till dem, som ej mer kunna skjutas i bakgrunden, utan gång på gång å nyo tränga sig fram. Det börjar nemligen mer och mer gå upp för tidsmedvetandet, att förhållandet mellan husmodern och tjänarinnan står på en skef fot och i fullkomlig strid med denna den ömsesidiga aktnings och hänsynens princip, hvilken den moderna tidsandan proklamerat som den enda riktiga grunden för hvarje förhållande individerna emellan. Väl måste villigt och tacksamt medgifvas, att under senare år en viss tendens till det bättre på en del håll gjort sig gällande med afseende å ifrågavarande missförhållande, men oändligt mycket återstår ännu att önska. Alla känna vi ju, att värdinnorna ofta nog betrakta och behandla sina tjänare som ett lägre slag af människovarelser, speciellt utrustade för att vara sina respektiva matmödrars kors och prøfvosten, under det tjänarinnorna åter i matmodern se nära nog sin naturliga fiende, mot hvilken alla krigslistens konstgrepp äro tillåtna.

Fråga vi nu huru ett bättre sakernas tillstånd skall kunna åvägbringas, kan svaret väl ej blifva annorlunda än att reformen måste utgå från de bildade husmödrarna. Här, såsom vid hvarje missförhållande, gäller det visserligen, att det finnes fel å ömse sidor, men af den, som fått mera, har man ju rätt att fordra mera. Den bildade kvinnan måste ju hafva på en gång

den klaraste blicken för de orsaker, hvori det öfverklagade onda har sin rot, och den största förmågan att aflägsna dessa orsaker. Och det ligger ju lika mycket i hennes som i tjänarinnans intresse, att deras ömsesidiga förhållande reformeras.

Vilja våra husmödrar detta, önska de, att det nuvarande släktet af vårdslösa, mot sitt husbondefolk afvoga och misstrogna tjänare skall omskapas till en förtroendefull, tillgifven och pligtrogen tjänarinneklass, så måste de naturligtvis i främsta rummet göra sig förtjänta af detta förtroende, denna tillgifvenhet, detta pligttrogna arbete. Här, såsom alltid, gäller den ofta hörda och än oftare glömda sanningen, att man för att fordra något af andra måste fordra mycket af sig själf. Huru okunniga och outvecklade våra tjänarinnor än äro, hafva de dock en skarp blick för sina respektiva matmödrars fel och brister samt en förvånande talang för att i enlighet därmed omdana sitt eget uppträdande. En hvar af oss känner ju genom erfarenhet, hvilka vidt olika karaktärsdrag hos samma tjänarinna kunna framträda i de olika hemmen. Är husmodern okunnig i de åligganden, som tillhöra henne som hemmets vårdarinna, eller försummar hon dessa åligganden, kan det väl då förvåna, att hennes tjänare i 9 fall af 10 visa sig likgiltiga, vårdslösa och försumliga? Och om vårdinnan missnöjdt och ovilligt förrättar den del af hushållsarbetet, som tillkommer henne, huru kan hon då vänta, att hennes tjänarinna villigt och pligttroget skall arbeta för det främmande hemmet? Nej, gif oss allt flera insigtsfulla, pligtälskande husmödrar — och tjänarinnefrågan skall hafva tagit ett godt steg framåt mot sin lösning.

Det gäller emellertid för matmodern ej blott att i alla afseenden göra sig förtjänt af sin tjänarinnas

aktning och pligttrogna arbete, utan ock att själf visa henne aktning och vänlig hänsyn. Det är på denna punkt, tror jag, som ej blott husmodern, utan samhället i dess helhet har mest att förebrå sig. Man har vant sig att betrakta tjänarinnorna som en svagare utrustad klass af människoslägtet, ett slags arbetsmaskiner, hos hvilka tillvaron af mänskliga, med våra egna beslägtade, tankar och känslor nästan väcker en viss förvåning. Jag var en gång i tillfälle att lära känna en moder, som öfverlämnade en god del af sitt barns vård åt en tjänsteflicka och fordrade, att denna med tålmod och kärlek skulle fylla sin uppgift. Men när sedan barnet svårt insjuknade, och tjänarinnan grät af ångest och oro, betraktade modern detta som en från en tjänares sida högst opassande känslouttryck. Det är väl lyckligtvis endast sällan, som föraktet för den tjänande klassen tager sig ett så drastiskt uttryck, men granska vi förhållandena i de olika hemmen, skola vi nog påträffa talrika och ständiga yttringar däraf. En del värdinnor se i sina tjänare — också i de äldre af dem — oansvariga barn och behandla dem i öfverensstämmelse därmed, men detta måste väl sägas vara ett stort missgrepp, ty huru okunnig och outvecklad den tjänande kvinnan än må vara, är hon dock långt ifrån något barn. Hon har ofta nog ett naturligt sundt omdöme och en ömtålig själfkänsla, hvilken man ej ostraffadt kränker. Och om vi engång betrakta henne som ett barn, huru skola vi då kunna låta en så stor del af våra hems och våra barns vård hvila på hennes pligttrohet och omsorg? Det råder i allmänhet en lika förvånande som bedröflig brist på logik och sammanhang i vår uppfattning och behandling af den tjänande klassen. Vi vänta, att vårt likgiltiga förbiseende eller — i bättre fall — vår nedlåtande godhet skall

bära förtroende och tillgifvenhet som frukt, vi fordra af tjänarinnan pligttrohet och noggrannhet i ett arbete, på hvilket vi själfva ringaktande se ned; vi förvåna oss öfver den låga moraliska ståndpunkten, öfver bristen på själfaktning och värdighet hos dem, hvilka i allmänhet så föga aktning och hänsyn kommer till del.

Den brist på hänsyn, hvarom är fråga, ger sig till känna ej blott i matmoderns sätt mot tjänarinnan, utan ock i en mängd andra, så att säga mera yttre tecken, hvilka alla vittna om ett kärlekslöst förbiseende af den tjänande kvinnans trefnad och behof. Huru vanligt är det t. ex. ej i våra större städer att två — stundom tre — tjänsteflickor tillsammans få bebo ett trångt, ofta halvmörkt kök, där de knappast hafva en enda liten vrå till sitt eget förfogande, och ej ens under det de kläda sig kunna vara säkra om att få förblifva ostörda. Och dessa speciella jungfrukammare, med hvilka de nyare husens våningar stoltsera, de äro ju i själfva verket endast halvmörka, små skrubbar, blottade på allt hvad sol och luftväxling heter — lika bedröfliga som slående illustrationer till samhällets föraktfulla likgiltighet för den tjänande kvinnan. En illustration af samma slag utgöra stadsvåningarnas köks-trappor, hvilka, ehuru afsedda för dem, som ofta nog hafva tunga bördor att bära, äro branta, mörka och trånga, under det de luxuriöst dekorerade paradupp-gångarna äro bekväma och ljusa. De, som hålla före, att det ligger en sentimental öfverdrift i det nuvarande talet om tjänarinnornas hårda villkor, borde verkligt taga sig före att närmare studera den s. k. kökssidan i de vackra och elegant inredda våningar, öfver hvilka t. ex. vår hufvudstad är så stolt; jag kan ej annat än tro, att ett dylikt studium skulle i någon mån rubba deras nuvarande uppfattning.

En annan yttring af den bristande hänsynen för tjänarinnan är det så vanliga förbiseendet af hennes hälsas och hennes fysiks fordringar. Mången husmor talar och handlar värkligen, som om hon ansåge sin tjänsteflickas kropp underkastad helt andra lagar än de för människor i allmänhet gällande, som om trötthet vore oförenlig med begreppet tjänarinna, och som om trötthet hos en dylik person vore nära nog en yttring af illvilja. — Och huru föga afseende fäster man ej vid det äfven hos tjänarena naturliga behovet af nöje och vederkvickelse? Vi vänta, att de skola hafva full ersättning för veckans oafbrutna och enformiga arbete för andra uti några korta timmars ledighet om söndagen. Och om den unga tjänarinnan ej kan finna sig uti denna obarmhertiga fordran, om hon på hemliga vägar söker tillfredsställa sin ungdomsfriska naturs kraf på förströelse och dervid — såsom så ofta händer — på dessa hemliga vägar går sitt fall till möte, huru hårdt döma vi henne ej då, utan att betänka, att vår egen kortsynta och fordrande egoism bär en dryg del af ansvaret för hennes sköflade lif. — Jag ber att få upprepa det, vilja våra husmödrar värkligen, att i deras tjänarinnors förhållande till dem afvogheten och misstron skola gifva rum för tillgifvenhet och förtroende, så måste de ock allmännare göra sig förtjänta däraf genom att med vänlig hänsynsfullhet uppträda mot sina tjänare samt efter bästa förmåga söka lindra och aflägsna de hårda yttre vilkor, under hvilka dessa nu så ofta lida. Matmodern måste lära sig själf och lära sin omgifning att i tjänarinnan se och akta människan.

Mången värdinna, som på den antydda vägen sökt närma sig sina tjänare, har emellertid gjort den bedröfliga erfarenheten, att vägen ej är så alldeles lätt att vandra. Våra tjänarinnors okunnighet lägger ofta

nog en klyfta emellan dem och oss, gör deras tanke- och känslövärld svåråtkomlig för oss. Det är därför just mot denna okunnighet, som våra förnämsta ansträngningar måste riktas, en okunnighet, hvilken, som bekant, är så förfärande stor, att flertalet af våra tjänarinnor såväl i staden som på landet äga endast en ytterst bristfällig kunskap i läsningens och skrifningens första grunder. Här hafva våra husmödrar en stor uppgift sig förelagd. På en del håll i vårt land hafva de vid hennes lösning en god hjälp i de många olika sträfvanden för en ökad folkbildning, hvilka utgöra ett så vackert uttryck för de lyckligare lottades känsla af skuld gent emot de små och ringa, men där intet sådant hjälpmedel står till buds, måste värdinnan själf eller genom sina unga söner och döttrar gifva tjänarena den nödvändiga ledningen vid de elementära kunskapernas inhämtande. Och där dessa redan äro vunna, där måste hon på allt sätt söka väcka och lifva begäret efter ökadt vetande. Hon måste ställa tidningar och annan lämplig lektyr till sina tjänarinnors förfogande, hon kan — såsom sed är i en del hem på landsbygden — vid gemensamma större sysslor samla sina tjänare omkring sig och för dem föreläsa ur någon god bok, hon kan genom sina samtal och sitt personliga inflytande söka höja deras tankar samt utbilda deras förstånd och hjärta.

Men den insats i arbetet för tjänarinnornas höjande, hvilken man framför allt måste kräfvat af husmodern, är, att hon beviljar dem tid till kunskapers inhämtande. Och härmed äro vi framme vid den punkt i reformprogrammet, hvilken väcker det intensivaste motståndet från den stora allmänhetens sida. Att tjänsteflickans arbetsdag, med undantag af de nödvändiga uppehållen för måltidernas intagande, skall utan

afbrott sträcka sig från 4, 5 à 6 om morgonen till 9, 10 eller 11 om aftonen, detta är ju sedan långt tillbaka en allmänt gällande lag, och våra husmödrar tyckas nästan tro, att denna lag ej kan rubbas, utan att hemmen störta samman. Men — frågar man sig ovilkorligen — huru skall det väl under nuvarande förhållanden kunna blifva ett slut på denna tjänarinnornas saknad af bildning och hyfsning, öfver hvilken nu så högt och allmänt klagas, om de ej få någon tid, som de kunna använda till sin egen nytta och förkofran? De hafva ju visserligen i allmänhet några timmars ledighet om söndagen, men hvem kan förtänka dem, om de ej egna denna sin enda fritid under veckans lopp åt det för dem ofta svåra och mödosamma inhämtandet af kunskaper? Nej, önska våra värdinnor värligen, att de personer, som med dem dela vården om deras hem och deras barn, skola utmärka sig genom större bildning och hyfsning än hittills, så måste de också se till att deras tjänare i regeln hvarje dag hafva någon tid till sitt eget förfogande, och detta äfven om denna ledighet kan vinnas endast genom personliga uppoffringar från matmoderns sida. För min del håller jag dessutom före, att dessa uppoffringar ej skola blifva så särdeles kännbara, ty för det första skulle medgifvandet af en dylik bestämd fritid i en del fall endast vara att så att säga legalisera den ledighet, som tjänarena taga sig på eget bevåg och utan att med godt samvete kunna njuta däraf, och för det andra spelar hjärtat en så stor roll vid förrättandet af hvarje äfven den obetydligaste syssla, att den hand, som föres framåt af ett modfullt och nöjdt sinne, arbetar vida bättre och snabbare än den, som med trött liknöjdhet utför sitt värf.

Egendomligt är värkligen, att denna fordran på en förkortad arbetstid för tjänarinnan af de flesta skall betraktas blott som en omöjlig fantasi, uppsprungen ur en opraktisk och sentimental humanitetskänsla. Att arbetaren och arbeterskan, hvilka ju dessutom hafva sin söndag ledig, skola hafva sina bestämda fritider på dagen, och att samma förmån skall komma den manlige tjänaren på landsbygden till del, det står för hvar och en som en naturlig och oomtvistligt rättvis sak. Men lika naturligt och själfallet är det ock för den stora allmänheten, att hvarje minut af tjänarinnans långa arbetsdag skall stå till husbondefolkets förfogande. Och likväl borde ju enkel rättskänsla och humanitet göra en dylik obarmhertig fordran omöjlig. En naturlig känsla borde ju drifva oss att söka göra lifvet lättare och innehållsrikare för dem, hvilka vårda och ofta nog älska våra barn, hvilka oförtrutet arbeta för vår egen och våra hems trefnad, under det deras egen tillvaro vanligen är präglad af en andlig sterilitet, en tomhet på hjärtats fröjder och själslifvets njutningar, hvilken i sanning är förfärande. Våra tjänarinnor äro ju beröfvade familjelifvets lycka, och äfven vänskapen förlämnar ofta nog endast ett svagt glädjeskimmer åt deras lif, ty vanligen hafva de ju knappast börjat slå rot på ett håll, förrän de ryckas upp och förflyttas in i en ny omgifning. När så är, borde det i sanning vara ett naturligt behof för oss, i hvilkas hem de lefva, och hvilka de egna sitt arbete, att söka kasta något ljus in öfver en tillvaro, som i hvarje fall blir nog så tung och glädjelös.

Andra missförhållanden, som bidraga till tjänarinnans ringaktade ställning i samhället samt därigenom försvåra hennes förhållande till matmodern, äro hennes vanligen stora okunnighet i det arbete, som

tillkommer henne, samt en omständighet, som står i nära samband härmed, nämligen de på landsbygden ännu obilligt låga lönerna. Också på dessa punkter måste den bildade kvinnan komma sin tjänande syster till hjälp; hon måste genom inrättandet af praktiska skolor söka utbilda henne för hennes kommande ställning samt dessutom värka för att henne tillerkännes skälig lön för hennes vanligen så stränga arbete.

„Ja“, invänder man kanske mot den här gjorda framställningen, „det är ju nog sant, att den tjänande kvinnans villkor äro hårda och tunga, men huru många äro ej ännu sämre lottade! Huru mången af arbetsklassens kvinnor skulle ej gärna utbyta sin relativt friare ställning mot förmånen att vara trygg för det dagliga brödet!“ Det är ju nog en bedröflig sanning, att en stor del af våra medmänniskor äro än olyckligare ställda än våra tjänarinnor, men tanken härpå borde ju ej värka förslappande på vår sträfvan att afhjälpa ett missförhållande, som vi i våra hem dagligen hafva under våra ögon, och hvilket det verkligt står i vår makt att åtminstone mildra. Tvärtom borde väl denna tanke komma oss att fördubbla våra ansträngningar i den antydda riktningen, på det att den förfärande stora totalsumman af nöd och betryck i världen dock i någon mån måtte minskas. Och efter som vi nu en gång äro inne på jämförelsernas väg, så låtom oss ej glömma, att våra tjänare göra en annan jämförelse, som för dem ligger mycket nära till hands, och som svårigen kan annat än alstra bitterhet: en jämförelse mellan sin egen ställning och sitt husbondefolks relativt så mycket lättare och innehållsrikare lif.

„Ja“, hör jag invändas från en annan grupp af husmödrar, „något borde verkligen göras för att närma matmodern och tjänarinnan till hvarandra, men för

närvarande stå vi med bundna händer. Våra tjänarinnors låga bildningsgrad omöjliggör hvarje vårt försök att förbättra deras ställning. Om vi behandla dem på ett vänligare och aktningsfullare sätt samt göra mera för deras personliga trefnad, skola de blott blifva mera vårdslösa, fordrande och nöjeslystna; om vi bevilja dem mera ledighet från arbetet, skola de använda den på onyttigt eller skadligt sätt; om vi sätta böcker eller tidningar i händerna på dem, skola de le åt oss eller till hälften öfverlägset förklara, att en tjänarinna har nog af sin bibel. Nej, vi måste afvakta, att den naturliga utvecklingen gör sitt värk samt genom att höja bildningsståndpunkten hos folkets stora massa, göra den tjänande kvinnan mottaglig för reformer“. Det är nog sant, att ingen verkligt betydelsefull och varaktig förändring i tjänarinnans ställning kan uppnås, innan hon vunnit en högre grad af bildning, men å andra sidan är det äfven sant, att ett betraktelsesätt, sådant som det nu anförda, för husmodern lätt kan blifva så att säga ett lätjans örongång, på hvilket hon slår sig till ro för att lugnt afvakta „den naturliga utvecklingens gång“. Vi hafva alla så lätt att glömma, att denna naturliga utveckling skapas endast genom individernas trofasta, kärleksfulla, mångskiftande arbete, och att hvar och en har både förmåga och pligt att på sitt sätt taga del i detta arbete. Och hvilket sätt att värka för folkbildningen och sålunda bidra till den naturliga utvecklingen, ligger väl husmodern närmare, än sträfvandet för hennes egna tjänarinnors höjande?

Med afseende å den ifrågavarande invändningen mot en redan nu inträdande förbättring af tjänarinnans villkor, skulle jag dessutom vilja påminna om diskussionerna från ett område, som ligger oss mycket nära.

Vi veta ju alla, att ett af de kraftigaste och vanligaste skäl, som också från frisinnaade mäns sida anförts mot kvinnoemancipationen och dess sträfvanden, är, att kvinnan ännu står för lågt i bildning för att kunna vara mogen för den frihet hon ropar på. Alla veta vi också, att kvinnosakens vänner energiskt protesterat mot denna uppfattning samt sökt göra den satsen gällande, att endast åtnjutandet af fulla mänskliga rättigheter kan göra kvinnan till en fullt utvecklad mänsklig personlighet, samt att därför beviljandet af dessa rättigheter måste gå åtminstone hand i hand med en stigande bildning. Mången, för hvilken denna åskådning tyckes innebära en själfklar sanning, när det gäller kvinnosaken i dess helhet, tvekar emellertid att på tjänarinnefrågan tillämpa ett liknande betraktelsesätt. Och likväl borde det vara lätt att inse, att här, liksom i föregående fall, orsak och följd stå i en ständig växelvärkan, och att sålunda ej blott en högre bildningsgrad ofrivilligt medför en bättre och mera aktad ställning, utan också å andra sidan beviljade naturliga rättigheter öka ansvarskänslan och själfaktningen samt värka höjande på hela den andliga ståndpunkten.

Jag anser därför, att redan under nuvarande omständigheter mycket kan göras för att närma matmoder och tjänare till hvarandra, samt mellan dem skapa ett hjärtligare och naturligare förhållande än det nu allmänaste. Väl kunna vi ej med det första fylla klyftan mellan oss och våra tjänande systrar — detta måste blifva den naturliga utvecklingens värk, — men ett varmt hjärta och en stark vilja ega nog makt att redan nu slå bro öfver klyftan“.

Fru Stenius ville påpeka, att förhållandet mellan matmödrar och tjänarinnor är olika i olika delar

af landet, beroende af tjenarinnornas bildningsgrad. I Savolaks t. ex. torde man kunna säga att detta förhållande öfver hufvud taget är godt, och att man i allmänhet der får utmärkta tjenarinnor. Under sådana omständigheter är det lätt att komma på en vänskaplig fot med dem. Beträffande refs förslag att gifva tjenarinnorna en bestämd tid af dagen ledig, ansåg Tal. saken i sig sjelf utmärkt, men fruktade att det i praktiken ofta komme att gestalta sig ganska svårt. Det fins neml. husmödrar, som sjelfva ej hafva en ledig stund, utan måste stå i redet både dag och natt. Detta sakförhållande är beroende af många omständigheter: på landsorten måste man t. ex. alla tider af dygnet vara beredd att mottaga gäster, och seden fordrar att dessa undfägnas med mat och dryck. Låter man då tjenarinnan gå ut, gäller det i sådant fall för husmodren att på en gång se efter barnen, koka kaffe och underhålla sina gäster o. s. v. Detta slafvande under seden borde därför ovilkorligen afskaffas både för husmodrens och tjenarinnans skuld.

Fru Sjöström framhöll att tjenarinnans dåliga ställning beror af den underordnade ställning, qvinnan i allmänhet intager; detta gälde isynnerhet matmodren på landet, bondhustrun. Hon är ofta tjenarens tjenarinna och måste från morgon till qväll „passa på sitt hus“, som det heter. Den låga bildningsgrad hon besitter, gör att hon ej förstår hvad tjenarinnan har rätt att fordra, liksom denna å sin sida ej förstår sina skyldigheter. Med den allmänna bildningens höjande skall tjenarinnans ställning i allmänhet blifva bättre och ansåg Tal. att fackkunskaers förvärfvande för henne vore ytterst viktigt. Lifvet måste gestalta sig bättre och lyckligare för den, som har speciela kunskaper i de arbeten hon åtager sig, än för den som

får hjälpa sig med kunskaper, uppsnappade litet här och litet der; yrkade för den skull på inrättande af fackskolor för matlagning, barnskötsel och dyl. Beträffande tjenarinnornas rum och köket hos de bättre lottrade klasserna, medgaf Tal. att detta ofta är dåligt; men äfven häruti voro matmödrarna jemförelsevis ej mycket bättre ställda: det fins en stor mängd matmodrar som ej ha ett eget rum, utan är detta tillika barnkammare; i sådana fall har t. ex. den ensamma tjenarinnan mera fred i sitt kök, än matmodren i sitt s. k. rum. Beträffande daglig ledighet, borde sådan utan svårighet kunna förskaffas tjenaren, der endast gästers besök äro ett hinder därför: en tjenarinna, som året om betjenar oss, bör ha rätt att ställa större anspråk på sin matmor, än en tillfällig gäst.

Fröken Kälvikoski. Minä puolestani yhdyn rouva Sjöströmin lauseeseen, että yleisen sivistyksen kohotessa palvelijan asemakin tulee kohoamaan. Se on ikävä epäkohta, ett'ei palvelijoita, etenkin herrasperheissä, pidetä oikeastaan perheen piiriin kuuluvina. He asuvat, syövät ja elelevät kyökissä. Kun perhe keskustelee henkisistä asioista tai lukee kirjallisuutta, niin palvelijat ovat poissa, joten heillä ei ole tilaisuutta käyttää hyväkseen sitä opetusta, jota he voisivat saada lukua tai keskustelua kuuntelemalla. Mutta suuri syy tähän epäkohtaan on se, ett'ei aina ole tarpeeksi sympatiaa isäntäväen ja palvelijain välillä. Palvelijat eivät yleensä tällä kehityskannalla kykene käsittämään isäntäväkensä harrastuksia, jos ei isäntäväkikään aina kykene asettumaan palvelijain kannalle. Monta kertaa sattuu että paraskaan emäntä, joka tahtoisi pitää palvelijan perheen jäsenenä, ei aina tule ymmärretyksi. Minusta olisi tärkeä asia, että palvelijoille annettaisiin niin paljon kuin mahdollista tilaisuutta kehittämään

henkeänsä. Hyvän tilaisuuden tähän tarjoaisi kansanopisto. Tämä laitos on, jos mikään, omansa antamaan yleistä sivistystä ja herättämään innostusta isänmaallisiin asioihin. Olen ollut useammassa kansanopistossa. Olen nähnyt niissä perheen tyttäriä ja palvelijoita. Heillä on yhteisiä isänmaallisia pyrintöjä, yhteiset laulut innostuttavat heitä, ja aika, jonka he ovat kansanopistossa viettäneet, on heille ollut ikäänkuin henkinen kevät-aika. Kun siltä ajalta on ihmisillä yhteiset muistot, niin he myöhemminkin elämässä voivat ymmärtää toisiaan. Minä luulen, että isäntäväki ja palvelijat enemmän lähestyisivät toisiaan, jos palvelija saisi tilaisuutta pääsemään kansanopistoon. Olisi työskenneltävä siihen suuntaan, että vähitellen perustettaisiin *apukassoja, joista palvelijat saisivat kannatusta voidakseen ottaa osaa kansanopisto-kursseihin.*

Fru Nordman. Vi arbetande qvinnor kunna ej annat än glädja oss öfver sådana ord, som ref. nyss yttrade. Jag för min del tror, att ehuru tjenarinnan står på en låg bildningsnivå, man likväl godt kan börja med hennes uppfostran. Ty de allra flesta tjenarinnor hafva likväl besökt folkskolan och dessutom torde härvidlag hjertats bildning vara det som förnämligast bör bibringas dem. För min del tror jag att denna skulle befordras bäst, om matmödrarna skulle hysa större förtroende för dem. Vi arbetande qvinnor, vi törsta efter förtroende.

Fru Grotenfelt. Fru Stenius har framhållit att det stöter mot praktiska svårigheter om tjenarinnan skall hafva en bestämd fritid om dagen. Men denna fritid behöfde ej vara på någon bestämd tid, utan då det så passar sig. Man kunde ju bespara tid genom att låta barnen göra några sysslor. Här har också framhållits att husmödrarna äro lika betungade, som tjena-

rinnorna, men man bör ej glömma att husmödrarna arbeta för sina egna. — Så har man sagt, att matmodren ej är lyckligare lottad än tjenarinnan med afseende å det rum hon bebor. Jag tror dock att den förra får vara ostörd åtminstone då hon kläder sig, då deremot den senare aldrig är säker för att blifva störd. Köket är öppet för alla, äfven för manliga medlemmar af familjen. Och då matmodren är sjuk, kan hon få vara i fred, icke så tjenarinnan.

Fröken Trygg påpekade det förderfliga i seden att hafva sena supéer. Det finnes familjer, som hafva främmande hvarannan afton, hvarvid supé ätes kl. 1, 2, 3 om natten. Tjenarinnan får lägga sig först kl. 4. Och så skall hon vara uppe kl. 6! Man måste kalla det menniskoslafveri, för att icke säga djurplågeri, att tjenarinnan skall få sofva endast 2 à 3 timmar. — I främsta rummet böra de hafva en ledig stund om dagen och ett enskildt rum, der de kunna vara sjuka och der de få gråta i fred. Köpenhamns tjenarinneklubb arbetar för afhjelpande af missförhållanden i tjenarinnans ställning. Hos oss har Maria-föreningen arbetat i samma syfte.

Fru Stenius anmärkte, att det tyvärr i vårt land icke är vanligt att husmodern har ett *eget* rum att disponera öfver, ens då hon är sjuk. Icke heller trodde Tal. att det var ensamt *husmödrarnas* fel, om familjen betungas med främmande. Måne det ej minst sagdt lika mycket är herrarnas fel, ty äro ej herrar i allmänhet roade af gäster? Detta är ju ganska naturligt. De hafva från barndomen blifvit uppassade i allt, och märka därför ej ens hvilket besvär och hvilka svårigheter gäster åsamka husmoder och tjenare.

Fröken V. Hjelt fann det ganska svårt i många hem att gifva fritid åt tjenarinnan, då husmodren ej

sjelf har en sådan. Och likväl vore det för dem båda af vigt att ha en ledig stund hvarenda dag. Orsaken till detta missförhållande är ofta den, att tjenarinnan ej vänjes vid sjelfständigt arbete. Hon måste fråga frun om minsta detalj i hushållet, hon måste vänta långa stunder på nästan hvarje pepparkorn. Kunde man intressera tjenarinnan för familjens intressen, så skulle man våga anförtro henne långt mera än nu. Också kunde man bereda henne ledighet genom att t. ex. på stora högtidsdagar skaffa sig middag utom hus. Engång före jul såg jag i ett hus allt småkram vara undanstökadt, för att tjenarinnan under högtidsdagarna ej skulle hafva så mycket besvär med damtorkning. Sålunda kunde man med god vilja bereda tjenarinnan ett och annat tillfälle till ledighet.

Fru Furuhielm anmärkte, att matmodren sjelf bör uppfostras till att blifva vuxen sitt kall, för att kunna göra sina tjenares ställning draglig. Är hon skicklig och förmår ordna sitt arbete, samt vet huru mycket hon kan fordra af sina tjenare, då kan tjenarinnan få aktning och förtroende för henne. En husmor, som är okunnig, blir ofta nog orimlig i sina fordringar och uttröttar sina tjenare.

Fru Åkerman. I hus, der det finnes små barn, får tjenarinnan icke ens alltid nödig nattro, beroende af att man ännu ofta har den ovanan att vagga barn, ehuru de alls ej behöfva detta hjälpmedel för att sofva. Jag känner det af egen erfarenhet, ty jag har aldrig begagnat vagga för mina barn och dock hafva de alla njutit en utmärkt god sömn.

Derefter antogs följande resolution:

Mötet anser att förhållandet mellan matmödrar och tjenarinnor bäst kan förbättras genom höjande af tjenarinnans all-

mänbildning och utvidgande af hennes fackkunskaper.

Beträffande den sist återstående frågan på programmet: „*Huru skola kvinnorna få mera intresserade för kvinnosaken, och kvinnosakssträfvandena snabbast förverkligas i vårt land?*“, beslöt mötet att i anseende till den långt framskridna tiden lemna denna fråga, så mycket mera, som den på sätt och vis ingått i de andra frågorna.

Till att justera protokollet utsågos fruarna Almborg och Genetz.

Ordföranden avslutade här efter mötet med följande ord på finska och svenska:

„Dessa tre gemensamma mötesdagar hafva nu gått till ända. Jag tror mig uttala allas vår enhälliga tanke, då jag säger att de öfverträffat våra djerfvaste förväntningar, i det de gifvit bevis på intresse, vänskap och lifaktighet i långt högre grad än vi vågat hoppas. Dertill hafven I, våra kära gäster från landsorten, främst bidragit. Tack för de friska impulser, det nya hopp Ni gifvit oss! Måtte vi i en icke alltför aflägsen framtid kunna mötas, till glädje för oss sjelfva och till nytta för vårt arbete.

På centralföreningens vägnar får jag härmed förklara mötet afslutadt“.

Fru Åkerman besvarade på filialernas vägnar Ordf.'s afskedsord, hvarefter mötets officiella del var afslutad.

Återstoden af aftonen förflöt under sällskapligt samqväm med sång, pianomusik, deklamation och tal. Fru I. Nordman framförde sömmerske-fackafdelningens tacksägelse till Finsk Kvinnoförening, för att denna beredt afdelningens medlemmar tillfälle att deltaga i qvällens fest samt uttalade en förhoppning att mellan de båda föreningarna fortfarande måtte råda vänskap-

liga känslor. Fru Åkerman talade med värme för de män i vårt land, utan hvilkas intresse och medverkan qvinnosaken hos oss icke skulle stå på den punkt der den nu står. Begge talen helsades med ihållande applåder. Festen slöts med afsjungande af vårt land, hvarefter mötesdeltagarena åtskildes.

*Pöytäkirjan ovat tarkastaneet: Alma Almberg.
Protokollet justeradt: Leila Genetz.*

*Kokous-toimikunta.**Mötesbestyrelse.**Alma Hjelt.**Vera Hjelt.**Elisabeth Löfgren.**Juhlatoimikunta.**Festbestyrelse.**Alma Almberg.**Olga Aspelin.**Hilda Enlund.**Alexandra Gripenberg.**Hilma Gripenberg.**Elin Holmberg.**Olga Hällström.**Kokouksen sihteeri.**Mötets sekreterare.**Elin Sjöström.**Pöytäkirjurit.**Protokollister.**Ida Blomqvist.**Elin Elmgren.**Eva Ljungberg.**Hilda Käkikoski.**Fanny Maria Pajula.**Pöytäkirjan tarkastajat.**Protokollsjusterare.**Alma Almberg.**Leila Genetz.*

Kokouksessa läsnä olleet.

Mötesdeltagare.

Almberg, A.,	rouva, fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Ahnger, A.,	neiti, fröken,	"	"
Andersin, H.,	"	"	"
Anthoni, S.,	rouva, fru,	"	"
Appelgren, F.,	neiti, fröken,	"	"
Arppe, I.,	"	"	Mikkeli, St. Michel.
Aspelin, A.,	rouva, fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Aspelin, O.,	"	"	"
Aspelin, E.,	neiti, fröken,	"	"
Avellan, K.,	"	"	"
Bergbom, E.,	"	"	"
Björling, L.,	rouva, fru,	"	"
Blomstedt, J.,	"	"	"
Blomstedt, S.,	neiti, fröken,	"	"
Blomqvist, I.,	"	"	"
Brehmer, F.,	rouva, fru,	"	"
Calamnius, F.,	neiti, fröken,	"	"
Canth, M.,	rouva, fru,	Kuopio.	
Dahlgren, A.,	neiti, fröken,	Björkudden.	
Ehnroth, L.,	"	"	Helsinki, Helsingfors.
Elmgren, H.,	rouva, fru,	"	"
Elmgren, E.,	neiti, fröken,	"	"
Elmgren, L.,	"	"	"
Elfström, A.,	"	"	Tampere, Tammerfors.
Enlund, H.,	rouva, fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Essen, S. von,	"	"	"
Falck, L.,	neiti, fröken,	Viipuri,	Viborg.
Fieandt, H. von,	neiti, fröken,	Mikkeli,	St. Michel.
Forssell, O.,	rouva, fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Forstén, O.,	"	"	Joroinen, Jorois.
Forstén, A.,	"	"	"

Furuhjelm, M.,	rouva, fru,	Evo, Evois.
Genetz, E.,	" "	Helsinki, Helsingfors.
Genetz, L.,	" "	Tampere, Tammerfors.
Gripenberg, H.,	" "	Helsinki, Helsingfors.
Gripenberg, A.,	neiti, fröken,	" "
Gripenberg, J.,	" "	" "
Grottenfelt, A.,	rouva, fru,	Porvoo, Borgå.
Grottenfelt, E.,	" "	Mustiala.
Hall, H.,	" "	Helsinki, Helsingfors.
Hallonblad, A.,	" "	" "
Hammarström, A.,	neiti, fröken,	" "
Hannén, B.,	" "	" "
Hannén, M.,	" "	Tampere, Tammerfors.
Hannén, I.,	" "	Pori, Björneborg.
Hartman, I.,	" "	Viipuri, Viborg.
Helander, S.,	" "	Helsinki, Helsingfors.
Heurlin, A. af,	rouva, fru,	" "
Hjelt, A.,	neiti, fröken,	" "
Hjelt, V.,	" "	" "
Holmberg, E.,	rouva, fru	" "
Hällström, A.,	" "	" "
Hällström, E.,	neiti, fröken,	" "
Hällström, G.	" "	Liperi, Libelits.
Hällström, O.,	rouva, fru,	Helsinki, Helsingfors.
Idman, A.,	" "	Tampere, Tammerfors.
Jansson, A.,	neiti, fröken,	Helsinki, Helsingfors.
Juselius, V.,	rouva, fru,	" "
Kaslin, A.,	" "	" "
Kurikka, A.,	" "	Viipuri, Viborg.
Käkikoski, H.,	neiti, fröken,	Helsinki, Helsingfors.
Lang, J.,	rouva, fru,	" "
Læthén, N.,	" "	" "
Lindfors, I.,	neiti, fröken,	" "
Lindroth, L.,	rouva, fru,	" "
Lisitzin, N.,	neiti, fröken,	Tampere, Tammerfors.
Ljungberg, E.,	" "	Helsinki, Helsingfors.
Lundson, A.	" "	Joroinen, Jorois.
Löfgren, E.,	rouva, fru,	Helsinki, Helsingfors.
Malm, I.,	neiti, fröken,	" "
Myréeén, E.,	" "	Uusikaupunki, Nystad.
Nielsen, M.,	" "	Helsinki, Helsingfors.

Nissinen, A.,	neiti,	fröken,	Helsinki.	Helsingfors.
Olsoni A.,	"	"	"	"
Pajula, F. M.,	rouva,	fru,	"	"
Polviander, I.,	neiti,	fröken,	"	"
Rosenbröijer, S. J.,	rouva,	fru,	"	"
Rothman, H.,	neiti,	fröken,	"	"
Rothman, I.,	rouva,	fru,	"	"
Råbergh, M.,	"	"	"	"
Sallmén, A.,	neiti,	fröken,	Viipuri,	Viborg.
Schultén, A. af,	"	"	Helsinki,	Helsingfors.
Sibelius, L.,	"	"	Tampere,	Tammerfors.
Simolin, W.,	"	"	Viipuri,	Viborg.
Sjöros, E.,	rouva,	fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Sjöström, E.,	"	"	"	"
Stenberg, E.,	neiti,	fröken,	"	"
Stenberg, L.,	"	"	"	"
Stenius, E.,	rouva,	fru,	Kuopio.	
Stråhlman, B.,	neiti,	fröken,	Helsinki,	Helsingfors.
Stråhlman, H.,	"	"	"	"
Sundström, F.,	"	"	"	"
Tavaststjerna, F.,	"	"	"	"
Tervo, A.,	"	"	Kuopio.	
Topelius, T.,	"	"	Björkudden.	
Toppelius, C.,	"	"	Helsinki,	Helsingfors.
Toppelius, F.,	"	"	"	"
Toppelius, M.,	"	"	"	"
Toppelius, N.,	rouva,	fru,	"	"
Toppelius, S.,	neiti,	fröken,	"	"
Trygg, A.,	"	"	"	"
Ullner, C.,	rouva,	fru,	"	"
Wallin, A.,	neiti,	fröken,	Viipuri,	Viborg.
Wahlroos, E.,	rouva	fru,	Helsinki,	Helsingfors.
Weckström, T.,	"	"	"	"
Weilin, H.,	"	"	"	"
Wegelius, I.,	neiti,	fröken,	"	"
Willebrand, S. von,	rouva,	fru,	"	"
Voss-Schrader, M.,	"	"	"	"
Åkerman, E.,	"	"	Viipuri,	Viborg.

